

T.C. EFELER BELEDİYESİ

TARİH KOKAN YAZILAR

HÜSEYİN ASAR

T.C. EFELER BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI : 6

T.C. EFELER BELEDİYESİ

TARİH KOKAN YAZILAR

HÜSEYİN ASAR

T.C. EFELER BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI : 6

1. Baskı / Şubat 2018

Bu eserin tüm hakları T.C. Efeler Belediyesine aittir.
İzinsiz kopyalanması, yayınlanması yasaktır.

ISBN: 978-605-66404-5-2

Kapak Fotoğrafı

Mustafa Ali Kasap

Grafik Tasarım

Ömer Faruk DEDEELİ

Basım Yeri

Sevgili Hemşehrilerim;

Tarih yaşanmışlıklar olduğu kadar aynı zamanda yaşanacak olanlardır. Toplumlar ne yaşadığını bilmezse, neler yaşayacağını da bilemez. Bir başka deyişle geçmişini bilmeyenin geleceği de olmaz. Ulusal ve uluslararası siyasi, askeri ve diplomatik gelişmeler kuşkusuz insanlık tarihinin bir parçasıdır, ancak sıradan insanın faaliyetleri ve çevresi de aynı şekilde tarihin bir parçasıdır. Yerel tarih; belli insanların belli bir zaman ve yerdeki öyküleridir. Bizim için bu yer Aydın ve çevresidir. Efeler' in bir mahallesi, sokağı yahut bir iş kolunda çalışan insanların düne ait öyküleridir. Kronolojik olarak yakın geçmişe ait olabileceği gibi, çok eski devirlerden kalma bir mağaranın, kaya mezarı yahut kalenin de öyküsü olabilir. Ayrıca yerel tarihi kitaplar belli mekanların dışında toplumsal grupların, kentin veya mahallenin kültürel, sosyal, siyasi ve iktisadi konumu hakkında da bilgiler içerir. Yüzlerce yıl bir arada yaşayan hemşehrilerimizin ortak kaderi araştırılırken, ne çok şeyin paylaşıldığı daha net ortaya çıkar. Böylece geleneksel değerlerin yerini daha yetkin bir vatandaşlık bilinci alır. Sürekli yenilenerek farklı bir potada eritilen değerlerimiz, anılarımız ve kültürümüz bize yeniden vatandaş olmanın yolunu gösterir.

Diğer belediyecilik hizmetlerinin yanı sıra kültür, sanat ve eğitim alanlarında da önemli projelere imza atan Efeler Belediyesi, Kültür Yayınlarıyla da geçmiş, bugünü ve yarını aydınlatıyor. Yazılı eserlerin ortaya çıkmasında öncü olmaya devam ediyoruz. Kültür ve sanat çalışmalarının yanı sıra, bastırdığımız eserlerle de Efeler'in kültür hayatını hep diri tutmayı amaçlıyoruz.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün; 'Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır' düsturuyla, kültür yayınlarımız tarihsel bir misyon üstlenerek gelecek nesillere eşsiz mirasta bırakıyor.

Eğitim ve öğretim neferlerinden Öğretmen ve Köşe Yazarı Hüseyin Asar'ın 'Tarih Kokan Yazılar' adlı derleme türündeki kitabı dün olduğu gibi, bugün de Efeler'in olduğu kadar bölgemizin tarihine ve kültürel mirasına sahip çıkmaktadır. Bu tür yazılar; yazılı belgelerde göremeyeceğimiz ayrıntıları, arşivlere girmeyen yaşamları bulabileceğimiz eşsiz birer kaynaktır. Bizler bu kitabı yayınlarken Efeler halkının eğitime, sanata, kültüre ve şehrin tarihine olan ilgisini artırmayı ve bu eserin, aynı alanda çalışma yapan araştırmacılara ışık tutmayı amaçladık.

Geçmişimize ve geleceğimize önemli katkılar sunan kültür yayınlarımızda emeği geçen herkese kutluyor; sağlık, mutluluk ve esenlikler dileyerek, yürekten sevgi ve saygılarımı sunuyorum...

M. Mesut ÖZAKCAN
T.C. Efeler Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER:

- 9-Efeler Belediyesi Tarihine Sahip Çıkıyor**
- 12-Nerede O Eski Bayramlar**
- 14-Efeler Bosnalı Konağı**
- 16-Dünyanın İlk Notalı Müziğinin Doğduğu Yer; Aydın**
- 18-Ayasofya'nın Aydın'lı Mimarları**
- 20-Aydın'da Bilinmeyen Karya Yolu Projesi Gerçekleşiyor**
- 22-27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü**
- 25-Aydın'ın Bilinmeyen Zenginliği; Acharaka**
- 28-Tralles'in Aydın Turizmine Kazandırılması**
- 30-Unutulan Geleneğin Adı; Sadaka Taşı**
- 32-Miletoslu Hippodamos'un Kemikleri Sızlıyor**
- 34-Afrodisyas – Tralles Ultra Maratonu**
- 36-Notre Dame'ın Kamburu, Aydın lisesi ve Eğitim Müzesi**
- 38-Atatürk ve Matematik**
- 41-Aydın Lisesinin Tarihi Kapısı**
- 43-Aydın Sabuniye Lokumu**
- 46-Cincin – Koçarlı – Otantika Gezisi**
- 50-Birgi'de İz Bırakanlar; Hacı Paşa**
- 53-Kırk Kırık Küp, Kırkının da Kulpu Kırık küp**
- 55-Körler Ülkesi**
- 57-Magnesia, Theatron, Mühendislik ve Toprak Kayması**
- 59-Miletoslu Anaksimandros**
- 63-Miletoslu Anaksimenes**
- 66-Miletoslu Aspasia**
- 70-Miletoslu Hekataios**
- 73-Miletoslu Hippodamos**
- 75-Müzelerimiz ve Müzeler Haftası**
- 77-Aydın Nasuhpaşa Külliyesi**

- 79**-Miletoslu Thales
- 82**-Efe Zeybek Kızan
- 87**-Aydın'da Bir Hazine; Priene
- 89**-Aydın'ın Bilinmeyen Zenginliği; Panionion
- 92**-Heşmehrimiz, Prieneli Bias
- 95**-Latmos'un Çığlığı
- 97**-Latmos'a Rahmet Geldi ve STK'lar
- 99**-Türk Kanunu Medenisi ve Kadınlara Getirisi
- 101**-Cennet Kuşadası Cehenneme Dönmesi
- 104**-Aydın'ın Bilinmeyen Zenginliği; Ahmet Gazi Camii
- 106**-Dalama Memiş Ağa Konağı
- 110**-Kral Dumuzi ve Aydındaki Domuz Etleri
- 113**-Kadının Adı Var; Miletoslu Aspasia
- 117**-Kuva-yı Milliye, Malgaç Baskını ve Duyarsız Yöneticiler
- 120**-Aydın'ın Bilinmeyen Zenginliği; ORTHOSIA
- 122**-Kuşadası Neapolis (Scala Nuova)
- 124**-Kuşadası Pygela
- 126**-Nysa'da Meclis Toplantısı
- 128**-Zincirhan Oteli Aydın'a Değer Katacak mı?
- 130**-Aspasia, Milet Okulu Ve Akademia
- 132**-Atatürk'ün Aramızdan Ayrılışı

ÖNSÖZ

Uzun yıllardır basılı veya sanal ortamda yazılar yazıyorum. Bu yazıları kitap halinde getirme fikrim uzunca zamandır aklımdaydı. Bir şekilde tarihimizi, tarihimizden alacak olduğumuz dersleri, hayatın gerçeklerini, sosyal yaşantımızdaki olayları, karşılaşılabileceğimiz sorunları dile getirmeyi hep ön planda tuttum. Böylece yazdığım yazıların insanlara bir şeyler vermesini sürekli amaçladım. Okuyucular benim yazılarımı okurken tarihini öğrenmeli, önemli olayları yaşamalı, kendini yazının içinde bulmalı ve okuduğu yazılardan çıkarımlar yapmalıdır.

Bence paylaşılmayan bilginin değeri ve önemi yoktur. Bildiklerimizi paylaşmak, diğer insanlara bir şeyler verebilmek önemli bir erdemdir. İyi okumalar.

TEŞEKKÜR

Bu kitabın basılmasında yardımcı olan T.C. Efeler Belediye Başkanı M. Mesut Özakcan'a, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü Őükrü Kadri Söylevci'ye ve Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Yusuf Kalın'a, kitabın hazırlanması aşamasında bana katlanmayı başarabilen eşim Gülsüm Asar'a, kapak tasarımı için özgün resim çalışmasını benden esirgemeyen Ressam Mustafa Ali Kasap'a, yayınlanması konusunda beni cesaretlendiren Barış Erbaş'a, tasarım konusunda değerli fikirlerini benimle paylaşan Arda Kaya'ya, son olarak her zaman yanımda olan kızım İlkinnur Kaya'ya sonsuz teşekkürlerimi bildiririm.

EFELER BELEDİYESİ TARİHE SAHİP ÇIKIYOR

Efeler Belediyesi kurulalı henüz üç yıl olmamışken tarihe sahip çıkan, tarihi yaşatmak için çaba harcayan bir belediye profili çiziyor. Tarih toplumun ortak hafızasıdır. Tarih geçmiş anlatmakla kalmaz, geleceğimize de yön verir. Bu nedenle tarihi yapıları ve değerleri korumak ve yaşatmak kent hafızası ve kent kimliği için çok önemlidir. Dünya ölçeğinde bakıldığında en önemli turistik kentlerin ortak özelliği tarihlerine sahip çıkmalarıdır.

Efeler Belediyesi bazı binaları satın alarak, bazı binaları da restore ederek kentimize kazandırmak için çalışmaktadır. Bu çalışmalar ile kazanılan yapıları da halkın kullanımına sunarak kente kazandırmaktadır. Kullanıma açılmayan tarihi yapılar giderek körelmekte ve zamanın acımasız etkilerine maruz kalmaktadır. Bu nedenle kente kazandırılan eserlerin kullanıma açılması son derece önemlidir.

Saklıbahçe olarak adlandırılan yer Hilmi Aydınçer Konağıdır ve kiralama yolu ile halkın kullanımına açılmıştır. 1933 yılında yapılan bina koruma altındadır ve tapu kaydına kamulaştırma kaydı düşülmüştür. Geniş bahçesi ile kafeterya olarak hizmete açılmıştır.

Milli Aydın Bankası olarak bilinen yer Aydın Belediyesi tarafından kamulaştırılmış ve hizmete açılmıştır. Büyükşehir Kanunu ile yapılan mal paylaşımında Efeler Belediyesi'ne tashihen devir olunmuştur. 20. yy'ın ilk yarısına tarihlenen iki katlı yapı; sergi salonu, konferans salonu ve kültür sanat çalışmaları için kullanılmaktadır.

1928 yılında yapılan Hasanefendi Kültür Sanat Merkezi Efeler Belediyesi tarafından satın alınarak restore edilmiştir. Bir yıldan fazla süredir kültür ve sanat çalışmalarına ev sahipliği yapan bina iki katlı ve bahçelidir.

Yine 19. Yy'ın birinci yarısına tarihlenen Efeler Konağı Büyükşehir Kanunu neticesinde Efeler Belediyesi'ne tahsisen devir olmuştur. Devir alınan bina için GEKA desteği ile hemen restore çalışmalarına başlanmış ve kısa sürede tamamlanmıştır. Bina ile bitişik bulunan başka bir tarihi ev ise Efeler Konağı'nın restorasyonu esnasında Efeler Belediyesi tarafından satın alınmış ve binanın restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Adı geçen bina Efeler Konağı ile birlikte yıl içinde kadınlara meslek edindirme ve turistik amaçlı olarak hizmete açılacaktır.

Yine Efeler Belediyesi tarafından iki yıl önce satın alınan Abaloğlu Konağı döneminin en önemli konut projelerinden birisidir. Restorasyon alıŐmaları devam eden iki katlı ve geniş bahçeli binanın da bu yıl hizmete alınması planlanmaktadır. Bu bina ile ilgili olarak dört yıl önce Eğitim Müzesi alıŐması yapılmıŐtı. Bu alıŐma Efeler Belediyesi eski basın müdürü ile benim tarafımdan yürütülmüŐtü. Konu ile ilgili olarak daha sonra geniş bir yazıyı kaleme alacağım.

Yine Efeler Belediyesi'ne tashihen geçen Memiş Ağa Konağı için çalışmalar yenice başlamıştır. Tıpkı Rum Hamamı'nda olduğu gibi müze denetiminde kazı çalışmaları tamamlanmış, restorasyon projesi çalışmaları devam etmektedir. Projelerin tamamlanması ile çalışmalar devam edecektir. Binalar da restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından kullanıma açılacaktır.

Efeler Belediyesi sorumluluk bölgesindeki tarama çalışmalarına devam etmektedir. Restorasyon ve kullanıma açma çalışmaları bu binalarla sınırlı kalmayacak ve projelerin devamı gelecektir. Ancak  zerine daha büyük görevler düşen Büyükşehir Belediyesi'nden de benzer çalışmalara bir an önce baŐlamasını bekliyoruz. Çünkü Büyükşehir Belediyesi envanterinde çok sayıda bina ve devam eden projeler var. G mr k n  Hanı projesi gibi.

Önümüzdeki haftalarda burada adı geçen binalar ve bu binalarda yapılan çalışmalar hakkında daha ayrıntılı yazıları kaleme alacağım. Ayrıca Aydın İli genelinde pek tanınmayan ören yerleri ve tarihi yapılar hakkında da yazıları kaleme alacağımı tarih meraklılara şimdiden haber vermek isterim.

Dipnot; Büyükşehir Belediyesi Mal Paylaşımı ile açmış olduğu davayı kazanmış görünüyor. Bundan sonra yeni süreç başlayacaktır. Bilginize.

Tarih, milletlerin tarlasıdır. Her toplum, geçmişte bu tarlaya ne ekmişse, gelecekte onu biçer. (Voltaire)

Ocak 2017

NEREDE O ESKİ BAYRAMLAR

Eski bayramların farklı bir coşkusu vardı. Ailenin gelir durumuna göre bayramlıklar alınırdı mesela. Yeni ayakkabısını, elbisesini başucuna koyup uyurdu çocuklar. İlk günün sabahı tarif edilmez bir neşe olurdu evlerde. Önce aile bireyleri ile bayramlaşıldı, sonra diğer akrabalar ve komşular. Bu ziyaretler neşe içinde ve coşkuyla yapılırdı. Hele bir de iyi bir harçlık alındımı, değmeyin çocukların keyfine.

O günlerde güzel komşuluk ilişkileri vardı, külüne muhtaç olduğumuz komşularımızla. Bayramyerleri kurulurdu, içinde oyuncaklar, şekerciler, macuncular ve maytapçılar. Aile büyüklerinden ve komşulardan alınan bayram harçlıklarının çoğu burada harcanırdı. 3 tekerlekli bisikletlerle tur atılır, sokak aralarında top oynanırdı. Büyükler de belli bir sıra çerçevesinde birbirlerini ziyaret eder, değişik konularda konuşma fırsatı bulurlardı. Uzak yakın dost ve akrabalar da bayramlaşmak için memleketlerine giderlerdi. Bayramlar tüm ailenin bir araya gelebildiği, hasret duygularının gözyaşlarına karıştığı özel günler olurdu. Sımsıcak bir duyguyla tek bir dua edilirdi; "Önümüzdeki bayramlarda yine kavuşmak dileği ile".

Eskiden bir samimiyet vardı, insanların birbirini kucakladığı, duyguların temiz olduğu, sevginin her ortamda en önemli şey olduğu. Tokalaşmalar bile daha yürekten ve sımsıkı yapılırdı. Sevginin, dostluğun göstergesi gibi adeta eller bilekten kavranırdı. Şekerlemeler, ev yapımı tatlılar, gazozlar tüketilir, sinemalara ve karagöz oyunlarına gidilirdi. Hele birde ilçeye lunapark geldiyse çoluk çocuk soluğu orada alırdı. Bayram hep birlikte yaşanırdı, sevgiyle, saygıyla, huzurla ve en önemlisi dostlarla.

Peki ya şimdi? Teknoloji, bayramlarla beraber hepimizi yendi. Neredeyse kimse kimseye gitmiyor. Bırakın komşuları kardeşler bile birbirini aramıyor, sormuyor. Kimse kimseye bayram kartı atmıyor artık. Tüm aile bir araya gelmiyor,

gelemiyor. Bahane çok nasılsa. Bayram sevinci yerini kedere hüzne bırakmış. Çoğu ailede, "kardeşim gitsin dönsün, ben ondan sonra babama gideyim" anlayışı hakim olmaya başlamış. Bırakın komşuları akrabalar arasına buzdağları girmiş. Bayram sevinci tatile gitmiş. Bayram olduğunu tatillerden anlıyoruz artık. İnsanlar birbirine yaklaşacağına giderek uzaklaşıyor, benmerkezci oluyor.

Bir sanal ortam tutturmuşuz gidiyor. Oradaki dostluğu gerçek dostlukla karıştırıyoruz. Tamamen yalnızlaştığımızı, toplumdaki soyutlandığımızı fark edemiyoruz. Takipçi sayımızla, sayfamızdaki arkadaş sayımızla övünüyoruz. Beğeni, like, tweet, smile olmuş dünyamız. Bilmiyoruz ki onlardan hiçbir fayda gelmez, bir sıkıntın olunca sarılıp omzunda ağlayamazsın, sevincini ve mutluluğunu gözlerinin içine baka baka paylaşamazsın. Dostça bir sarılmayı asla bulamazsın.

İster ailede olsun, isterse dostlar arasında, eski sıcaklığı, eski dostlukları ancak samimi davranarak kazanabiliriz. Sahtekarlıktan uzak, doğal ve içten bir dostlukla. Yaşam gereği olan çekişmeleri yerinde yaşayıp normal hayata döndüğümüzde birbirimizi kucaklayabilmeliyiz. Yakınımızdakiler zor duruma düştüklerinde onları ellerinden değil bileklerinden kavramalıyız. Yeni bir dostluk inşa etmeliyiz. Kin ve nefreti siyaset dahil her türlü yaşantı kesitimizden çıkarmalıyız. Çıkar için insanları kullanmamalı, onların üstüne basarak bir yerlere gelmeye çalışmamalıyız. Bayram coşkusu yalnız kendimizle değil, herkesle yaşayabilmeliyiz. Ancak bu şekilde eski bayramlara bir adım yaklaşabiliriz. Sevinci, coşkusu, dostluğu bol olan bir bayram geçirmeniz dileği ile.

Temmuz 2014

EFELER BOSNALI KONAĞI

Aydın ili, Efeler ilçesi, Veysipaşa Mahallesi, Sakarya Caddesinde bulunmaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda eğimli bir alanda, bodrum üzerine iki katlı olarak inşa edilmiştir. L biçimli kütleyle sahip binada inşa malzemesi olarak taş ve tuğla kullanılmıştır. Üzeri oluklu kiremitle kaplı çatı ile örtülüdür. Doğu yönünde bahçesi ve bahçenin içerisinde yuvarlak şekilli havuzu mevcuttur. Güney cephesi ana cephe şeklinde düzenlenmiştir. Girişi basık kemerlidir. Cephe köşelerinde pilastrlar bulunur.

Katlar arasındaki silme, katları daha belirgin hale getirmiştir. Eserin birinci katında pencereler dikdörtgen şekillidir ve süslemesi bulunmamaktadır. İkinci katında yer alan pencereler de dikdörtgen şekilli olup kenarları sıva ile çerçeveselenmiş ve kemer alınlıkları silmelerle kademelendirilmiştir. Zemin katı iç sofalı plan tipindedir, odaların tabanı ve tavanı ahşap malzeme ile döşelidir. Zemin kattan birinci kata ahşap merdiven ile çıkılmaktadır. Birinci katta zemin kat gibi iç sofalı plan tipindedir. Odaların tüm tavan döşemesini çevreleyen testere dişi formlu süsler yer alır. Güneybatı yönde bulunan odada tavanla duvarın birleştiği bölümde zikzak şekilli ahşap silme süsleme yer alır. Kuzeybatıda bulunan odada aynı uygulamaya yer verilmiştir Evin inşa kitabesi bulunmamaktadır. Süsleme ve mimari özelliklerinden 20. yüzyıl ilkyarısına, yani Erken Cumhuriyet Dönemine tarihlendirebiliriz.

Tapu kaydında kadastro tarihi olarak 1932 yılı geçmektedir. Bu tarihte konak Mehmet oğlu Bosnalı İbrahim'e aittir. 1939 yılında ise tapu kaydında Fatma Bosnalı, Hayrettin Bosnalı, Mehmet Bahaettin Bosnalı, İsmail Bosnalı, Hüseyin Bosnalı isimleri görölmektedir. 1952 yılında muhtemelen hisse satışı olan konutun 2006 yılından itibaren kayıtlarında, Mehmet Bahaettin Bosnalı adı geçmektedir. 07.09.2010 tarihinde intikal nedeniyle Cedide Abalıoğlu (Mehmet Bahaettin kızı), Eyüp Sabri Şahin (Şahin Cengiz oğlu), Ayşegöl Şahin (Şahin Cengiz kızı), Emre Şahin (Şahin Cengiz oğlu) adları yer almaktadır. Soyadları Bosnalı

olan konağın sahipleri, 1870'li yıllarda Yugoslavya'dan Aydın'a gelmiştir. Sadece Bosnalı ailesinin yaşadığı konak, 1989 yılında yangın geçirmiş ve 1990 yılından itibaren terk edilmiştir.

Yapı, plan tipi, süsleme ve mimari özellikleri açısından Efeler ilçemizde bulunan Erken Cumhuriyet Dönemine ait birçok konut ile benzerlik göstermektedir. Konak, o dönemde yakılıp yıkılan kentimizin yeniden yapılanma dönemindeki birçok bina ile benzer özellikler taşımaktadır. 3. Derece arkeolojik sit alanında bulunan yapı, 2004 yılında tescillenmiştir. Efeler Belediyesi tarafından 20.01.2015 tarihinde 176.700.00 TL'ye kamulaştırılmıştır. Konağın restorasyon çalışmaları 20.06.2016 tarihinde başlamış olup, tamamlanma aşamasına gelmiştir.

Aslında bu konak ile ilgili Eğitim Müzesi çalışması ben, Mehmet Özçakır ve Ahmet Varlık isimli rehber öğretmen tarafından Aydın Eski Eserleri Sevenler Derneği olarak 2013 yılında yapılmış, ancak son aşamada bürokrasiye takılmıştır.

Konak, restorasyonu tamamlandıktan sonra Aydın tarihi ile ilgili eserleri barındıracak, Aydın tarihi ile ilgili araştırma yapacaklara çalışma alanı özelliğine kavuşacaktır. Umarım yapı bu özellikleri ile Aydınımıza uzun yıllar hizmet edecektir. Bu vesile ile konağın kamulaştırmasını ve restorasyonunu sağlayan Efeler Belediyesi'ne teşekkür ederim.

Tarih Milletlerin tarlasıdır. Her toplum geçmişte bu tarlayane ekmişse gelecekte onu biçeceklerdir. (Voltaire)

Nisan 2017

DÜNYANIN İLK NOTALI MÜZİĞİNİN DOĞDUĞU YER; AYDIN

Bizim Tralleis'den çalınan ve Danimarka'da Kopenhag kentinde sergilenen dünyanın ilk notalı müziğinin Seikilos tarafından kazınmış olan anıt mezar taşımız var. Bu taşı ender kılan özelliği, Seikilos'un eşi, Euterpe için yazmış olduğu şarkının söz ve notalarını barındırmasıdır. Euterpe aynı zamanda eski Yunan mitolojisinde müzik ve lirik şiirin ilham perisidir.

1882-1883 yılında Aydın-İzmir demiryolunun inşaatı sırasında Tralleis'te bulunmuştur. Buradan kaçırılarak, önce Buca'daki bir villanın bahçesine götürülen mezartaşı, 1921-1922 yıllarında gerçekleşen Kurtuluş Savaşı sırasında İzmir'den İstanbul'a, daha sonra da yurtdışına kaçırılmıştır. Seikilos anıtsal mezar taşı 1966 yılından beri Danimarka'da Kopenhag Ulusal Müze'de sergilenmektedir.

Seikilos'un anıt mezar taşının çalındığı Tralles'te Üç Gözler olarak bilinen ve bugüne kadar ayakta kalabilen tek yapı Gymasium'un kapısıdır. Bu yapı sanki üç gözü ile bu taşın yolunu gözlemektedir. Koca koca gözleri le ovaya, oradan da batıya, kaçırıldığı topraklara gözyaşları içinde bakmaktadır.

2300 yıl önceleri yaşamış Seikilos'un eşinin mermer mezar taşında ilk notalı müzik ve şu şarkı sözleri yer alıyor; "Yaşadığın sürece göster kendini / Dertsiz tasasız ol / Hayat çok kısa / Ve zaman her şeye gebedir." Taşın üzerinde ayrıca "Ben bir mezar taşı, bir simgeyim. Seikilos beni buraya ölümsüz anısının sonsuz işareti olarak yerleştirdi." yazısı da yer alıyor. Yazının transkripsiyonunda, müzik sözleri harflerle sembolize edilerek kısa bir müzik notası ortaya çıkarılmış. Müzik, MÖ 2. yüzyılda Phrygia'da bilinen nota sistemine uygun olarak yazılmış. Şiiri oluşturan sözler, 6/8lik nota ölçüleriyle ezgiye dönüştürülerek batıda müzik marketlerde, özgün müzik olarak müzikseverlere sunulmaktadır. Ayrıca tüm dünyada Seikilos hakkında 60 kitap ve binlerce makale yazılmış durumdadır. Bizde mi? Ne siz sorun, ne ben söyleyeyim.

İngilizce yayın yapan Daily News gazetesinin 2 Mayıs 2014 tarihli sayısının 7. Sayfasında Danimarka'dan Türkiye'ye iade edilecekler listesi yayınlanmış, ama bu listede maalesef Seikilos taşı yer almamıştır. Bu taşın iade edilecekler sayfasında bulunmamasının nedenini İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün açıklamasını bekliyorum. Ayrıca Müdürlüğün bu konuda yapmış olduğu çalışmalar varsa bilgilendirilmek istiyorum. Elbette buradan kaçırılan yalnız bu taş değil. Yüzlerce, binlerce, bilinen veya bilinmeyen eserler var. Bir Aydın sevdalısı olarak, tüm bu eserlerin ait oldukları yerlere iadesini istiyorum. Herkesin de aynı duyarlılığı gösterip aynı isteklere sahip çıkmasını ve her platformda bu isteklerini demokratik ölçülerde dillendirmelerini istiyorum.

Aydın'ın kültür, tarih ve tanıtımında bir marka olabilecek, dünyanın ilgisini çekebilecek bu anıt taşın geri kazanımı ve Aydın'da yeni açılan Arkeoloji Müzesinin özel bir bölümünde sergilenmesi için, kamu ve STK'lar başta olmak üzere herkes el ele vermelidir. Müzenin duvarına kocaman bir pano yapmakla, kütüphanenin duvarına afiş asmakla sorun çözülmüyor. Mezar taşının doğduğu topraklara geri getirilmesi için etkinlikler düzenlenmeli, her türlü demokratik gücü ve tepkiyi kullanabilmeliyiz. Aydın'da yaşayan her kişinin, tarihi ve kültürel zenginliğimizi sahiplenme anlamında görev ve sorumluluğu olmalıdır. Özellikle bu konuda ellerinde yetki bulunduran kişilere daha büyük görevler düşmektedir. AYTO gibi etkili çalışan kurumlar örnek alınmalıdır. Yetki, koltukları işgal etmek değil, koltuğun hakkını vermektir. "Hayat çok kısa ve zaman her şeye gebedir."

Eylül 2014

AYASOFYA'NIN AYDINLI MİMARLARI

Geçenlerde Aytepe'de bulunan belediye tesislerine çıktım. Aydın, daha doğrusu Efeler manzarası eşliğinde bir çay içeyim dedim. Çayımı yudumlariken gördüğüm manzara beni ürküttü. Sanki betondan bir denize bakıyordum. Aydın Lisesi çevresinde ve Aydın Tekstil alanında biraz yeşillik görünüyor. Diğer alanlar ise birbirinden çirkin beton yapılarla adeta boğulmuş. Birden aklıma Trallesli mimar Anthemios geldi ve bu yazıyı kaleme almaya karar verdim.

Birinci Bizans İmparatoru Constantius tarafından 337 yılında aynı yerde bulunan Artemis tapınağı üzerinde inşaatına başlanan Birinci Ayasofya'nın açılışı 360 yılında II.Constantius tarafından yapılmıştır. 404 yılında çıkan bir isyanda yakılıp yıkılan kilisenin yerine yenisinin inşaatı başlamış ve ikinci Ayasofya'nın açılışı ise II.Theodosius tarafından 415 yılında yapılmıştır.

İkinci Ayasofya'nın 532 yılında yıkılmasından hemen sonra I.Jüstinyen aynı yerde imparatorluğun en görkemli kilisesinin yapımı için Miletoslu fizikçi İsidoros ile Trallesli matematikçi Anthemios'u görevlendirmiştir. Bu mimarlar günlerce çalışır ama I.Jüstinyen'in beğeneceği bir plan yapamazlar. Miletoslu İsidoros rüyasında gördüğü büyük kubbeli projeyi uyandıktan sonra kağıda aktarır ve I.Jüstinyen'e gösterir. I.Jüstinyen planı çok beğenir ve hemen inşaatla başlanılmasını emreder.

İnşaatında imparatorluk bünyesinde bulunan yapılardan sökülüp getirilen taşlar kullanıldığından inşaat çok kısa sürede tamamlanır ve 537 yılında Üçüncü Ayasofya I.Jüstinyen tarafından açıldı. Ancak inşaatın başlamasında çalışan Trallesli Anthemios 533 yılında öldüğü için bu açılışı göremedi. Yalnız döneminin değil, günümüzün de mimarlık harikalarından olan Ayasofya Kilisesi 553, 557 ve 558 yıllarında ard arda meydana gelen depremler sonucu zarar gördü. Daha önceki yıllarda çatlayan kubbe 558 yılındaki depremde tamamen yıkıldı.

Miletoslu İsidoros'un yeğeni genç İsidoros yıkılan

kubbeyi 6.5 metre yükselterek restorasyonu 562 yılında tamamladı. Gerek Bizans döneminde, gerekse Osmanlı İmparatorluğu döneminde çeşitli onarımlar gören Ayasofya tüm heybetiyle hala ayakta. Vatikan'da bulunan Papalık merkezindeki kilisede dünyanın en önemli kiliselerinin ismi yerde yazar. Bu kiliselerin en başında ise Ayasofya bulunur. O günkü teknoloji ile o muhteşem kubbeyi yapan Miletoslu İsidoros ile Trallesli Anthemios'u kutluyorum. Keşke şimdiki şehir plancıları ve mimarlar sizleri örnek alsalar.

Miletoslu İsidoros; fizik öğretiminin yanında matematik ve geometri alanlarında uzmandı. Ayrıca mimarlık alanında yaptığı çalışmaların en önemlisi Ayasofya inşasıdır.

Trallesli Anthemios; iyi bir matematikçi ve geometri profesörüydü. Ayrıca mühendislik alanında yaptığı çalışmalar oldukça cüretkar bulunan bir bilim adamıdır.

558 depreminden sonraki onarımı yapan yeğen Miletoslu İsidoros; mimarlık ve mühendislik üzerine çalışmalar yapmıştır. En önemli çalışması yıkılan Ayasofya kubbesinin 6.5 metre yükseltilerek yeniden yapılmasıdır.

İnsanın kendine güveni, büyük işlere girişmenin ilk şartıdır. (Samuel Johnson)

Ekim 2016

AYDIN'DA BİLİNMEYEN KARYA YOLU PROJESİ GERÇEKLEŞİYOR

Yerel tarihimizi biliyor muyuz? Tarihimizde sadece Osmanlılar mı var? Selçuklular, Aydınoğulları, Lidyalılar, vs. ilimizde neler yapmışlar? Soruları çoğaltabiliriz. Ama okumuş olarak bildiğimiz insanların dahi tarihimiz konusunda bilgileri sınırlı.

İngiltere'deki Stonehenge taşları bile ilimizin toplam ziyaretçi sayısını üçe katladığı günümüzde, tarihi eserlerimizin tanıtımı için hamle yapanları kutluyorum. Bilinmeyen Karya Yolu Projesi ile çok geniş tarih yelpazesi içindeki değişik dönemlere ait bilinmeyen tarihi yapıların tanınırlığını sağlamak için çalışan Büyük Menderes Platformu ilk toplantısını Yenipazar Donduran Kalesi için yaptı.

Yenipazar Donduran Mahallesi'nde gerçekleştirilen toplantı Platform Başkanı İbrahim Ayvazoğlu Tarafından yönetildi. Bilinmeyen Karya Yolu Projesi'nin tanıtım toplantısına Büyük Menderes Platformu'nun yanı sıra; Aydın Büyükşehir Belediyesi, Aydın Sanayi Odası, Aydın Ticaret Borsası, Yenipazar Kaymakamlığı, Yenipazar Belediyesi, bazı STK'lar ve bazı siyasi parti temsilcileri katıldı.

Proje kapsamında platformun yanı sıra Büyükşehir Belediyesi, Aydın Sanayi Odası ve Aydın Ticaret Borsası işbirliğinin önemi üzerinde konuşmalar yapıldı. Platformun oluşumu ve günümüze kadar yapılan çalışmalar hakkında bilgi verildi. Projenin oluşum ve gelişim basamakları hakkında bilgi verildi. Aydın'da kültürel, doğal ve tarihi güzelliklere olan duyarlılığın artırılması ve toplumun ilgisinin bu alanlara yönlendirilerek farkındalık yaratmanın önemi üzerine konuşmalar yapıldı. Böylelikle Aydın'ın bilinmeyen hazineleri tanıtılacak, bunların korunması ve çevre düzenlenmelerinin yapılması özendirilerek turizm potansiyelimizin harekete geçirilmesi sağlanmış olacak.

Bu doğrultuda toplantıya katılanlar, proje ortakları ve yerel halkla birlikte Donduran Kalesi'ni ziyaret ederek buranın tanıtımı konusunda ilk adımı gerçekleştirdiler. Kale hakkında bilgilendirme konuşmasını Platform üyesi Mehmet İkizoğlu gerçekleştirdi. İkizoğlu, Kalenin Türk mimarisinin en önemli örneklerinden biri olduğunu vurgulayıp kalenin kullanıldığı dönem için önemini açıkladı.

Toplantının son aşamasında ise Yenipazar'da bulunan Yörük Ali'nin mezarı ve müzesi ziyaret edilerek projenin bu ayağı tamamlanmış oldu. Başvurusu platform tarafından gerçekleştirilen hibe projesinin sonuçlanması halinde diğer kültürel miras eserlerinin tanıtımı sağlanarak Bilinmeyen Karya Yolu'nun tanınırlığının artırılması ve böylece belirtilen alanlardaki turizm hareketliğinin artırılması sağlanmış olacak. Bu sağlandığı takdirde bu alanlardaki turizm geliri tarım geliri ile yarışır dileve de erişmiş olacak.

Proje yapılabilir ve uygulanabilir durumda. Ancak, ilimizin yönetim kademelerindeki ve karar alma mekanizmalarındaki mevcut ataleti kırıp başarıya ulaşmakta oldukça zor görünüyor. Bunun da sebebi, Aydın'da etkili ve yetkili olan kişi ve kurumların Heredot'un dediği gibi, "En güzel gökyüzü altındaki en güzel yeryüzü", diye adlandırılan ilimizde, etliye sütlüye karışmamak istememesi olarak görünüyor. Umarım yanılıyorumdur. Bu proje, en kısa sürede en yüksek verimi veren bir proje olarak tarihe geçer. Ve başarı hepimizi mutlu eder.

Bir konser çıkışında ünlü kemancı Fritz Kreisler'in bir hayranı ona doğru koşarak coşkuyla: "Sizin kadar güzel çalabilmek için bütün hayatımı verirdim." der. Kreisler cevap verir: "Ben verdim."

Kasım 2016

27 MART DÜNYA TİYATRO GÜNÜ

Tiyatronun insanlık tarihi kadar eski bir tarihi vardır. Tiyatro bir yaşam biçimidir, insanların kendilerini ve kültürlerini ifade etme biçimidir. İlkel insanların avlanma şekillerini tasvir etmeye başladıkları dönemden başlayarak tiyatro ile iç içe yaşamaya başlamışlardır. Bu tasvirler, yaban hayvanlarının hareketlerini ve davranışlarını taklit etmeler ve yaşama dair diğer gösteriler tiyatronun temelini oluşturmuştur. Zamanla bu tasvirler ve canlandırmalar dinsel törenlerin vazgeçilmez unsurları olmuştur. Gerçek anlamda ilk tiyatro örnekleri Yunan kent devletleri döneminde başlamıştır. Bunu Roma tiyatrosu, Ortaçağ tiyatrosu ve çağdaş tiyatro dönemi izlemiştir. Her evrenin kendine has kabuk değiştirme zamanları olmuştur. Bu evreler tiyatroya yeni bir boyut, yeni bir dinamizm getirmiştir. Anadolu ve özellikle Ege toprakları tiyatro için oldukça önemlidir. Bu topraklar adeta tiyatronun doğup büyüdüğü yerlerdir. Döneminin en önemli sanat ve tiyatro merkezleri bu topraklardadır. Bu nedenle Dünya Tiyatro gününün bu topraklarda biraz farklı ve farkındalık yaratacak şekilde kutlanması gerekmektedir.

Uluslar arası Tiyatrolar Birliği tarafından ortaya çıkarılan kutlama günü tüm Dünya çapında 1961 yılından beri kutlanmakta. Bu günde Ulusal ve Uluslar arası düzeyde profesyonel ya da amatör tiyatrocular çeşitli etkinliklerde bulunmaktadır. 1962 yılından beri her yıl yayınlanan bir evrensel bildirge bulunmaktadır. Bu bildirge uluslararası düzeyde yeri olan tiyatro oyuncusu, yönetmen ya da bir oyun yazarı tarafından yazılmaktadır. Dünya Tiyatro günü özellikle yerel tiyatrocuların sahiplendiği bir etkinliktir. Bu kutlamalar tiyatronun tabandan bir gelişme göstererek toplumun her kesimine yayılması için bir araçtır. Tiyatro sahnesi hayata dair her şeyi tüm çıplaklığı ile gösterebilen bir yerdir. Kültürel aydınlanmanın başladığı en önemli sahnedir. Bize sevinci ve hüznü aynı anda yaşatabilir. Unuttuğumuz değerlerimizi bizlere hatırlatabilir. Seyirci ile

oyuncunun göz teması tiyatroyu diğer görsel sanatlardan ayıran en önemli özelliktir. Bu temas yaşanan duyguların, anlatılmak istenen olayın daha canlı ve içten hissedilmesini sağlamaktadır.

Dünya Tiyatro Günü için ne yapabiliriz? Bu soruya her birey kendine göre çok farklı cevaplar oluşturabilir. Tiyatro tarihinde çok önemli bir yere sahip olan Aydın İli söz konusu olduğunda verilebilecek cevaplar çok daha fazla sayılara ulaşabilir. Aydın'da çok sayıda yerel tiyatrolar ve belediye destekli şehir tiyatroları vardır. Bunlardan bazıları bu önemli günde çeşitli etkinlikler yapmaktadır. Bu etkinliklerin yeterince desteklenmemesi ulaşabildiği kişi sayısını azaltmaktadır. İlimizde Dünya çapında ünlü birçok antik tiyatro bulunmaktadır. Bu tiyatro sahnelerinin hiç olmazsa böyle günlerde aktif kullanılması daha çarpıcı bir etki yaratacaktır. Mesela; bu yıl kutlanacak Dünya Tiyatro Günü cumartesi gününe rastlamaktadır. 27 Mart 2010 Cumartesi günü Nysa'da, Miletos'ta, Piriene'de veya Afrodisyas'ta bir etkinlikle kutlanabilir. Bu etkinliği İl Kültür Müdürlüğü rahatlıkla organize edebilir. Bu organizasyon ile bu antik tiyatro sahnelerinin birinde yerel tiyatro gruplarından birisi 5-10 dakikalık kısa bir oyunu sahneye koyabilir. Bu törene ilimizdeki tüm yöneticiler katılır. Sayın Valimiz ve diğer ilgililer konuşmalarını yaparlar. Değişik gösteriler yapılabilir, sunular ve sergiler açılabilir. Ulusal ve uluslar arası haber ajansları buraya davet edilerek bu farklı etkinliğin Dünyaya bildirilmesi sağlanır. Böylece ilimizin kültür varlıklarının da etkin bir şekilde tanıtımı yapılmış olur. Bu günün anısına bir dergi veya gazete çıkartılabilir. Bu işler için yerel sivil toplum kuruluşlarından fayda sağlanabilir. Yerel tiyatro grupları aktif olarak çalıştırılabilir. Organizasyonu az önce yazdığım gibi İl Kültür Müdürlüğü yapar. Valilik Basın Bürosu ilgili basın ajanslarına gerekli duyuruları yapar. Belediye, İl Özel İdaresi, Ticaret Odası, Sanayi Odası, Esnaf Odaları ise maddi ve manevi destek verir. Yapılacak törenler için antik tiyatroya ulaşımın sağlanması, gelen konukların ağırlanması, matbuat işlerinin sağlanması, ikramların hazırlanması, sergi alanlarının ve

malzemelerinin hazırlanması gibi işlere kendi ölçülerinde destek verebilirler.

Eğer ilimizin tanıtımını gerçekten sağlamak istiyorsak, daha çok turistin gelmesini istiyorsak, kültürümüzü geliştirmek istiyorsak, ataletimizi en kısa zamanda yenip ufkumuzu genişletmemiz gerekir. Tiyatronun doğup büyüdüğü topraklarda yapılacak her türlü işlerde el birliği ile çalışıp güç birliği yapmalıyız. Sadece Aydın Belediye tiyatrosuna, Aykaryay gibi yerel tiyatro gruplarına bu görevi vermek haksızlık olur. Tüm dinamikleri harekete geçirebilir ve güç birliği yapabilirsek üstesinden gelemeyeceğimiz iş yoktur. Öncelikle bu iş için çok acele bir çalıştay düzenlenmeli ve bu çalıştayda yapılacak işleri için komisyonlar oluşturulmalıdır. Mümkün olduğu kadar geniş katılımlı olan bu çalıştay sonucunda oluşturulacak komisyonlar ise küçük ve dinamik yapılı, hızlı karar verebilecek yapıda olmalıdır. Kalan az bir zamanda bu işleri yapabilmek ancak hızlı karar verebilme ile mümkün olacaktır. O halde; başta Valilik Makamının ilgili birimleri, İl Kültür Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, Belediye, Sanayi Odası, Ticaret Odası, Esnaf Odaları ve diğer kurumlar ile sivil toplum örgütleri olmak üzere herkes göreve.

Mart 2015

AYDIN'IN BİLİNMEYEN ZENGİNLİĞİ; ACHARAKA

Aydın ili, Sultanhisar ilçesi, Salavatlı Kasabası'nın hemen doğusunda yer alan Acharaka, Nysa'nın 4 km batısında bulunmaktadır. Ephesos-Aphrodisias antik kentleri arasındaki tarihî yol üzerindedir; Nysa ile Tralleis antik yerleşimleri arasında, halkın "Ulyol" ismi ile andığı güzergâhtadır. Eski köprülerin çoğunun yıkılmasından dolayı söz konusu yolu izlemek güçleşmiştir. Malgaç Dağı olarak bilinen Aydın Dağları'nın eteklerinde kurulan yerleşimin çevresinde, içlerinde 100 yaşını aşan, zeytin ağaçları mevcuttur.

Ünlü coğrafyacı Strabon'a göre Acharaka, "çok önemli bir kutsal bölge"dir. Verimli toprakları ile yeraltı sıcak suları, Acharaka'nın kutsal alan niteliğini kazanmasında ve sağlık merkezi olmasındaki belirgin faktörlerdendir.

Acharaka, yaygın bir görüşe göre, Luwi dilinden türetilen kelimedir ve "Ulu Su" anlamını taşır. İlk izlenimi küçük bir tapınak şehri görünümünü verse de su ve su içinde bulunan kükürt buharı ile tedavi edici özelliği bakımından öne çıkmaktadır.

Hellenistik Dönemde kullanıldığı bilinmekle beraber Acharaka'nın tarihine ilişkin yeterli veri yoktur. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de suyla tedavi ve dinsel merkez niteliğini korumuştur.

Jeolojik yapısı, Acharaka çevresinde mineraller yönünden zengin su kaynaklarını ortaya koymaktadır. Günümüzde yakın çevresindeki çeşmelerde sarı-kahverengi kükürt kalıntıları dikkati çeker. Antik dönemde asıl yerleşim yerinin kuzey bölgesinde olduğu varsayılan Kharonion (Cehennem Kayıkçısı) ismiyle anılan büyük bir mağaranın varlığı bilinmektedir. Mağara, kükürt gazı çıkışları ile tedavi edici özelliğe sahiptir; hastalar bu mağara içinde bakılmışlardır. Antik dünyanın inanışlarına göre bu tür gaz çıkışı olan yerler, yeraltı

dünyası ile bağlantıyı sağlamaktadır. Yeraltı tanrısı Pluton (Hades) ve eşi Persephone (Kore) ile ilişkilendirilerek Acharaka'da Kore Tapınağı yapılmıştır.

Tapınak bölgesinin batısındaki kayalık yamaçlı vadi üzerinde bulunan çok sayıda tonozlu ve kemerli yapı, vadinin sağlık merkezi şeklinde hizmet verdiğinin en önemli kanıtlarındandır. Vadiden akan kükürtlü su ve kükürt gazı çıkışları mevkîe ayrı bir anlam yüklemiş, bölgenin mistik bir tedavi merkezi olmasını sağlamıştır. Antik kaynaklar burada dönemsel özellikleri bulunan değişik tedavi yöntemlerine değinmektedir. Yöre aynı zamanda tanrılara şükran için yapılan çeşitli dinsel törenleri de yaşamıştır.

Hellenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde jeotermal zenginlikleri ve dinsel özellikleri nedeni ile hastane, büyük, küçük havuzlar ve şifa hamamlarına gelen konuklar için evler inşa edilmiştir. Bu bağlamda Acharaka, antik dünyada sağlık merkezi olmasının yanı sıra dinsel merkez olarak ta gelişmiş ve kentin sosyal-eğitim alanlarına önemli katkılar sağlamıştır.

Acharaka yerleşkesinde en önemli birim Kore Tapınağı'dır. Tapınak, Dor düzeninde ve Peripteros tipinde inşa edilmiştir. Eserin klasik Peripteros tipinden ayrılan özelliği, içte uzunlamasına yapılmış iki paralel duvarının varlığıdır. Girişi, güney yönündeki ana yol yerine kuzey cephesinden verilmiştir. Tapınak, 6*12 sütun düzenine sahip olup yaklaşık 20*40 metre ölçülerindedir. Yakın çevreden getirilen ve kireç taşlarından yapılan sütunların çapları 1.05 metre, birbirlerinin arasındaki uzaklık ise merkezler arası 2.90 metredir. Kesin tarihlene verilmemekle beraber, yapım tarihi MS 4. yüzyıl olarak düşünülmektedir. Bizans Dönemi'nde tapınağın etrafı çevrilmiş ve kilise işlevinde kullanılmıştır.

Batı yönündeki çok sayıdaki tonozun büyük bir kısmı Nysa'ya bağlanan tarihî yol üzerindedir. Depremler, toprak kaymaları, bilinçsiz define kazıları gibi nedenlerle tonozların çoğunluğu yıkık durumdadır. Tapınak bölgesinin batı-kuzeybatı yönlerinde diğer kalıntılar görülür. Bu kalıntıların şifalı su ve gaz çıkışlarından yararlanmak için gelenlerin konakladığı yerler olduğu düşünülmektedir. Tarihî yolun sağında ve solunda farklı yapı kalıntıları mevcuttur. Kuruçeşme ismi ile bilinen alanda açık sıcak su havuzu, su sarnıcı, muhtemelen konutlar yer alır. Kutsal alanın güneyindeki mezar alanı defineciler tarafından tahrip edilmiştir. Görülebilen mermer lahit kapağı farklı amaçlara hizmet sunmaktadır.

Acharaka, şifa için gelenlerle ve bulunduğu konumdan dolayı sürekli önemini korumuştur. Günümüzde kendi kaderine terk edilmemesi, bilinçli şekilde kazılmasının devam edilmesi, toplum, bilim, kültür ve turizm adına büyük değerler taşımaktadır.

Tarih, geçen zamanların şahididir, onun gerçeklerini aydınlatır, anıları meydana çıkarır, günlük yaşamımıza yol gösterir ve eski zamanlardan bilinmeyen olayları anlatır. (M. T. Cicero)

Şubat 2017

TRALLES'İN AYDIN TURİZMİNE KAZANDIRILMASI

Aydın çok sayıda antik kente sahip tartışmasız bir tarih hazinesidir. Her köşesinde bir tarihi yapıyı görmek olağandır. Yaklaşık 10 bin yıllık yerleşim tarihi ile bu konuda Türkiye'nin değil, dünyanın önde gelen yerlerindedir. Tralles, Aydın İli Efeler İlçesindeki en önemli antik kenttir. Tralles, döneminin bilimine ve mimarisine önemli katkılar sunmuş, çevresi için bir güç ve sanat merkezi olmuş bir yerdir.

Tralles için neler yapılabilir? Bu sorunun cevabı gayet basittir. Ancak, Tralles için kimler çalışabilir, kimler elini taşın altına koyabilir, sorularının cevabı da bir o kadar zordur. Çünkü; Aydın'da yapılacak işler için yerel güçleri ve bürokrasiyi harekete geçirmek, duran bir lokomotif el ile iterek harekete geçirmek kadar zordur. Aydın'da yaşayan sorumlu bir birey olarak Tralles Ören Yerinin ziyarete açılması için fikirlerimi şöyle sıralayabilirim.

Tralles Antik Kenti'nin üzerinde bulunan sivil ve askeri yapıların acilen kaldırılması, takas yolu ile mülkiyet sorununun çözülmesi olmazsa olmaz bir hamledir. İkinci aşamada temel yapıların hızla ayağa kaldırılması ve başta Üç Gözler olarak bilinen yapı olmak üzere iyi bir restorasyon çalışması yapılmalıdır. Bu aşama ile birlikte yürütülmek üzere çevre düzenlemesinin de bir an önce bitirilmesi gerekmektedir. Restorasyon ve çevre düzenlemesi ile ulaşım, ışıklandırma, tanıtım ofisleri, tuvaletler, açık ve kapalı dinlenme alanları, otopark, hediyelik eşya satış alanları, restoran ve kafeterya düzenlemelerinin de acilen bitirilmesi gerekir.

Tralles'in ören yeri olarak turistik turlara açılarak "Tarihi Kent" hüviyetinin kazandırılması için ayrıca iyi bir tanıtım süreci izlemek gerekir. Tralles deyince akla gelen Üç Gözler ile Aydın ile özdeşleşen Efe figürlü tanıtım materyallerin tasarlanması, magnet, tabak, biblo, kalemlik gibi değişik şekillerde hediyeliklerinin yaptırılması ve satışı için girişimlerde

bulunulması çok önemlidir. Tanıtım ve algı operasyonları bu tür çalışmaların vazgeçilmezleridir. Bunun için Tralles Ören Yeri yerel düzeyde ziyaret sayısının artırılması, ulusal ve uluslararası düzeyde görsel tanıtım çalışmalarının yaptırılması yararlı olacaktır.

Tanıtım için ayrıca; Tralles Ören alanında, tarih, doğa, tiyatro günleri gibi etkinlikler düzenlenmesi, öğrencilerin bu alana getirilerek bilinçlendirilmesi, resmi kurumların internet sitelerine Tralles Ören Yeri ile ilgili tanıtıcı bölümlerin eklenmesi, konu ile ilgili olarak yerel güçler arasında (Üniversite, belediyeler, kültür müdürlüğü, odalar, borsalar vs.) işbirliğine gidilmesi, Tralles Ören Yeri ile ilgili eğitici ve tanıtıcı konferanslar ve bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir.

Sonuç olarak, Tralles Ören Yeri için birilerinin emek harcaması gerekecektir. Yoğun bir emekten sonra bu bölge yerli ve yabancı kişilerin severek geldiği, geldiklerinde huzur buldukları bir yer olacaktır. Böyle olduğu zamanda bu işten herkes kazanacak, herkes mutlu olacaktır. Bizden sonra gelecek kuşaklara miras bırakılmak üzere bize bırakılan bu eserleri korumak ve yaşatmak bizim boynumuzun borcudur. Kim bu görevden kaçarsa gelecek kuşaklara karşı suç işlemiş olur. Haydi, hep birlikte daha ileriye, daha güzele.

Haziran 2015

UNUTULAN GELENEĞİN ADI; SADAKA TAŞI

İslamiyet kıt olan kaynakların eşitçe paylaşımını öngören sistemlerin başında gelir. Böylece her Müslüman kişinin, var olan kaynaklardan olabildiğince eşit şekilde kullanılması esası getirilmiştir. Böylece toplumsal adalet oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunun için fitre, zekat, kurban gibi çeşitli yardımlaşma ve kıt kaynakları paylaşma yoluna gidilmiştir. Bunlara ek olarak var olan sadaka kavramı daha da yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

Sadaka, fakir ve ihtiyacı olan kişilere karşılıksız olarak yapılan yardımdır. Evrensel olarak bakıldığında, her yeni doğan günü gören varlıklı kişilerin yapması gereken bir yardımlaşma şekli olarak söylenebilir. Ekonomik adaleti tesis etmenin en önemli enstrümanlarından biridir. İnsanlar arasındaki ayırmacılığı ve farklılıkları ortadan kaldırmaktadır. Dayanışmayı artırıp beraberinde sevgiyi ve mutluluğu çoğaltmaktadır. Bağlılığı ve dostluğu da artırıcı bir unsur olduğu söylenir.

Osmanlı döneminde sadakaya farklı bir boyut getiren yaklaşımlardan biri de sadaka taşıdır. Sadaka taşı özellikle ibadet yerlerinde, önemli yol geçitlerinde, insanların çok geçtiği yolların köşe başlarında bulunmaktaydı. Bu taşlar kullanıldığı zamanlarda yardımlaşmaya ve sosyal adaleti sağlamaya yeni bir yol olmuştur. Sadaka alıp vermeye yeni bir boyut getiren sadaka taşı, veren el ile alan el arasında bir köprü kurmuştur. Bu gizli köprü aynı zamanda insanların sadaka almasının ezikliğini de ortadan kaldırmayı amaçlamış, ayrıca zenginlerinde karşısındaki kişiler üzerinde üstünlük taslamasının önüne geçilmiştir. Özellikle küçük yerleşimlerde sık sık karşılaşan insanlar arasında sadaka alıp vermenin sıkıntısını ortadan kalkmasını sağlamıştır. Yani, alan da veren de birbirini görmeden iç huzuru ile işlemi tamamlamıştır.

Yardımlaşma kültürünün en ince örneğini oluşturan sadaka taşları ortalama olarak 1-1.5 metre boyutlarında ve genellikle silindirik seklindedir. Üzerinde sadakanın koyulacağı bir

oyuk bulunmaktadır. Sadakayı bırakanın ve alanın görünmemesi için konulduğu yerin çok aydınlık olmaması istenmiştir. Böylelikle ihtiyacı olan ve burada bulunan paralardan ihtiyacı kadarını alan insanların rencide olmasının önüne geçilmiştir.

Bu kadar ince bir düşünceden günümüze nasıl geldiği ise ayrı bir araştırma konusudur. Günümüzde bu tür ince düşünen kişi ya da kurumlar yok denecek kadar azınlığa düşmüştür. Yardıma muhtaç olanlara yapılan yardımlar insanların gözüne sokularak yapılmaya başlanmış, yardım işleri kişisel şova dönüşmüştür. Gizlice yapılması gereken yardımlar basın yayın yolu ile yedi düvele duyurulmaya başlanmış, toplu iftar sofraları aynı şov ortamına dönüşmüştür. Hatta bu yemeklerin müdavimleri fakir halk yerine yemeği verenlerin çevresindekiler olmaktadır. Oysa o yemekleri ihtiyacı olanlar yemelidir, şürekalar değil. Fakir ama çekingen duran insanlar buralara gelememekte ve üstü başı perişan kişiler bu yemeklerden uzaklaştırılmak istenmektedir. Yani amaç yardım yerine kişisel hesap ve şova dönüşmüştür. Akli yerinde yönetici ve önder kişilerin bu sorunu çözmeleri için acilen önlem almaları yerinde olacaktır. Adalet sağlarken adaletsizlik yapmak bizim kaderimiz olmamalı, zengin fakire saygılı olmalıdır.

Temmuz 2015

MİLETOSLU HİPPODAMOS'UN KEMİKLERİ SIZLIYOR

M.Ö 498 yılında Miletos'ta doğan Hippodamos, M.Ö. 408 yılında Atina'da ölmüştür. Babası da Miletoslu olan Euryphon'dur. Thales gibi O'da yaşayış tarzı ve giyinişi ile farklılık gösteriyordu. Yaşamının büyük kısmını Atina'da sürdürdü ve orada gözlerini hayata yumdu. Hippodamos, Miletos'un diğer filozofları gibi felsefe ve doğa olayları ile ilgilenmiştir. Bu çalışmalarının yanı sıra matematik, meteoroloji, tıp ve O'nu meşhur eden şehir planlaması ile ilgilenmiştir. Kendine özgü tasarladığı "Hippodamian Planı" şehir yerleşmelerinde yeni bir çığır açmıştır. Antik Yunan şehirleri Hippodamos'tan önce karmaşık bir yapıda kurulurken, ilk kent plancısı olarak kabul edilen Hippodamos sayesinde ızgara planlı, basit ve anlaşılır olmaya başlamıştır.

Hippodamos ilk önemli kent planı çalışmasını Miletos'ta yapmıştır. Pers işgali ile yıkılıp yakılan şehrin yeniden kurulmasında önemli çalışmalar ortaya koymuştur. O'nun Miletos'taki asıl amacı, kentin kullanılabilir ve işlevli olmasıdır. Mevcut karışıklıkları en aza indirerek basit bir kent yapısı kurmuştur. Bunu yaparken estetiğe fazla önem vermemiştir. Hippodamos'un kentlerinde dikdörtgen plan kullanmıştır. Eğri büğrü sokaklar yerine birbirini dik açılarla kesen caddeleri planlamıştır. Sokakları birbirine diklemesine kesecek biçimde planlayan ve yapı bloklarını birbirine benzer biçimde düzenleyen Hippodamos, şehircilik alanındaki bu düşüncelerini yalnızca İyon kentlerinde değil, birçok Yunan kentinde de uygulamıştır. Bunlara Piraeus, Rodos, Olynthos, Lokroi ve Thuriol'ü örnek olarak gösterebiliriz.

Hippodamos yaptığı kentsel çalışmalar ile döneminde bir çığır açarak sonraki dönemlere de örneklemeler oluşturdu. İlk kent planlamacısı olmasının yanında iyi bir devlet adamı ve düşünürdü. Çalışmalarında yaşamı kolaylaştıran, basit ve anlaşılır uygulamalara yer verdi. Yaşayış üzerine de önemli

çalışmalarda bulundu.

Antik çağlarda bu bölgede yaşayan diğer düşünürler gibi önemli çalışmalar yapan Hippodamos, şimdilerde yattığı yerden kalkıp ilimizin şehirlerini şöyle bir dolaşsa kahrolurdu. Dünyada ilk şehircilik çalışmasının yapıldığı bu topraklardaki şehirler birbirinden beter durumdalar. Şehirler karmakarışık, düzensizlik diz boyunu geçmiş adam boyu olmuş. Yollar araç ve insan trafiğini kaldırmıyor. Kaldırımlar ise araç ve dükkân malzemeleri ile işgal edilmiş durumda. Bırakın engelli insanları, sağlam insanlar bile buralardan geçemiyor. Binalar öylesine dikilmiş gibi. Estetiği bir yana bıraktık, hiçbir şey düşünülmemiş. Ne hava akışı, ne güneşlenme, ne de başka bir şey.

Şehirlerin yanındaki bir tepeye çıkıp şehre baktığımızda gördüğünüz berbat manzara içimizi kaldırıyor. Bu şehirlerin hepsinde şişkin kadrolu imar bölümleri var, içinde mühendisleri olan belediye meclisleri var, her şeyi çok iyi bilen belediye başkanları var, var oğlu var. Ama şehircilik yok. Olması gereken şehircilik maalesef yok. Öyle olunca bu şehirlerde yaşayan insanlar huzursuz ve mutsuz. Kimler mutlu? Elbette bu çarpık kentleşmeden rant elde eden kişiler. Ne hikmetse bu konuda sesini çıkarması gereken meslek odaları, demokratik kitle örgütleri ve burada yaşayanlar sesini çıkarmıyor, öylesine bu şehirlerde yaşıyorlar. Bu şartlar altında Hippodamos'un kemikleri sızlamakla kalmıyor, adeta zangırdıyor. Umarım şehirlerimizi bu hale getiren ve bizleri bu şehirlerde yaşamaya mahkûm edenlerinde kemikleri sızıyordur ve ileride sızlayacaktır. Bu memleket bizim, sahip çıkalım.

Eylül 2015

AFRODİSYAS - TRALLES ULTRA MARATONU

Kentlerin tanıtımı için çeşitli yollar vardır. Bu yollardan bir veya bir kaç kullanılarak tanıtım yapılır, kent kimliği bir şekilde oluşturulur. Aydın'da her şey var. Kısa bir zamanda kentimiz hızlı bir sıçrama ile hak ettiği yere gelebilir, hatta iyi bir sıçrama yapabilir. Un var, yağ var şeker var, ama helva ustası yok.

Ultra Maraton koşu sporlarının en uzununu, en çeşitlisi ve en fazla dayanıklılık isteyenidir. Maraton dışındaki uzun mesafe koşularını bünyesinde toplar. Mesafeler değişkendir. Parkurları çoğunlukla kırsal alanlarda yer alır. İçerisinde zorluk artırıcı tırmanma etapları bile vardır. Doğal ve tarihi mekanlar parkur oluşturulması için tercih edilen yerlerdir. Yarışmacılar koşu esnasında yemek yiyebilir, uyuyabilir, motivasyon için yanında birini koşturabilir. Yani çeşitli varyasyonlara sahiptir.

Ultra Maraton konusunda çalışmalar yapan Uluslararası organizasyon ve spor kuruluşları vardır. Ülkemizin ilgili spor federasyonu ile uluslararası federasyonlar ortaklaşa büyük organizasyonları gerçekleştirebilirler. Çok sayıdaki sponsorun varlığı ve bu sponsorların katkıları ile yarışmalar daha çekici hale getirilebilmektedir. Yapılan yarışmaların uluslararası şampiyonalara puan verebiliyor olması da katımlı artıran unsurlardandır.

Aydın'da Ultra maraton parkuru oluşturabilecek o kadar çok yer var ki, hangisini yazsam diye düşünüp durmak gerek. Değişik özelliklere sahip onlarca parkur oluşturulabilir. Mesela Dilek Yarımadası Milli Parkı ve çevresi çok önemli bir alandır. Hem doğal milli park, hem sulak alan milli parkı iç içedir. Bu bölgede çok sayıda antik kent, deniz turizmi bölgeleri bulunmaktadır.

Benim için en uygun ultra maraton parkuru, Afrodisyas Tralles parkurudur. Afrodisyas bir sanat ekolünün merkezi, bir

heykel okuludur. Sanat bakımından çığır açan bir antik kenttir. Parkur başlangıcı olarak Afrodisyas'ta bulunan Hipodrom seçilebilir. Bu rotada ilerlerken Mastaura, Antiokheia, Orthasia, Nysa ve Acharaka antik kentlerinden geçerek Tralles'e ulaşılabilir. Parkurun önemli bir bölümü de Nysa'dan Ephesus antik kentine uzanan ve Aydın'ı Denizli'ye bağlayan eski Ulu Yol'dan geçirilirse daha anlamlı olur. Hatta Malgaç Baskını, Umurlu Cephesi, Topyatağı gibi Kurtuluş Savaşı'mızın önemli noktaları da tanıtılmış olur. Nysa'da bulunan antik yer altı tüneli parkur içinde yer alabilir. Bitiş noktası ise Miletos'lu İsidoros ile birlikte Ayasofya'yı yapan geometri profesörü Anthemios'un memleketi Tralles'tir.

Bu yaklaşık 120 kilometrelik ana parkur yanında Nysa'dan başlayabilecek daha kısa bir parkurda oluşturulabilir. Ayrıca Osmanlı döneminde önemli bir yer olan şehir içindeki Farabi Sokağın en batısından başlayıp Tralles yerleşim bölgesinin çevresini dolaşan ve Tralles'teki Üçgözler'de bitecek olan bir halk koşusu ve daha değişik alternatif rotalarda farklı özellikteki yarışlarda düzenlenebilir. Çeşitlilik katılımın ve tanınırlığın artmasında en etkili yollardan birisidir. Artık parkur yerlerini, destek noktalarını, kamp merkezlerini, ulaşım yollarını, sponsor bulunmasını, uluslar arası boyuta taşınmasını kurulacak komisyon çözmelidir. Yolu göstermesi bizden. Gerisi üzerine görev düşen yöneticilerden.

Ocak 2016

NOTRE DAME'IN KAMBURU, AYDIN LİSESİ VE EĞİTİM MÜZESİ

19. yy başlarında Paris şehir planlamacıları Notre Dame Katedrali'nin bakımsızlığından ötürü katedrali yıktırmak istemişlerdir. Ünlü Fransız yazar Victor Hugo, halkın ilgisini buraya çekmek ve katedralin yenilenmesini sağlamak için Notre Dame'ın Kamburu adlı romanını yazmıştır. Roman, Notre Dame Katedrali'nin yenilenmesinde büyük rol oynamıştır.

Aydın Lisesi ilk kez 1927-1928 eğitim yılı başında Vilayet Özel Bütçesi içinde "İkbal Okulu" adı altında Ortaokul olarak açılmıştır. Ortaokul ilk çalışma yılına, Gazipaşa İlkokulu binası içinde ayrılan küçük bir oda ile bir derslikte başlamıştır. Okulun ilk binasının temelleri 1927-1928 öğretim yılı içinde Aydın Valisi Sayın Kemal Bey'in girişimleri ve özverili çalışmaları ile atılmıştır. Ortaokul binasının yapımı 1928 yılı Eylül'ünde tamamlanmıştır. Bu bina bugün Ana Bina diye adlandırılan ve giriş kapısının üstünde Osmanlıca "AYDIN CUMHURİYET MEKTEBİ" yazılı olan binadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Macar ustalar tarafından yapılan bina uzun yıllar ortaokul ve lise olarak kullanılmış, 1992 yılında geçici olarak ADÜ'ye verilmiş, 2006 yılında tekrar geri alınmıştır. Bu süreçte oldukça yıpranmış ve 1992 ile 2006 yıllarında iki büyük restorasyon geçirmiştir.

Yıpranan bina için 2012 yılında restitüsyon ve rölöve çalışmaları okul idaresi tarafından bedelsiz olarak İzmir'de bulunan ETM mimarlığa yaptırılmış, 2013 yılında İl Özel İdaresi tarafından diğer iki bina ile birlikte restorasyon ve restitüsyon projesi ihale edilmiştir. Yeri gelmişken, bu çalışmaların yapılmasını sağlayanlara (İl Özel İdaresi'nin o dönemki Genel Sekreteri Halil İbrahim Aktemur, Aydın Lisesi'nin o dönemki Müdürü Ertuğrul Irmak ve ETM Mühendislik Mimarı Ali Nozoğlu) teşekkür ederim. 2014 yılında kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından proje onaylanarak İl Özel İdaresi kapatıldığı için Büyükşehir Belediyesi'ne teslim edilmiştir. Restorasyon

projesi, Kültür Varlıklarını Koruma Fonu ile kolaylıkla finanse edilip gerçekleştirilebilir durumdadır.

Cumhuriyetin kuruluş dönemini yansıtan ender tarihi binalardan olması nedeniyle binanın bir an önce korumaya alınması ve Eğitim Müzesi olarak hizmete sokulması yararlı olacaktır. İlimiz, eğitimde marka olmuş bir kenttir. Thales'ten günümüze köklü bir eğitim geçmişine sahiptir. Ayrıca müze oluşturabilecek eğitim malzemelerine sahiptir. Daha nce Aydın ğretmenleriyle Aydınlanıyor Projesi'nde bu i için görevli bir ğretmen olduğumdan durumu ve potansiyeli gayet iyi biliyorum. Tüm bu Őartlara rağmen ilimizde eğitim müzesinin bulunmamasını da büyük bir eksiklik olarak görmekteyim. Şimdi bize bir Victor Hugo gerekiyor.

Değerlerimize sahip çıkmalı, bu değerleri gelecek kuşaklara aktarmalıyız. Bunun için başta İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Büyükşehir Belediye Başkanlığı olmak üzere, ilgili kişi ve kurumları göreve davet ediyorum. Haydi, sizin de bir eseriniz olsun. İnanmak baarmaktır.

Mart 2016

ATATÜRK VE MATEMATİK

Mustafa Kemal Atatürk, ulusların geleceklerini eğitimin şekillendireceğini her fırsatta söyleyen birisiydi. Aldığı kararlar, yaptığı konuşmalar ve düşüncesi hep daha iyiye daha güzele ulaşmaya yönelikti. Buna ulaşabilmenin bilgi ve eğitimle mümkün olduğunu Meclis konuşmalarında, halka hitaplarında ve dost toplantılarında vurgulamaktaydı. Atatürk taşıdığı öneme bağlı olarak en köklü değişimleri eğitim alanında yapmıştır. Harf devrimi, Eğitim ve Öğretimin birleştirilmesi gibi büyük değişimleri örnek gösterebiliriz. Bu değişimler ve yenilikler daha iyiye ulaşabilmenin halkaları olmuşlardır. O zamanın şartlarında bu denli büyük ve köklü değişimlerin kısa süre içinde başarılması kolay bir olay değildi. Tarih kitapları bu değişimi ayrıntıları ile açıklamaktadır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün kendisinde iyi bir eğitim almak için çaba harcamış ve o günün şartlarında bunu başarmıştır. Eğitimi için çeşitli şehirlerdeki değişik okullara gitmiştir. Eğitiminin bir kısmını da yurt dışında almıştır. Atatürk eğitiminin ilk yıllarından itibaren matematik dersine özel bir ilgi duymuştur. Selanik Rüştüyesinde okurken matematikteki üstün başarısı kendisine "Kemal" adını verilmesini sağlamıştır. Atatürk anılarında bu olayı şöyle anlatır:

"Rüştüyede en çok matematiğe merak sardım. Az zamanda bize bu dersi veren öğretmen kadar belki de daha fazla bilgi edindim. Derslerin üstündeki sorularla uğraşıyordum, yazılı soruları düzenliyordum. Matematik öğretmeni de yazılı olarak cevap veriyordu. Öğretmenimin ismi Mustafa idi. Bir gün bana dedi ki:

-“Oğlum senin de ismin Mustafa benim de. Bu böyle olmayacak, arada bir fark bulunmalı. Bundan sonra adın Mustafa Kemal olsun.”

O zamandan beri ismim gerçekten Mustafa Kemal oldu...”

Atatürk matematik sevgisi sadece öğrenciliğinde kalmadı, her zaman ilgilendi. Yurt gezilerinde Atatürk'ün

olmazsa olmazı okul ziyaretleriydi. Harf devriminden sonra ülkenin hızla değişmesinin temelini okullar oluşturduğu için yapılan çalışmaları yerinde görmek isterdi. Okul ziyaretlerinde mümkün olduğu kadar derslere girer, öğretmenlere ve öğrencilere rehberlik yapardı. Burada karşılaştığı sorunları not alır ve en kısa zamanda çözülmesi için emirler verirdi. Okullarda kullanılan dil üzerinde önemle dururdu. Değişik derslerde kullanılan Arapça, Farsça ve Osmanlıca terimlerin ağıdalı ve anlaşılmasız dil yapılarının eğitimi güçleştirdiğini fark etmişti. Özellikle çok sevdiği matematik dersindeki terimlerin öğrenmeyi güçleştirmesi, çözüm üretmek için çalışmasına neden oldu.

Atatürk 1936-1937 kış sezonunda yabancı kaynaklı “çok iyi bildiği için Fransızca” geometri ve matematik kitapları aldırıp üzerinde çalıştı. Bu çalışmalar sonucunda aynı yıl Atatürk Tarafından kaleme alınmış bir Geometri kitabı yayınlandı. Milli Eğitim Bakanlığı bu kitabı geometri öğretmenlere ve bu konuda bilgi edinmek isteyenlere rehber olarak yayınlamıştır. 44 sayfa olarak basılan Geometri kitabının ilk baskısında yazar adı belirtilmemiştir. Aynı kitap 1971 yılında Türk Dil Kurumu tarafından tekrar basılmıştır. Günümüzde ise özel bir yayınevi tarafından baskısı yapılmaktadır.

Atatürk 1937 yılında Sivas'a yaptığı bir ziyarette Sivas Lisesi'ne uğramıştır. Burada 9-A sınıfındaki geometri “Hendese” dersine girmiştir. Öğrencilerle değişik konular hakkında konuşmuş ve geometri hakkında çeşitli sorular sormuştur. Ders esnasında eski terimlerle bilgi aktarımının ve öğrenilmesinin ne derece zor olduğu bir kez daha saptayan Atatürk, Türkçe terimlerle birkaç geometri sorusu çözmüş ve Pisagor teoremini anlatmıştır.

Atatürk yazdığı Geometri kitabı ile günümüzde kullanılan birçok terimi Türkçe olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamalarla anlaşılması güç terimlerin yerini öğrenilmesi kolay Türkçe

terimler almıştır. “ Müsellesin, zaviyetan-ı dahiletan mecmu'ü 180 derece ve müselles-i mütesaviyü'l-adla, zaviyeleri birbirine müsavi müselles demektir.” Bu cümleyi Osmanlıca bilmeyenlerin anlaması mümkün değildir. O dönemlerde matematik ve geometri dersleri bu terimler kullanılarak öğretilmekteydi. Bu cümlenin anlamı ise: “Üçgenin iç açılarının toplamı 180 derecedir ve eşkenar üçgen açıları eşit üçgen demektir.” Başka bir örnek verecek olursak : “Mesellesin sathı yatalay, dikeley zarbının müsavatına müsavidir.” Bu cümle ise: “Üçgenin alanı, tabanı ile yüksekliğinin çarpımının yarısına eşittir.” Demektir. Atatürk'ün Türk diline kazandırdığı matematiksel terimlere örnekler verecek olursak:

Maksumunaleyh = Bölen
Haric-i Kismet = Bölüm
Kabiliyeti-i Taksim = Bölünebilme
Zarb = Çarpı
Mazrup = Çarpan
Mazrubata Tefrik = Çarpanlara Ayırma
Muhit-i Daire = Çember
Tarh = Çıkarma
Amudi = Dikey
Aşar-i = Ondalık
Kat-ı Mükafti = Parabol
Ehram = Piramit
Menşur = Prizma
İhtisar = Sadeleştirme
Mahrec = Payda
Hatt-ı Mübas = Teğet
Nısf-ı Kutur = Yarıçap
Re"sen mütekebil zâviyeler = Ters Açılar
Murabba = Kare

Yukarıdaki örnekleri çoğaltmak mümkün. Öğrenme için anlaşılır olmak, ya da anlaşılacak temel unsurlardan birincisidir. Atatürk bu kitabı yazarak ve diğer bilim dallarında da Türkçe terimlerin kullanılmasını isteyerek eğitimin daha etkili olmasını sağlamıştır.

Kasım 2008

AYDIN LİSESİ'NİN TARİHİ KAPISI

Selçuklular Döneminde kapılar anıtsal büyüklükte yapılmıştır. Yapılan binaların dış cephesindeki en önemli öğeler büyüklükleri ve süslemeleri ile kapılar olmuştur. Bu kapların çoğunluğu mermer ve çini süslemelere, geometrik işlemlere sahiptir. Herhangi bir Selçuklu yapıtına ilk girişte gösterilen bu özen gücün simgesi olarak düşünülmüştür. Osmanlının erken döneminde yapılan anıtsal yapılarda da büyük Taç kapı örnekleri yaygındır. Yine bu kapılarda oyma ve çini ile süslemeler önemli yer tutar. Ancak zamanla anıtsal kapılar yerine tüm binanın ihtişamlı olmasına özen gösterilmiştir. Dış cepheden çok iç cephe yoğun olarak süslenmeye başlanmıştır. Cumhuriyet Döneminin ilk binalarında dış görünüm ve kapı yine sanatsal özellik taşımaya başlamıştır. Bu dönemde Aydın İlinde yapılan en önemli binalardan birisi de "Aydın Lisesi" binasıdır.

Aydın Lisesi ilk kez 1927-1928 eğitim yılı başında Vilayet Özel Bütçesi içinde "İkbal Okulu" adı altında Ortaokul olarak açılmıştır. Okul 25 kız, 35 erkek olmak üzere 60 öğrenci ile Türkiye Cumhuriyeti milli eğitim kurumları arasına katılmıştır. Ortaokul binasının yapımı 1928 yılının eylül ayında tamamlanmıştır. Bugün "Eski Bina" ya da "Ana Bina" olarak bilinen ve halen Türkiye Cumhuriyeti'ne hizmetini sürdüren binanın üzerinde Osmanlıca "AYDIN CUMHURİYET MEKTEBİ" yazmaktadır.

Kapımız Selçuklu ve Erken Osmanlı dönemlerindeki gibi anıtsal bir yapı özelliği göstermese de günün şartlarına göre iyi yapılmış bir eserdir. Taç Kapı özelliğindeki giriş bölümünün yüksekliği 8 metreyi geçmektedir. Asıl kapının şekline uygun giriş bölümü binanın yüksekliğini geçecek şekilde yükseltilmiştir. İki kaide kolonlu bu alana üç basamaklı bir merdivenle ulaşılmaktadır. Asıl kapı alanının üzerindeki bölümde içinde ay yıldız bulunan çini süslemesi bulunmaktadır. Aynı boyuttaki bu çiniler binanın iki ön yüzünde bulunmaktadır. En üst bölümde ise

saat kulesi yer almaktadır. Bu kulenin görünümü ana geometrik yapıyı tamamlayan bir geometrik düzende yapılmıştır.

Demir kapının genişliği dıştan dışa olmak üzere 2 metre 36 santimetredir. Yüksekliği ise 3 metre 37 santimetredir. Kapı iki ana kanattan oluşur. Her ikisi üzerinde genişlikleri 80 santimetre ve yükseklikleri 1 metre 57 santimetre olan cam takılı kanatlar bulunmaktadır. Alt kısımlarda 1 metre 12 santimetre kenara sahip olan iki kare bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerin dört köşeleri le orta kısımlarında motifler bulunmaktadır. Bu motifler döküm tekniği ile üretilmiştir. Kapı kollarından birisi kaybolmuştur. Kilit sistemi oldukça büyük ve çalışır vaziyette bulunmaktadır. Dışarıdan anahtar ile açılan kapı içeriden kol yardımı ile kilit dili ileri sürülerek açılmaktadır. Ancak içeriden kolayca açılmasını önlemek için kapı üzerine bir asma kilit monte edilmiş ama orijinal kilit sistemi korunmuştur.

80 yıllık kapının bir çok özelliği bulunmaktadır. Kapı bina ile yaşıt durumda ve orjinaldir. Oldukça sağlam ve kullanılabilir durumdadır. Hiçbir yerinde kaynak kullanılmadan üretilmiştir. Tüm parçaları perçinlenerek yada küçük levhalar ile sarılarak birbirine tutturulmuştur. Cam kanatları dışarıdan gelecek darbelerden korumak için yapılan bölümün geometrik düzeni ve görünümü mükemmel düzeyde uyumludur. Bu bölüm ne ki tüm parçalar saç levhalarla birbirine sarma tekniği ile tutturulmuştur. Üzerindeki boyalar hiç kazınmadan sürekli olarak boyanmıştır. Bu nedenle üzerinde kalın bir yağlı boya tabakası oluşmuştur.

Sadece okulumda ya da Aydın'da değil, ülkemizin her köşesinde böyle binlerce tarihi eser bulunmaktadır. Tüm eserlerin büyük bir dikkatle korunarak gelecek nesillere aktarılması ve kültürümüzün korunması gerekmektedir. Herkesi bu konuda duyarlı olmaya çağırıyorum. Gelecek kuşaklar için kültürümüzü il birliği ile koruyalım.

Ocak 2008

AYDIN SABUNİYE LOKUMU

Türklerin Anadolu topraklarına ayak basmasının üzerinden neredeyse 1000 yıl geçti. Bu süreçte çeşitli badireler atlatan Türkler göçebe yaşam kültüründen yerleşik yaşama geçiş yaptı. Anadolu toprakları besin yönünden üzerinde yaşayanlara oldukça cömerttir. Sadece Anadolu toprakları değil, cömert olan Anadolu Yarımadası etrafını çevreleyen denizler ile Yarımada üzerinde bulunan her türlü su kaynakları da besin yönünden oldukça cömerttir. Bu cömertlik sayesinde Anadolu yemek kültürü Dünya ölçeğinde önem kazandı. Bölgelere göre farklı ürünler mutfakların çeşitlilik kazanmasında etkili oldu. Et yemekleri, sebze yemekleri, hamur işleri, tatlılar, içecekler vs. En sevdiğimiz lezzetler arasında lokum oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Anadolu toprakları lokumun anavatanıdır. Avrupa ve diğer anakaralara gitmesi sanayi devriminden sonraki, uluslararası ticaretin yaygınlaştığı döneme rastlar. Bu dönemde gemilerle diğer ülkelere taşınmış ve Türk Lokumu adını alarak yaygınlaşmıştır.

Batı Anadolu'nun verimli toprakları, uygun iklim koşulları, farklı kültürlerin geçiş bölgesi olması gibi birçok etken ilimizde mutfak kültürünün daha da çeşitlenmesine neden olmuştur. Burada kurulan değişik medeniyetler farklı damak tatları nedeniyle önemli bir kültür oluşturmuşlardır. Aydın İli, çeşitli tarım ve hayvancılık ürünleri bakımından Türkiye'de liderdir. Bu liderlik mutfak kültürüne de olumlu katkı sağlamıştır. Bu olumlu katkı değişik lezzetleri ortaya çıkarmıştır. Bu lezzetlerden birisi de Sabuniye lokumudur. Sabuniye lokumu 500 yıldan fazla bir süredir Aydın da üretilen ender tatlardandır. Ülkemizde onlarca çeşit lokum türü bulunsa da, İstanbul'un Güllü lokumu ve Aydın'ın Sabuniye lokumu en meşhur lokumlarımızdır.

Sabuniye lokumu ilk zamanlar uzunca bir süre un ve su ile üretilirdi. Bu süreçte tatlandırıcı olarak bal ile pekmez kullanıldı. Şekerin ithalat yolu ile Anadolu topraklarına girmesi ile Sabuniye

lokumunun yapımı kolaylaştı. Un yerine mısır nişastasının kullanılmaya başlanması ile tadı daha da güzelleşti. Sabuniye Lokumunun ana unsurları nişasta ve şekerdir. Lokum içerisine yer fıstığı, fındık, badem ve ceviz gibi kuruyemişler de konmaktadır. Ancak, Sabuniye Lokumu ile bütünleşen yer fıstığıdır. Yer fıstığı lokuma ayrı bir lezzet ve aroma katmaktadır. Zaman zaman içerisine damla sakızı, meyve konsantreleri, üzerine Hindistan cevizi ve kaymak kosa da bu tür lokumlar tüketiciler tarafından pek ilgi görmemektedir.

Sabuniye Lokumunun diğer lokumlardan farkı, daha fazla süre kaynatılarak pişirilmesidir. Pişirme, şekerin asit düzenleyicilerle ayrı bir kapta kaynatılması ile başlar. Aynı esnada nişasta, su ile başka bir kapta belli bir kıvama gelinceye kadar karıştırılır. Nişasta karışımı ve şurup haline gelen şeker eriyiği hazır hale geldiğinde aynı kaba alınır. Bu karışım belli bir kıvama gelene kadar kaynatılmaya devam edilir. Karışım istenilen kıvama geldiğinde ise kaynatma işine son verilir. Ateşten indirilen karışım yapışmayı önlemek için nişasta ile sıvanmış tahta kalıplara dökülür. İçerisine yer fıstığı gibi katkı maddeleri ise bu aşamada konulur.

Bu fazla pişirme, Sabuniye lokumunun diğer lokumlara göre daha sert olmasına neden olmaktadır. Ama Sabuniye Lokumu ne kadar sert olsa da ağızda hoş bir aromatik tat bırakır ve dişlere yapışmaz. Sabuniye Lokumunu diğer lokumlardan ayıran bir başka özellik ise, içine bir miktar tereyağının girmesidir. Tereyağı Sabuniye Lokumuna adeta başkalaştırır. Tahta kalıplarda soğutulan lokum, istenilen boyut ve şekilde kesilir. Kesilen bu lokum parçaları pudra şekeri ve/veya Hindistan cevizi ile karıştırılarak paketlenip tüketime sunulur. Sabuniye lokumu diğer lokumlara göre biraz daha uzunca kesilerek tüketime verilir. Standart lokumlara göre farklı bir üretim evresi geçirmesi Sabuniye Lokumunun üretilmesinde ayrı bir beceri ister.

Son yıllarda yok olmak üzere olan lezzetler arasında gösterilse de, Aydın ve yakın çevresinde tüketilmeye devam etmektedir. Bu tür tatların kaybolmaması için bizlerde gereken özeni göstermeliyiz. Küreselleşen ve ticari olarak sınırların kalktığı bir dönemde yok olmaya yüz tutmuş değerlerimize sahip çıkmalıyız. Misafirlere ikram olarak, dostlarımıza hediye olarak Sabuniye lokumu kullanabiliriz. Bence Sabuniye lokumunu ilk olarak kahvenizin yanında bir parça tüketerek başlayabilirsiniz. Hiçbir değerimizin kaybolmaması dileği ile.

Mart 2015

CİNCİN - KOÇARLI - OTANTİKA KÜLTÜR GEZİSİ

Aydın Eski Eserleri Sevenler Derneği olarak 26 Ocak 2013 Cumartesi günü yağmurlu bir havada yola çıktık. Aydın Ticaret Odası'nın ulaşım desteği gezimiz için hoş bir katkı olmuştu. İlk durağımız sabah kahvaltısı için İncirliova oldu. Simit, peynir ve çay üçlüsü muhteşem kahvaltı için yeterliydi. Hafif çiseleyen yağmur altında Koçarlı'yı geçerek Cincin yoluna koyulduk. Menderes Nehri'ni kıskanırcasına kıvrılan karayolunun çevresinde, adeta yeşil bir kuşak içinde ilerledik. Cincin Cihanoglu Camiine vardığımızda Cami imamının babası bizi karşıladı. Cami bahçesinde Sayın Mükerrrem KÜRÜM bizlere; bu Caminin 1755 tarihli bir Vakfiye belgesine göre Aldulaziz Efendi tarafından 18.yy'ın ilk yarısında yaptırıldığını, caminin kuzey ve batısında Medrese hücrelerinin de yapılmış olduğunu, ancak bu hücrelerin günümüze ulaşmadığını, cami duvarlarındaki resimlerden ve süslemelerden Cami inşasında Müslüman ve Hıristiyan ustaların birlikte çalıştığı belirtmiştir. Sayın KÜRÜM açıklamalarına Caminin revak bölümü ile içinde de devam etmiştir. Bir sanat tarihçi olarak Cami ve çevresi hakkında bizlere oldukça doyurucu bilgiler vermiştir. Sayın KÜRÜM'ün konuşmalarına ek olarak, tarih öğretmeni, şair ve araştırmacı yazar Sayın A.Zeki MUSLU'da bölgedeki Türkmen ve Yörük köyleri hakkında bilgiler vermiştir.

Bilgilendirmenin ardından Caminin batısında yer alan Cincin Kalesi'ne yürüyerek geçtik. Çiseleyen yağmur, yol kenarında akan suyun sesi, çevredeki evlerde bulunan çeşitli evcil hayvanlarının değişik sesleri bu aşamada gezimize farklı bir hava veriyordu. Cincin Kalesi bu alandaki ilk yerleşmenin kurulduğu bölge olarak karşımıza çıkıyor. Buradaki yerleşmenin nüfusu artınca yerleşim birimleri çevreye yayılış gösteriyor. Sayın KÜRÜM'ün verdiği bilgilere göre; Cincin Kalesi, eğimli bir bölgede yapıldığı için 3 farklı kod halinde yapılmış, alt bölgedeki baskıyı karşılayabilmek ve savunmayı kolaylaştırmak için 1. Kod bölgesi çok sayıda payanda ile desteklenmiştir. Kalenin kuzey ve

batı surlarının daha diri göründüğünü gözlemledik ve öğrendik. Kale içine, 3. Kod dediğimiz alana dönemin en zengin ailelerinden birisi olan Cihanoğulları tarafından yapılmış olan konak günümüze maalesef ulaşamamıştır. Ancak değişik yapılar günümüze ulaşabilmiştir. Koruma altında olması gereken Cincin Kalesi'nin üzerinde biri okul olmak üzere çok sayıda bina bulunduğunu, kale içindeki bazı yerlerin ahır olarak kullanıldığını, surların çok fazla aşınmış olduğunu da incelemelerimiz sonucunda üzümlere öğrenmiş olduk.

Kapalı bir havada Koçarlı'ya doğru tekrar yola çıktık. Belediye Meydanı'nda arabadan inerek Cihanzade Mustafa Camiine doğru ilerledik. Caminin bu cephesi açık olduğu için manzara muhteşemdi. Sayın KÜRÜM'ün verdiği bilgilere göre; Koçarlı Cihanzade Mustafa Camii, Hacı Mustafa Ağa Camii adıyla da anılmaktadır. Koçarlı kent merkezinin en eski camisidir. Çarşı içerisinde merkezi bir konuma sahiptir. 18. yüzyılın ikinci yarısında (1753-1756) yapıldığı bilinmektedir. 19. Yüzyılın ilk yarısında Mustafa Ağa tarafından esaslı bir onarım geçirmiştir. Adının Cihanzade Mustafa Camii olması da bu onarım sonucudur. Cami kare planlı olarak yapılmıştır. Ön revak bölümünde 11 basamaklı bir merdiven, merdivenin önünde de 8 çeşmeli bir şadırvan vardır. Cami içinde barok süsleme sanatı örnekleri oldukça fazladır. Bunun nedeni ise, Hristiyan ustaların Müslüman ustalarla birlikte çalışmış olmalarıdır. Süslemelerde çok çeşitli resimler ve tasvirler kullanılmıştır. Çeşitli yerleşim yerleri, deniz, yelkenliler, çeşitli meyveler, peşkir, çiçekler, vazo, masa, gölgelendirme tekniği ile yapılmış perdeler önemli süsleme argümanlarıdır. Bunların en önemlisi mihrabın üst kısmında bulunan Kabe ve çevresinin tasviridir. Caminin batı yönünde küçük ve bakımsız bir mezarlık bulunmaktadır. Bu mezarlıkta Cihanoğullarından bazı kişiler ile camide görev yapmış bazı din görevlilerinin mezarları bulunmaktadır. Mezarlığın bitiminde ise bir sebil bulunmaktadır. Bu hali ile Cihanzade Mustafa Camii korunması gereken önemli miraslarımızdan biri olma özelliğini taşımaktadır. Cami yapı özelliğiyle, içindeki süslemeler,

işlemeler, resimler ve kabartmalar ile döneminin en önemli örneklerindedir. Cami yapımında hem yerli ustalar, hem de dışarıdan gelmiş yabancı ustalar görev almıştır. Böylece farklı kültürlere ait izlere cami içinde rastlamak mümkündür.

Koçarlı'dan ayrıldığımızda öğle saatleriydi. Bıyıklı üzerinden Bağarası'na oradan da Söke'ye hareket ettik. Havaların uzun zamandır yağmurlu olması, dağlardan inen derelerin canlı akmasına ve doğal olarak ta Büyük Menderes nehrinin de yer yer yatağının dışına taşmasına neden olduğunu yol boyunca gördük. Taşkın, geniş alanlara değişik balık türlerini de taşımış olacak ki, bir çiftçinin ovasına balık ağı gerdiğine de şahit olduk. Sularla kaplı ovaların arasından giderek Söke'deki Otantika Müzesi'ne ulaştık. Otantika Müzesi'nin kurucusu Sayın Cem Cemil ÖZTÜRK'ün söylediğine göre burası, sergilenen eser sayısı bakımından Türkiye'nin önde gelen Etnografya müzeleri arasında yer almaktaymış. Ayrıca bir alışveriş merkezi içindeki ilk Etnografya müzesiymiş. Müze içerisinde Sayın ÖZTÜRK eşliğinde gezmeye başladık. Sayın ÖZTÜRK şiir tadındaki anlatımıyla bizi adeta 17. Ve 18. Yy. saraylarında ve konaklarında dolaştırdı. Eserlerin çoğunluğunda ipekli ve pamuklu kumaşlar ile tüllerin kullanıldığını, bunların yanı sıra kadife, saten, atlas ve diğer kumaşların da kullanıldığını, kumaşların tamamının el dokuması olduğunu öğrendik. Kullanılan ipliklerin önemli bir kısmının altın ve gümüş şeritler, altın suyuna batırılmış ipek ve pamuk iplikler olduğunu gördük. Müzede kumaş eserlerin yanı sıra; gümüş kemer ve takılar, silahlar, kamalar, yemeniler, tuz torbaları, başlıklar, mobilyalar, aynalar, fotoğraflar, yağlıboya tablolar, baskı resimler, Kur'an-ı Kerim, kahve kavurgacı, kahve soğutacı, kahve dibekleri, efe kırbacı, efe fesi, halı tezgahı, mangal, soba, mutfak eşyaları, terazi, ıbrık, yüzük vb. eserler yer almaktadır. Eserlerin sergilendiği dolapların üst kısmında 19. Yy.'da Osman Hamdi Bey tarafından Viyana'daki stüdyolarda çekilmiş, Osmanlı dönemi kıyafetlerinden oluşan fotoğraf kopyaları bulunmaktadır. Oldukça geniş bir etnografik eser yelpazesi bulunan Otantika Müzesi'nin gezilmesinin herkes için yararlı olacağını belirtmek isterim.

Müze gezisi sonrasında, etnografik ve yöresel konseptte uygun olarak düzenlenmiş alanda öğlen yemeğimizi ve sonrasında keyif kahvelerimizi aldık. Yöresel konseptte uygun olarak keşkek, paşa böreği gibi lezzetleri deneme fırsatını da yakalamış olduk. Yemek sonrası yine yöresel konseptte uygun olarak hazırlanmış hediyelik eşya bölümünü ziyaret ettik. Otantika gezisinden sonra Fatma Suat ORHON Müze ve Sanat Galerisi'ne gittik. Ancak Müze tadilata girdiği için ziyaretimizi gerçekleştiremedik. Biz de Söke'nin eski bir Rum Mahallesi olan Kemalpaşa Mahallesi'ni araba ile turlayarak dönüş yoluna girdik. Yağmur altında gerçekleşen dönüş yolculuğunun en güzel tarafı ise İncirliova'daki sabahçı kahvesinde içtiğimiz, kömür ateşinde demlenmiş çaylarımızdı. Kent kültürünün, yerel tarih bilincinin alt kuşaklara daha iyi ve daha nitelikli ulaştırılabilmesi için bu tür kültür gezilerinin sıklıkla ve geniş katılımı olarak yapılması gerekmektedir.

Ekim 2013

BIRGI'DE İZ BIRAKANLAR; HACI PAŞA

Anadolu'nun İbni Sina'sı olarak tanınmıştır. Kendisini tıp ilmi başta olmak üzere, diğer bilimsel ilimlerde ve dini ilimlerde çok iyi yetiştirmiş bir bilim insanıdır. M.S. 1335 yılında Konya'da doğduğu kabul edilmektedir. Ölümü M.S. 1424 yılında İzmir İli Ödemiş İlçesi Birgi Kasabası'nda olmuştur. Babası bir Konyalı olan Hoca Ali'dir. Öğreniminin ilk bölümünü ve temel medrese tahsilini Konya'da yapmıştır. Bazı kaynaklarda Ailesinin tahsil için O'nu Kahire'ye gönderdiği yazılsa da kabul gören bilgi Aydınoğulları Beyliği'nin himayesinde okuduğu ve teşvik gördüğüdür. Zaten "Hacı Paşa" ünvanı da kendisine Aydınoğulları Beyliği tarafından verilmiştir. O dönemlerde Anadolu'da ki Türkmen beyleri hükümdarları oldukları topraklarda çok sayıda kültür ve ilim kuruluşlarını kurmuşlardır. Buralarda veya başka yerlerde ilim tahsil edecek olanları da teşvik ve himaye etmişlerdir.

Hacı Paşa Konya'da gördüğü medrese eğitimini tamamladıktan sonra Mısır'a, daha doğrusu Kahire'ye giderek eğitimine devam etmiştir. O dönemin dünyaca ünlü Şeyhuniyye Medresesi'nde eğitim almıştır. Yine döneminin en önemli islam fakihlerinden olan Şeyh Ekmeleddin Baberti'den ve Mübarek Şah-ı Mantiki'den dersler almıştır. Hacı Paşa'nın Kahire'de aldığı eğitimle çok başarılı olması, kendisinden sonra Molla Fenari, Ahmedi, Bedreddin Simavi, Müeyyed Bin Abdülmümin ve Seyyid Şerif Cürcani gibi tanınmış bazı kişilerin de eğitim almak üzere bu ülkeye gitmelerine sebep olmuştur. Hacı Paşa önceleri tıp ilmiyle uğraşmayı pek düşünmemiştir. O'nun önceliği Fıkıh, Kelam ve Tefsir üzerine olmuştur. Ancak Kahire'de öğrenim gördüğü sırada çok ağır bir hastalık geçirmesi kendisinin tıp ilmiyle de ilgilenmesine neden olmuştur. Hasta olduğu dönemde tedavisi için araştırmaya başladığı tıp kitaplarını okumaya ve incelemeye başlamıştır. Tıpla ilgili olarak dönemin ünlü hocalarından dersler almıştır. Bir süre sonra Kahire Hastanesi'nde hem çalışmaya hem de tıp bilgisini iletmeye

başlamıştır. Hacı Paşa derin tıp bilgisi sayesinde bu hastanede baştabipliğe kadar yükselmiştir. Ancak Kahire hastanesinde hekimliğe başladığı tarih tam olarak bilinmemektedir. Bu dönemde ilaçlar ve hastalıklar üzerine ihtisasını oldukça ilerletmiştir. Bazı kaynaklarda hekimliğe başlangıç tarihi olarak M.S. 1370 tarihi yazılmaktadır.

Kahire Hastanesi'nde uzunca bir süre çalışan Hacı Paşa kendisini Mısır'da öğrenciliği süresince destekleyen, teşvik ve himaye eden Aydınolu İsa Bey'in daveti üzerine Aydınoulları ülkesine dönmüştür. Bu dönüşün kesin tarihi de bilinmemekle beraber bazı kaynaklarda M.S. 1380 ile 1385 yılları arasında tarihlenmektedir. Hacı Paşa'nın Aydınoulları Beyliği'ndeki görevi öncelikle Ayasluk Kadılığı'dır. Bu görevinin yanı sıra Ayasluk ve Birgi Medreselerinde öğretmenlik görevi de yapmıştır. Ama Aydınoulları Beyliğine asıl davet edilme nedeni sarayda hekimlik yapmasıdır. Bu dönemde oldukça önemli çalışmalar yapmış, çok değerli eserlerini kaleme almıştır. M.S. 1398 yılında İsa Bey'in ölümü üzerine ortaya çıkan siyasi karışıklıklar üzerine buradan baba ocağı Konya'ya gittiği anlaşılmaktadır. Hacı Paşa Konya'da uzun sayılabilecek bir dönem kalmış ve bu süre içerisinde önemli eserler yazmıştır. Ölümünden bir kaç yıl önce tekrar Birgi'ye dönmüş ve hayata gözlerini Birgi'de yummuştur. Mezarı halen Birgi'deki Hızırlık Mevkisi'nde bulunmaktadır.

Hacı Paşa'nın Kahire'de, Birgi'de ve Konya'da Türkçe ve Arapça olarak kaleme aldığı çok sayıda kitabı vardır. Başta tıp alanında olmak üzere, mantık, kelam ve tefsir alanlarında önemli eserleri bulunmaktadır. Şu an 2 cildi bulunan 10 ciltlik Kur'an-ı Kerim tefsirini Osmanlı hükümdarlarından II. Murad'a ithaf etmiştir. "Mecmau'l-envar fi Cemi'il-esrar" adlı kitabının birer cildi Süyeymaniye Kütüphanesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Felsefe ve mantığın inceliklerinden bahseden "Şerhu Levamii'l-esrar fi Şerhi Metalii'l-envar" adlı kitaplarından bilinen dört tanesi

Süleymaniye, Ragıp Paşa ve Beyazıt Devlet Kütüphanelerinde bulunmaktadır. Kalam ilmine dair yazılmış olan "Şerhu Tevalii'l-envar fi İlmil Kalam" adlı kitabın bilinen dört nüshası Süleymaniye, Edirne Selimiye ve Amasya Beyazıt Kütüphanelerinde bulunmaktadır. Dört bölümden oluşan "Et-Tealim fi İlmil-tıb", Kahire'de yazılmış olan tıp kitabının bilinen iki nüshası ise Süleymaniye ve Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunmaktadır. Yine tıp konularını içeren "el-Feride fi Zikri'l Agziyeti'l-müfide" üç bölümden oluşmuştur. Bilinen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Yine tıp konularını içeren ve dört bölümden oluşan "Şifaül-eskam ve devaül-alam" Aydınoğlu İsa Bey'e ithaf edilmiştir. Bir çok kütüphanede çok sayıda nüshası bulunmaktadır. Bazı hastalık türlerini ilaçla tedavi etmeye dair "el-Usulül-hamse" tek nüsha olarak Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. "Kitabü's Saade ve'l-ikbal Murattab Ala Erbaa Akval" tıp konularını içermektedir. Manisa, Bursa ve İstanbul Kütüphanelerinde çok sayıda nüshası bulunmaktadır. Türkçe olarak kaleme alınmış olan "Müntehab-ı Şifa" üç bölümden oluşmaktadır. Bilinen çok sayı da nüshası vardır. Anadolu'da yazılmış ilk Türkçe tıp kitabı olması O'na ayrı bir değer vermektedir. Türkçe olarak kaleme alınmış bir diğer kitap ise "Teshil"dir. Değişik kütüphanelerde çok sayıda nüshası vardır. Bunlardan başka bilinen "Risale-i Bevasir" ve "İhtilacname" adlarında iki risalesinin olduğu da bilinmektedir.

Mart 2008

KIRK KIRIK KÜP, KIRKININ DA KULPU KIRIK KÜP

Anadolu Yarımadası çok eski zamanlardan beri değişik kültürlerle sahip insanların yerleşim yeri olmuş, ender alanlardan birisidir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, yerleşkeler üzerine yerleşkeler kurulmuştur. Dönemlerine büyük yenilik sayılabilecek binlerce buluş bu topraklarda hayat bulmuştur. Anadolu birçok düşüncenin, uygulamanın, sistemin veya malzemenin ilk kullanıldığı yerdir.

Bu önemli buluşların birisi de "Küp"tür. Anadolu'da eski çağlardan beri su, şarap, zeytinyağı, bal gibi sıvı maddelerin taşınmasında veya saklanmasında küp kullanılmaktadır. Değişik biçim ve boyuttaki bazı küplerin katı bakliyatların saklanmasında kullanıldığı da bilinmektedir. Biçim ve şekil değiştirirse de temel özelliği topraktan yapılmasıdır. Çoğunluğunda kolay taşıyabilme için kulp bulunmaktadır. Topraktan yapıldığı için darbelerle karşı dayanıklılığı düşüktür. Özellikle kulp bölgesinin ana gövdeye sonradan eklenmesi dayanıklılığı iyice düşürmektedir. Bu durum kulp bölgesinde kırılmaların daha fazla olmasına neden olmaktadır. Değişik amaçlı ve çokça kullanılan küplerin kolaylıkla kırılması kullanıldığı yerlerde fazlaca kırık küp bulunmasına neden olmaktadır. Tekerlemenin buna bağlı olarak çıktığı varsayılmaktadır.

Toplu çalışılan, toplu fikir üretilen, toplu karar verilen alanlarda ise bu tekerlemenin mecaz anlamı ön plana çıkmaktadır. Birçok kişinin bir işi başaramadığı, yanlış kararların verildiği durumlar için söylenmektedir.

Biz gerçek anlamını kullanalım ve onunla ilgili iki örnek küpü size anlatayım. Birincisi, Ege Bölgesi'ndeki antik Magnesia'ya aittir. Bu alanda yağ ve şarap üretimi oldukça önemli boyutlarda olduğu için "Küp" önemli bir malzeme özelliği taşımaktadır. Kalıntılar arasında gün ışığına çıkartılan küp oldukça geniş hacimli yapılmış. Ama kırıkları fazla olduğu için saman telleri ile sabitlenmiş. İyi korunmadığı için de gün be gün yok olmaya mahkum edilmiş.

İkinci küp örneği ise döneminin en popüler heykel okulu olan Afrodisyas'a aittir. Burası büyük ve yakın zamana kadar kullanılan bir antik yerleşme olduğu için benzer kalıntılar çoğunluktadır. Buradaki küpler daha iyi korunmuş durumda. Müze bahçesinde oluşturulan bölümde sekiz adet küp sergilenmekte. Görülmeye değer küpler olarak sizleri bekliyor. Tekerlemenin mecaz anlamını ise kişilere bırakalım. Kişiler kendi küplerini kendi düşüncelerinde oluştururlar. İşe yarıyorlar mı, yoksa yaramıyorlar mı, karar versinler.

Ocak 2009

KÖRLER ÜLKESİ

Megaryalı Bizans, kendi kabilesi için bir şehir kurmak ister ve fikrini almak üzere Delfi kahinine başvurur. Aldığı cevap kısa ve kesindir: "Bu şehri, Körler Ülkesi'nin karşısına kur!". "Neresidir bu Körler Ülkesi", diye fazla düşünmez Bizans. Aramaya karar verir. Aylar sonra İstanbul'daki Sarayburnu'nun bulunduğu yere gelir. Üzerinde bulunduğu yarımada'nın olağanüstü güzelliği karşısında büyülenir.

Gördüğü baş döndürücü güzelliği gördükten sonra etrafı incelemeye koyulur. Boğaz'dan Kadıköy'ün yerinde bulunan şehri seyrederek ve kendi kendine sorar: "Bu şehri neden benim bulunduğum güzel yerde kurmamışlar da karşıdaki çorak topraklar üzerine kurmuşlar? Bu adamlar kör mü?" diye. Sonra birden kahinin sözlerini hatırlar: "Şehrini, Körler Ülkesi'nin karşısında kur!" O an karar verir. Körler Ülkesi'nin karşısındadır. Kendisi şehri, Boğaz'ın bu yakasındaki yemyeşil yerde, birbirinden güzel yedi tepe üzerine kuracaktır. Şehir kısa zamanda Haliç'le Ligos Burnu üzerinde kurulur. Adı, kurucusuna mal edilerek Bizans olur. İstanbul'un ve Körler Ülkesi Kadıköy'ün masalsi hikayesi kısaca böyledir.

Olası hikaye ise; M. Ö. 7. yüzyılda Ege Denizi çevresinde sıkça meydana gelen doğal afetler insanları yeni yerleşkeler aramaya yöneltmiştir. Doğal afetlerin daha az olduğu, su sorununun bulunmadığı, toprakları verimli, ulaşım imkanları uygun ve güvenli alanlara ulaşmak için göçe başlayan çeşitli gruplar özellikle kuzeye yönelmişlerdir. Aylar süren yolculuktan sonra bunlardan biri olan Kalkhedonlular, Ege Adaları üzerinden Anadolu'ya geçmişler ve kuzeye ilerleyerek bugünkü Kadıköy çevresine yerleşmişlerdir. Kalkhedonluların Kadıköy'e yerleşmelerinden 15 – 20 yıl sonra Byzantionlular bugünkü tarihi yarımada'ya gelerek buraya hayran kalırlar. Sarayburnu'ndan karşı kıyıya baktıklarında ise başka bir yerleşme görürler. Tarihi yarımada'nın güzelliğini görerek karşı kıyıya yerleşen bu

insanların kör olmalarının gerektiğini düşünerek bugünkü Kadıköy'e "Körler Ülkesi" derler. Efsaneye göre Kalkhedonlular da "Evet karşı taraf buradan çok güzel. Biz de bu güzelliği doya doya görebilmek, içimize sindire sindire seyredebilmek için şehrimizi buraya kurduk" derler. Kimse yağurdum ekşi demez ya, işte öyle bir şey.

Şimdi biz bu hikayeyi neden anlattık. Körler ülkesi deyiminin körlüğün bir eksiklik sayılmadığı bir yer, ya da halkının büyük kısmının kör olduğu yer anlamına gelmediğini hepimiz biliyoruz.

Usta Şair M.Akif ERSOY; "Tarihi tekerrür diye tarif ediyorlar;
Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi"
demiştir.

Hepimizin bildiği, yaygın olarak kullandığımız bir "mit" vardı; "balık hafızası 3 saniyedir". İsrail'de yapılan bir araştırmada bu sürenin 4-5 ay kadar olduğu saptanmıştır. Ancak, hatırlama süresi 3 saniye de olsa, 4-5 ay da olsa süre kısadır ve balıklar unutkandır. Günümüz Türkiye'sinde ve Aydınımızda yaşananlar geldi aklıma. Geçmişteki olaylar ve kişiler ne çabuk unutuluyor? Küssadan hisse, tabii ki anlayana.

Ocak 2015

MAGNESİA, THEATRON, MÜHENDİSLİK VE TOPRAK KAYMASI

Magnesia, Aydın ili, Germencik ilçesi, Ortaklar beldesine bağlı Tekinköy sınırları içinde, Ortaklar - Söke karayolu üzerinde yer almaktadır. Kimmerler, Persler, Helenistik dönem Krallıkları, Roma, Bizans ve Aydınoğulları Beyliği dönemlerinde varlığını sürdürmüş bulunan bir yerleşkedir. Kurulduğu alanda yaklaşık olarak 1400 yıl varlığını sürdürmüştür. Aydınoğulları Beyliği döneminde taşkınlar nedeniyle artan salgın hastalıklar yerleşkenin terk edilmesini sağlamıştır. Bölgenin taşkın alanı olması kalıntıların çok kısa sürede ve neredeyse bozulmadan toprak altında kalmasına neden olmuştur. Kent alanında; tapınak, sunak, kurban alanı, toplantı ve müzik alanları, kapalı çarşılar ve galeriler, klise işlevi gören alan, çarşı, çarşı meydanı, spor alanları, tiyatro, surlar, mezarlıklar ve değişik işlevlere sahip bir çok bina bulunmaktadır.

Magnesia'nın kurulu bulunduğu alan tamamen alüvyal dolgu alanıdır. Büyük Menderes ve Gümüşçay'ın yüzbinlerce yıl taşıyıp getirdiği alüvyonlar üzerine kurulmuştur. Çevredeki alanlarda toprak killi bir yapıya da sahiptir. Dolgu alanı olması ve tabansuyu seviyesinin yakın zamana kadar yüzeye çok yakın bulunması arazinin bataklıklar içinde kalmış bir yerleşme özelliği taşımasını sağlamıştır. O çevrede "Karasuluk" diye adlandırılan toprak yapısı yakın zamana kadar önemli bir yer kaplamaktaydı. Zaten kentin terk edilme nedeninde taşkın sularının varlığına bağlı olarak oluşan salgın hastalıklar olduğu bilinen bir gerçektir. Taban suyu seviyesinin yüksek olması kazı çalışmalarını da dönem dönem olumsuz etkilemiştir.

Magnesia kazıları 18. yüzyılın başlarında gündeme gelmiştir. İlk kazıları Fransızlar ve bunlardan sonra Almanlar yapmışlardır. Bunun doğla sonucu olarak ta burada bulunan bir çok eser bu gün Paris ve Berlin Müzelerinde sergilenmektedir. Osmanlı döneminde ise Osman Hamdi Bey önderliğinde bazı

eserler İstanbul Müzesine getirilmiştir. Bu Müzelerin yanında Aydın ve İzmir Müzelerinde de çeşitli eserler sergilenmektedir. 1985 yılından itibaren ise Prof. Dr. Orhan BİNGÖL kazılara önderlik etmiş ve bir çok eseri gün ışığına çıkarmıştır. Kazı alanının son şeklini almasını sağlayan da, kazı alanını turizme açan da Sayın Prof. Dr. Orhan BİNGÖL olmuştur.

Theatron kent yerleşkesinin güneybatısında bulunan tepenin kuzeybatı yamacında bulunmaktadır. Diğer tiyatrolardan ayrılan en büyük özellikleri; özel izleyici koltuklarının bulunması ve yapımının yarım kalmış olmasıdır. Resim 1'de görülen bölümde özel izleyici koltukları (görülen 6 adet) görülmektedir. Theatron'un güneşe sırtını vermesi gösterilerin daha sağlıklı şekilde sergilenmesi amacıyla planlanmıştır. Arazinin konumu ve eğimi Theatron için mükemmel düzeydedir. Bu nedenle yer seçimi için o alanda daha güzel başka yer bulunmamaktadır. Ancak o zamanda gözden kaçan arazi yapısındaki kil miktarı ve taban suyu seviyesinin yüksek oluşudur. Arazi içindeki yüksek kil oranı ve suyun bol bulunması toprak kayması için uygun ortam oluşturmaktadır. O dönemde inşaat başladıktan sonra bu durum fark edilmiş ve gerekli önlemler alınmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda resim 1 ve resim 2'de görülen kaymayı önleyici destek alanları yapılmıştır. Desteklerin çapı 3 metre olup yarım daire şeklinde inşa edilmişlerdir. Bu desteklerden birisi yarım kalmış topla üç adet yapılmıştır. Tüm bu kaymayı önleyici çalışmalara rağmen önlemenin çok zor olacağını anlaşılmaması nedeniyle inşaat yarım bırakılmıştır. Bitirildiğinde yaklaşık beşbin kişi kapasiteli olacak olan yapı günümüze kadar ulaşmış, yarım kalmış mühendislik hatası ender yapılardandır.

Her ne olursa olsun Magnesia, en az diğer Batı Anadolu Antik Kentleri kadar görülmeye değer olan yerlerden birisidir. Ulaşım şartlarının çok uygun olmasına rağmen diğer antik yerleşmeler kadar ilgi görmemesinin nedeni tanıtım eksikliği olsa gerek. Yolunuz Ortaklar-Söke hattına düşerse bu nadide antik kente biraz zaman ayırmanızı dilerim.

Mayıs 2008

MİLETOSLU ANAKSİMANDROS

İlkçağ felsefesinin önde gelen isimlerinden olan Anaksimandros M.Ö. 610 yılında Milete doğmuş, M.Ö. 546 yılında ölmüştür. Öğrencisi olduğu Thales'ten oldukça etkilenmiş ve ölümünden sonra Milet okulunu O yönetmiştir. Bir doğa araştırmacısıdır. Anaksimandros öğretilerini düz yazı biçiminde kaleme alıp kitaba aktarmış ilk filozoftur. Hocası Thales gibi O'da bilimsel çalışmalara önem vererek evrene farklı gözle bakmış ve tezlerini öyle geliştirmiştir. Astronomi ile ilgili ilk ve önemli çalışmalar öncelikle Mezopotamya çevresinde ve Mısır'da yapılmış olsalar da Anaksimandros birçok kişi tarafından Astronominin kurucusu kabul edilir. Evrenin temel unsuru olan "Arkhe" kavramını ilk o ortaya atmıştır. Thales'e göre Arkhe "su" iken O'na göre Arkhe sonsuz boşluktur. Sıcak soğuk ile, sıvı olan katı olanla, aydınlık karanlıkla, vb. sınırlanmıştır. Her belli olan, dolayısıyla sonlu ve sınırlı olan şey, meydana gelmiş olan bir şeydir. Sıcak soğuktan, sıvı katıdan oluşur ve yeniden karşıtına döner. Böylece, birbirinin karşıtı olan şeylerden biri, öteki karşısında zaman zaman ağır basar; bu da, bunların içinden çıktıkları sonsuz ana madde içinde yeniden arınmalarına kadar sürer.

Thales gibi O'da doğayı araştırmıştır. Ancak bunu yaparken metafizik ya da mitolojik düşüncelere sapmadan araştırmalarını akılcı yollardan yapmaya çalışmıştır.

İlk kez kozmoloji ya da dünya üzerine sistematik felsefe görüşü geliştiren filozoftur. Dünya ile ilgili çalışmaları hep önemli olmuştur. Ekliptik düzlemde bulunan eğiklik hakkında ilk O'nun yorum getirdiği söylenir. Hatta ilk güneş Saatini ve ilk haritayı da O'nun yaptığı. Gök haritasını yaparken geometriden ve matematiksel verilerden faydalanmış ve "Gök Ölçüsü" kavramını da bulmuştur. O'na göre sıcakla soğuk önceden beri vardır. Bunlar kozmosun meydana gelişinde ayrılmış ve bu ayrılmadan yeryüzü çevresindeki havayı bir ağacın kabuğu gibi

saran bir alev kümesi meydana gelmiştir. Soğuk'tan iki karşıt: katı ile sıvı doğmuştur. Sıvı'dan ise; yeri çevreleyen alev küresinin sıcaklığı yüzünden, buğular yükselip alev küresini halkalara, ateşle dolu olan hava tekerleklerine bölmüşlerdir. Bu tekerlekler de birtakım deliklerinden Güneş, Ay alevler saçarlar. Böylece hava ile ateşin birleşmesinden gök meydana gelmiştir.Yer tepsi biçiminde değil; bir silindir, yuvarlak bir sütün biçimindedir ve boşlukta serbest olarak durur, gök de yerin etrafında döner. Bu küre parçalanıp da bir takım daireler halinde toplandığı zaman Güneş, Ay ve Yıldızlar O'nun yerini almışlardır. Güneş'in çizdiği daire dünyanın 27 misli, Ay'ınki de 19 mislidir. En yukarıda Güneş, sonra Ay, en aşağıda ise Yıldızlar çemberi bulunmaktadır.

Anaksimandros' a göre rüzgarlar bulutların arasına sıkışmıştır. Kendi şiddetleriyle bulutları kırarlar. Bu zorlu kırılma yıldırımları ve gök gürültülerini oluşturur. Hava da bir buhardan ibarettir. Gökte kalın bulut kınları, yoğunlaşmış olan havanın saydam kınını teşkil eder. Bu kın, çiğnemek suretiyle yapılmış olan bir hava keçesine benzer. İçsel bir rüzgar, bu kını ateş yardımıyla yırtar. Bu yolla meydana gelen yırtıklardan ateş püskürür. Bu kınlar küre şeklindedirler ve yerin çevresini bir araba tekerleğini çevreleyen demir çember gibi kuşatmış halde bulunurlar. Yıldızlar, bu yırtıklardan çıkan bir çeşit içsel ateşten başka bir şey değildirler. Bu yırtıkların birdenbire açılıp kapanmalarından Güneş'in tutulması ve Ay'ın dönemleri oluşur. Yerden en uzakta, yine bir yırtık veya delikten başka bir şey olmayan Güneşle Ay'ın kını vardır. En aşağıda ise, sabit yıldızlarla pek çok delikleri bulunan Samanyolu'nun kınları bulunur. Bizim gökte gördüğümüz parlaklıkların hepsi bu açılıp kapanmadan ibaret olan ateşli nefesten başka bir şey değildir. Güneşin yörüngesiyle, Ay'ın sabit yıldızlarla, gezegenlerin çizdiği dairelerin büyüklük ve mesafeleri üzerinde ilk düşünen bu filozoftur.

Anaksimandros'un canlıların kökenine ilişkin görüşü de oldukça çarpıcıdır: Anaksimandros 'a göre, sonsuzluğun

kucağından ilk ayrılan 'sıcak' ve 'soğuk'tur. Bu yolla biraz önce anlattığımız gibi, yerin çevresinde bir ağaç gövdesini kaplayan kabuklar gibi bir alev küresi meydana gelmiştir. Daha sonra bu alev küresi, kırılır ve bu kırılma dolayısıyla oluşan parçalar, yıldızlardan oluşan birtakım daireler halinde kapanırlar, ve suyun buhar haline gelmesine yardım eder. Bu da, hava ve rüzgarın hareketlerini oluşturur. Böylece yavaş yavaş kurumak üzere olan tortulardan yeryüzü ve deniz meydana gelir. Anaksimandros bu evrimi hayata da uygular. Hayatı ortam değişmelerine uyarak meydana çıkan çeşitli türleri yaratır. İlk canlılar, buharlanmalardan, yani; su, toprak ve havanın karışımından oluşmuştur. İlk canlılar, balıklara benzerlerdi ve bunlar, pullu bir kılıfa sahiptiler. Yüzyıllar geçtikçe, daha kuru bölgelere geldiler ve pulları döküldü. İnsan türü ise, diğer hayvanlardan çok farklı ve geç bir evrim geçirmiştir. İnsan yavrusunun doğum sırasındaki çaresizliği gözleminden hareket eden filozof, atalarımızın başlangıçta balık olduğunu ileri sürer. Açıklaması da oldukça basittir; Bir zamanlar denizlerin çekilmesiyle yaşamlarını karada sürdürme zorunda kalan kimi balıklar insana kadar uzanan pek çok hayvan türüne kaynak olmuştur. Ancak diğer hayvanların kendi kendilerine ve derhal besinlerini bulduklarını, insanın ise uzun zaman emzirmeye muhtaç olduğunu da ileri sürmüştür. Bundan şu sonuç çıkar ki, eğer insan, başlangıçta da şimdiki gibi olsaydı, günümüze kadar yaşayıp gelemezdi.

Bu fikirlerde bir taraftan dönüşümcülüğün, bir taraftan da evrimciliğin izleri görülmektedir. Ona göre sonsuz hareketin kucağında sayısız sayıda diğer birtakım gökler oluşmuştur. Bütün bunlar aynı zamanda doğarlar, fakat aralarındaki uzak mesafeler nedeniyle birbirlerinden habersiz yok olurlar. Anaksimandros 'un "sonsuz"u, madde olmamasına ve belirsizliğine karşın "Tanrı" değildir. Belki, doğal bir zorunluluktur. Onda doğum ve ölümlerin sosyal bir görünüşleri vardır. Çünkü, doğada yer alan varlıkların çoğalma ve yok olmasını ödeyen, bir adaletsizlik vardır. Doğan her şey ister istemez yok olacaktır. Varlıklar, zamanın düzenine uyarak

adaletsizliklerinin cezasıyla birbirlerinin zararlarını öderler. Yani, sıcak ve soğuk gibi zıtların birbirine karşı oluşu, ödemenin bütün bir denge sistemini teşkil eder. Örneğin ısı, yerin suyunu çeker ve oluşan buhar, onu yağmur halinde yere geri verir. Fakat bir gün gelecektir ki, tamamıyla kuruyacak olan arz, havayı buharlarıyla beslemeye son verecek ve sıcaklık soğukla nemliliğe, bunlardan aldığı fazla şeyleri ödeyecektir. Demek ki, önce evrimler ve şekiller, sonra eriyip dağılmalar ve yokluklar baş gösterecektir.

Kasım 2009

MİLETOSLU ANAKSİMENES

İlkçağ Anadolu felsefesinin önde gelen isimlerinden olan Anaksimenes M.Ö. 550 yılında Milet'te doğmuştur. Ölümü ise M.Ö. 495 yılına denk gelmektedir. Miletoslu Anaksimandros'un öğrencisidir. Milesian öğretisi okulunun en genç ve en son üyesidir. Döneminde ve sonraki dönemlerde düşünceleri çok etkili olmuştur. Bu düşüncelerinin geniş bir coğrafyada etkili olmasının nedeni olarak Miletos'un Persler tarafından işgal edilerek tahrip edilmesi önemli rol oynamıştır. Bu işgal sonucu Anaksimenes'in öğrencileri işgal edilmeyen diğer Ege kentlerine dağılmışlardır. Böylelikle felsefi fikirler de dört bir yana dağılmıştır. Bu dağılma hem fikirlerinin yayılmasına hem de ondan sonra gelen pek çok düşünürün Anaksimenes düşüncelerinden etkilenmesine neden olmuştur.

Anaksimenes, aynı öğretmeni Anaksimandros gibi fizikçi ve doğa bilimcisidir. Asıl ilgi alanı görünür Evren'dir. Düşüncelerini ölçülü ve objektif bir anlatımla ifade etmiştir. Pratik bir zekaya sahip olması ile yetenekli bir gözlemci olmuştur. Anaksimenes'in kendisinden sonrakilere ulaşan eseri "Doğa Üzerine" adını taşımaktadır. Thales'in aksine dini içerikli yorumlarda pek fazla bulunmamıştır. Ancak diğer görüşleri bakımından öğretmeni Anaksimandros'tan ziyade Thales'e yakındır. Temel felsefe düşüncesi olarak; Tahales'in suyuna karşılık Arke'yi hava olarak gösterip bir madde ile sınırlandırmıştır.

Anaksimandros'un çok maddeciliği, Anaksimenes felsefesinde yerini tekrar tek maddeye bırakmıştır. Bu durum felsefi açıdan geri gitme gibi gösterilse de, özünde farklı bakış açısı yatmaktadır. Ona göre her şey havadan oluşur. Öncelikle havanın kapladığı alan sudan çok daha geniştir. Havanın oluşturduğu fırtınalar suyun oluşturduğu çalkantılardan çok fazla etkilidir. Hem havanın oluşturduğu fırtınalar suyu da etkilemektedir. Hava hem gevşeyebilir, hem de sıkışabilir.

Gevşediği zaman yukarı doğru yükselen ateş olur. Sıkıştığı zaman da öncelikle buhara ve sonrasında dumana dönüşür. Bu duman ve bulutlar daha çok sıkışırsa yağmur olur, su olur. Eğer su da sıkışırsa çamur oluşur. Çamur toprağı, toprak ta taşı oluturur. Bu durumda ateş, su toprak ve taş havanın sıkışıp gevşemesine bağlı olarak oluşur. Sıcaklık ve kuraklık seyreklikle, soğukluk ve ıslaklık ise yoğunlaşmış maddeyle ilişkilidir.

Anaksimenes'e göre yeryüzü tepsi şeklindedir. Bu şekilde olması O'nun havanın üzerinde durmasını sağlamaktadır. Yeryüzü hiçbir yere yaslanmadan ve hiçbir yerden destek almadan havada durmaktadır. Yıldızlar yeryüzünün çevresinde dolaşır. Ay ışığını güneşten almaktadır. Bu durumda Ay tutulmasının nedenidir. Oluşan depremlerin nedeni yeryüzünün kendisidir. Yeryüzünde ateşin ve havanın etkisiyle oluşan değişiklikler depremleri oluşturur. Güneşte bir yaprak gibi yassıdır. Evren yedi bölümden oluşan bir yapı zinciridir. Bunlar, henüz ayrılmamış temel öge, yıldızların küresi, güneşin dolaştığı küre, Ay'ın küresi, iklim olaylarını meydana getiren hava, deniz ve ırmaklar, her şeyi besleyen toprak.

Ay ışıklarının su üzerinde yarattığı yakamozlardan söz etmiştir. Ay güneşin ışığını yeryüzüne yansıtırken, küreklerin suya dalışı ile ortaya çıkan yakamoz ışıltılarından bahsetmiştir. Düşünce çevrelerinde mitolojik yaklaşımdan bilimsel yaklaşıma geçişte önemli noktalardan biri sayılan gökkuşağı açıklamasını da yapmıştır. O'na göre Gökkuşağı bir tanrıça ya da mitolojik bir kavram değildir. Gökkuşağı güneş ışınlarının yoğunlaşmış hava üzerinde ki etkisi ile oluşmaktadır. Gökkuşağının güzelliği, aslında asıl maddeyi oluşturan havanın güzelliğidir.

Anaksimenes dinsel konularda fazla yorumlamalar yapmamış olsa da ruhtan da söz etmiştir. Fakat kendisinden önceki düşünürlerin aksine O'nun açıkladığı ruh, yaşamı ayakta tutan, yaşamın sürmesini sağlayan "nefes"ten başkası değildir. Hava Tanrı'nın gücüyle doludur. İnsanın bedenini dolduran

havayı insana can veren ilkeyle bir tutmuştur. İnsan nefesi ile insan ruhunu aynı kabul etmiştir. Aynı zamanda doğada canlı ve cansız ayırımını da ilk kez Anaksimenes yapmıştır.

Ocak 2010

MİLETOSLU ASPASİA

Aspasia, M.Ö. 470 yılında Miletos'ta dünyaya gelmiştir. İlkçağ felsefe tarihinde iz bırakan ender kadınlardan birisidir. Babası Miletos'un varlıklı kişilerinden olan Axiochus'tur. Annesi hakkında maalesef yeterince bilgi yoktur.

Miletos o dönemlerde " Filozoflar Kenti" olarak anılmaktadır. Felsefe tarihine yön veren Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes gibi düşünürler ile Hippodamos, Hekataios gibi düşünürler Miletos'un adeta bir okul olmasını sağlamışlardır. Bu düşünürler ve diğerleri Miletos insanlarının ve bunların etkilediği diğer insanların olayları sorgulayıcı olmalarını sağlamıştır. Bu sorgulamalar ile Miletos ve etki alanlarında kişilerin tarih, coğrafya, felsefe, matematik, geometri ve fen alanlarında bilgileri üst düzeye çıkmıştır. Şiirler ve öyküler yazılmaya başlanmıştır. Kısaca Miletos ve çevresi varlığını sürdürdüğü dönemde bilim ve sanatta en üst noktada idi. Ayrıca o tarihlerde diğer yunan kentlerinde kadınlar sokağa bile çıkamazlarken, sadece çocuk doğurma aracı olarak görülüyorken, Miletos ve çevre kentlerde kadına değer verilmekte, kadınlar eğitilmekte idi.

Aspasia, çok güzel, güzel olduğu kadar da zeki bir kadındır. Ailesinin ekonomik durumu iyi olduğu için bilim ve kültür merkezi Miletos kentinde çok iyi bir eğitim almıştır. Bu eğitim için evlerinde sürekli öğretmenler, " eğitim için köleler" bulunmuştur. Bu eğitim sayesinde Aspasia her yönüyle kendini yetiştirmiş, mükemmel özelliklere sahip olan bir genç kız olmuştur.

Üstün zekalı, çok güzel konuşan, bilgili ve tecrübeli bu kız 20'li yaşlarında bilinmeyen bir nedenden dolayı Atina'ya göç etmiştir. Göç konusunda fazla bilgi bulunmasa da en çok rağbet gören hikaye II. Alcibiades'in hikayesidir. Bazı tarihçiler M.Ö. 460 yılında Atina'dan Miletos'a sürgün edilen II. Alcibiades ile bu

göçü ilişkilendirirler. Atina'dan Miletos'a sürgün edilen II. Alcibiades burada Axiochus'un büyük kızıyla evlenir. Burada 10 yıl kalır ve iki erkek çocukları olur. Sürgün dönemi bittiğinde ise karısı ve karısının yetim kız kardeş ile birlikte Atina'ya döner. Bu dönüğe az bir zaman kala Aspasia'nın babasının ölmüş olma olasılığı oldukça yüksektir. Aspasia'nın burada yalnız kalmasını istemeyen Alcibiades O'nu da yanına alarak Atina'ya döner. Aspasia Atina'ya geldiği 20'li yaşlarından öldüğü M.Ö. 401 yılına kadar Atina'da yaşar.

Devlet Adamı Perikles'in de Aspasia ile tanışmasının Alcibiades'in evinde gerçekleştiği söylenir. Burada güzelliği ile felsefe bilgisiyle ve çok güzel konuşmasıyla herkesin, dolayısıyla dönemin popüler devlet adamı Perikles'in de dikkatini çekmiştir. Perikles, o dönemin en büyük devlet adamlarından birisidir. Zeki, iyi bir politikacı ve iyi bir hatiptir. Kanun yapıcıdır.

Antik Yunan'da kadınlar; köleler, evli kadınlar ve fahişeler olarak sınıflandırılmıştır. Aspasia, aldığı eğitimle, edindiği kültür birikimi ile bu sınıflandırmanın dışında kalan ender sayıdaki kadınlardan birisidir. O'nun evi, Atina'da iyi eğitim görmüş elit sınıf kadınların bir sığınağı ya da uğrak yeri olmuştur. Evinde açtığı salon dönemin ileri gelen erkeklerin de düşünsel olarak beslediği, felsefe tartışmalarının yapılabildiği bir akademi gibi yıllarca hizmet vermiştir. Sokrates gibi birçok filozof burada kendini yetiştirme ve geliştirme olanağı bulmuştur. Birçok tarihi belgede Sokrates'in bu evde kendini geliştirdiğini ve Aspasia'dan övgü ile söz ettiğini yazmaktadır.

Aspasia Devlet adamı Perikles'in ikinci eşi olmuştur."M.Ö.445" Perikles, evli ve yasalar gereğince yabancı bir kadınla evlenmesinin yasak olmasına karşın, kendinden 30 yaş küçük Aspasia'yı kendine eş edinmiş, Onu koruması altına almıştır. Perikles M.Ö. 450-451 yıllarında bu yasayı da kendisi koymuş olmasına karşın yasağı yine kendisi bozmuştur. Bu evlilikte Aspasia'nın güzelliğinden çok onun bilgeliği ve zekası

önemli rol oynamıştır. Ondan olan oğluna da Perikles adı verilmiştir. Vatandaşlık hakkı verilmeyen bu çocuk, tarihte "Genç Perikles" olarak bilinir. Ancak Perikles'in ölümünden hemen önce yarı Atinalı sayılan Genç Perikles'in hem yurttaş hem de yasal varis olması sağlanmıştır. Genç Perikles babasının ölümünden üç yıl sonra general oldu. Ancak Spartalılarla yapılan bir deniz savaşını kaybedince diğer generallerle birlikte yenilgiden sorumlu tutulup Halk Meclisi tarafından idam ettirildiler.

Aspasia, Perikles ile evlendikten sonra evleri, üst düzey insanların eşleriyle toplantılara katıldıkları kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. Platon, Sokrates, Archimedes, Anaxagoras, Sophokles gibi birçok filozof, düşünür, devlet ve sanat adamı bu evde düzenlenen toplantılarda bulunmuşlardır. Ünlü filozof Sokrates "İki kadın hocam oldu. Birisi Diotima, diğeri Miletli Aspasia'dır." der. Aspasia'nın Perikles'in kimi konuşmalarını kaleme aldığı bilinmektedir. Bunların en tanınmış Peleponnes Savaşları'nda ölenler için yapılan törendeki konuşmadır. "Epitaph" olarak adlandırılan ve Aspasia'nın kaleminden çıkan bu metin, iyi bir hatip olan Perikles tarafından çok güzel okunmuş ve büyük yankı uyandırmıştır. Aspasia evindeki toplantılarda sadece ev sahipliği yapmamış, fikirleriyle tartışmaları yönlendirmiştir. Aldığı iyi eğitim korkusuzca fikirlerini açıklamasında önemli rol oynamıştır. Aspasia'nın kadın hakları için ilk hareketi başlattığı kabul edilir.

Aspasia, Perikles'in M.Ö. 429 da veba hastalığından ölümünden sonra, aile dostları Lysikles ile evlenir. Lysikles bir yıl sonra savaşta ölür. Yalnız kalan Aspasia, evindeki toplantıları devam ettirir. Üst düzeyde diyalektik ve retorik "güzel söz söyleme sanatı" eğitmeni olarak aranan en önemli kişi olmayı da bu süre içinde sürdürür. Atina'ya gelmesinden öldüğü M.Ö. 401 yılına kadar birçok hatibi eğittiği bilinmektedir.

Aspasia sadece konuşma değil, mahkemeler için savunma yazan ve bunu öğreten kişi olarak ta bilinmektedir. Sokrates, Aspasia'nın her şeye karşın bu toplantıları devam

ettirmesinin ve kazandığı mevki korumasının saygı duyulması gereken bir davranış olduğunu söyler. Ksenophon "Sokrates'den Anılar" adlı yapıtında Aspasia'dan saygıyla söz eder. Tarihçiler Aspasia'yı kadın filozofların içinde sayarlar. Anadolu'lu bir kadın olan Aspasia, Sokrates gibi bir bilginin "Hocam" dediği bir seviyeye ulaşmıştır. Evinde bilimsel toplantılara ev sahipliği yapmış, bilim ve sanatın koruyucusu olmuştur. Aspasia döneminin iyi yetişmiş ender kadınlarından birisi olarak çevresini de aydınlatmış, bilgilendirmiştir.

Şubat 2017

MİLETOSLU HEKATAİOS

Hekataios M.Ö. 550 yılında Miletos'ta doğmuştur. Ölümü M.Ö. 476 yılına denk gelmektedir. Perslerin Miletos ve çevresini işgalde tuttuğu dönemde doğmuştur. Soyuna Miletos'un köklü ailelerinden gelmektedir. Babası Miletos'lu Hegesandros'tur. Olgunluk döneminde Miletos kent toplantılarında sözü dinlenen birisi olmuştur. Bu özelliği kazanmasında Perslere karşı yapılan ilk ayaklanmaya karşı çıkması gösterilmektedir. Bu karşı çıkışa rağmen yapılan ayaklanma başarısız olmuş ve Hekataios haklı çıkmıştır. Coğrafya, tarih, halkbilimi ve matematikle ilgilenmiştir. Doğa üzerine de çalışmaları vardır. Döneminin en önemli gezginlerindedir. Pers işgali altındaki topraklarda doğmuş olması, O'nun Pers topraklarında çok rahat gezebilmesine olanak tanımıştır. Buna bağlı olarak Mısır'a bile seyahat etmiştir. Yetiştirdiği dönemde Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes'in görüşleri etkili olarak tartışılmaktaydı. Özellikle "evren" üzerine olan bu tartışmaları kısır bulan Hekataios, öncelikle çevrenin tanınmasını ve daha sonra ise evrenin sırlarının çözülmesi gerektiği inancını taşıyordu. Kendi gezileri, gemicilerin anlattıkları, tüccarların gördükleri ve eski kaynaklardan elde ettiği bilgilerle coğrafi konularda tasvir yazıları yazdı. Bu coğrafi yazılar O'nun "Coğrafyanın Babası" olarak anılmasını sağladı. Ayrıca bu geziler kendisine "çok gezen adam" denilmesine neden oldu. Hekataios mitoloji coğrafya ve tarih konularında düz yazı biçiminde, kısa cümlelerle yazan ilk yazardır. Yazdığı birçok mitolojik yazıda kendi dönemi ve kendisinden önce yaşamış kişilerin soyağaçları hakkında düşüncelerini ortaya koymuştur. Bazı mitolojik yazılarda ise kendinin de rahipler soyundan gelen bir asil olduğunu vurgulaması, kendisini beğenen ve öven bir kişi olduğu düşüncesini oluşturmaktadır. Asya ve Avrupa'nın tasvirini içeren ve iki bölümden oluşan "Dünya Turu" adlı eserinde gezip gördüğü yerler hakkında ayrıntılı coğrafi bilgiler vermiştir. Bir diğer eseri olan "Historiai" adlı eserinde ise Yunan gelenekleri ile Yunan Mitolojisini tanıtmıştır.

Hekataios, Dünyanın dairesel bir yapıda olduğuna ve çevresinin ise okyanuslarla kaplı olduğuna inanıyordu. Bir düzlem üzerine Dünya haritası çizme cesaretini gösteren ilk kişi Anaksimandros olmasına rağmen, Hekataios çok daha ayrıntılı haritalar çizmiştir. Çizdiği Dünya haritasında kıyısında yaşadığı Akdeniz, Karadeniz ve Hazar Denizi kabaca gösterilmiş, bu denizler kara parçalarını iki parçaya ayırmış ve hepsinin çevresini okyanuslar sarmıştır. Avrupa haritanın kuzayinde, Asya ve Afrika ise güneyinde yer almaktadır. Afrika'da bulunan gizemli Nil nehri Hekataios'a göre Yeryüzünü çevreleyen okyanuslardan kaynaklanmaktadır. Tarih yazılarında mitolojinin yanı sıra başka konulardan da sık sık söz etmiş ve çeşitli fikirleri ispat etmeye çalışmıştır. Yunanistan'da bulunan birçok Mısır kökenli geleneğin bulunmasına bağlı olarak, "alfabeyi Mısır'dan Yunanistan'a getiren kişi Kadmos değil, Danaos'tur" demiştir. Hekataios'un coğrafyacı olmasına karşın tarih ile ilgili yazılar yazması ve bu yazılarında mitolojik unsurlara çokça yer vermesi ilkçağ felsefecilerinden oldukça fazla etkilenmiş olduğunu göstermektedir. Sıkça işlediği bir başka konu ise o dönemde iktidarda bulunanların vermiş oldukları iktidarlarını koruma mücadeleleridir.

Hekataios gezi yazısı türündeki eserlerinde yalın bir dil kullanmıştır. Günümüzdeki gezi yazı türleri ile bire bir örtüşen eserinde, gemi yolculuğu sırasında yanlarından geçilen kentlerin, halklarının ve iç bölgelerin özelliklerini de anlatmıştır. Özellikle gezilen yerlerin tarihleri, oralarda yaşayan halkların kimler olduğu, halkların yaşayış biçimleri, gelenek ve görenekleri, doğa güzellikleri ve insanların bu güzelliklere yaptığı katkıları anlatmıştır. Bu tasvir ve açıklamaları yaparken mitolojik efsanelerden ve ilginç olaylardan da bahsetmiştir. Coğrafi olarak tanımlamalarda bulunmadığı kentlerde daha çok efsanelerden ve kişilerin soyağaçlarından bahsetmektedir. Bazen de kent adlarının etimolojisini yapmakta ve bunların kuruluş hikayeleri üzerinde durmaktadır. Anlatımlarını yaparken gezdiği alanları çeşitli bölümlere ayırmıştır. Bu tarzı ile kendisinin

bir coğrafyacı olduğunu da kanıtlamış olmaktadır. Hekataios coğrafi gezi yazıları içeren eserini Asya'yı ve Avrupa'yı anlatan iki bölüm şeklinde düzenlemiştir. Kentleri betimlerken yönetim tarzlarından fazlaca söz etmeden coğrafi ve etnografik özelliklere değinmiştir. Bu eserin bir diğer özelliği ise hiç bir zaman çekiciliğini kaybetmemiş olmasıdır. Sonraki dönem tarihçileri bu eseri coğrafi, tarihi ve etnografik özelliklerinden dolayı sık sık kullanmışlar ve göndermeler yapmışlardır. Hekataios, Akdeniz çevresinde yer alan ülke ve kentler hakkında gezi yazısı türünde çok sayıda bilgi vermiştir. Ama en iyi tanımladığı yerler en çok gezdiği Mısır kentleridir. Mısır kentleri ile ilgili çok ayrıntılı bilgiler ve hikayeler kaleme almıştır. Diğer alanlara ait yazılan bilgiler daha sınırlı ve bir bölümü ise kulaktan dolma bilgilerden oluşmuştur.

Aralık 2016

MİLETOSLU HİPPODAMOS

M.Ö 498 yılında Miletos'ta doğan Hippodamos M.Ö. 408 yılında Atina'da ölmüştür. Babası da Miletoslu olan Euryphon'dur. Thales gibi O'da yaşayış tarzı ve giyinişi ile farklılık gösteriyordu. Yaşamının büyük kısmını Atina'da sürdürdü ve orada gözlerini hayata yumdu. Hippodamos, Miletos'un diğer filozofları gibi felsefe ve doğa olayları ile ilgilenmiştir. Bu çalışmalarını yanı sıra matematik, meteoroloji, tıp ve O'nu meşhur eden şehir planlaması ile de ilgilenmiştir. Kendine özgü tasarladığı "Hippodamian Planı" şehir yerleşmelerinde yeni bir çığır açmıştır. Antik Yunan şehirleri Hippodamos'tan önce karmaşık bir yapıda kurulurken, ilk kent plancısı olarak kabul edilen Hippodamos sayesinde ızgara planlı, basit ve anlaşılır olmaya başlamıştır.

Yaşamı hakkında az bilgi bulunan Hippodamos asıl çalışmalarını kent planlaması üzerine yapmış olsa da bir devlet adamı olarak devlet düzeni hakkında da çalışmalar yapmıştır. İyi bir devletin nasıl olması gerektiğini anlatan ilk kişi olmuştur. Kent planlamasında olduğu gibi devlet düzeninde de ileriye dönük düşüncelerini açıklamıştır. Hippodamos'un iyi devletinde belirli bir düzen söz konusudur. İdeal toplumu silahlı askerler, toprağı işleyen çiftçiler ile çeşitli işleri gören işçiler oluşturmaktadır. İdeal kent 10000 erkekten oluşur. Bunlara kadınları, çocukları ve köleleri eklediğimizde sayı 50000'i bulur. Kent alanını oluşturan toprakları da tıpkı halkı böldüğü gibi üç parçaya bölmektedir. Bunlar; kutsal yapılara ayrılan topraklar, savaşçılara ayrılan topraklar ve çiftçilerin kullandığı topraklarıdır. Bu ütopyik kentte yasalar da üç çeşittir. Yalnızca günümüzde ki yargıtay eşdeğeri olan mahkeme bir tanedir ve bütün davalar tıpkı çağdaş hukukta olduğu gibi bu üst mahkemeye götürülebilir. Bu mahkemenin üyeleri seçkin yaşlılardan oluşur. Hippodamos'un yazdığı kabul edilen kitapta yargı kuruluşlarının çalışma esasları ve karar verme sürecindeki sorunlar ile çözüm yolları için modeller ortaya konulmaktadır.

Yine bu ütöpic kette yararlı olan insanlara ödöller verilir. Savaşta ölen askerlerin çocuklarının bakımı da devlet tarafından üstlenilir. Kentin fiziksel yapısı ile toplumsal yapısı arasında sıkı bir ilişki kurmaktadır. O'na göre kent plancısı günlük sorunların çözümlü yerine uzun vadeli çözümler yapmalıdır.

Hippodamos ilk önemli kent planı çalışmasını Miletos'ta yapmıştır. Pers işgali ile yıkılıp yakılan şehrin yeniden kurulmasında önemli çalışmalar ortaya koymuştur. O'nun Miletos'ta ki asıl amacı, kentin kullanılabilir ve işlevli olmasıdır. Mevcut karışıklıkları en aza indirerek basit bir kent yapısı kurmuştur. Bunu yaparken estetiğe fazla önem vermemiştir. Sokakları birbirine diklemesine kesecek biçimde planlayan ve yapı bloklarını birbirine benzer biçimde düzenleyen Hippodamos şehircilik alanındaki bu düşüncelerini yalnızca İyon kentlerinde değil, bir çok Yunan kentinde de uygulamıştır. Bunlara Piraeus, Rodos, Olynthos, Lokroi ve Thuriol'ü örnek olarak gösterebiliriz.

Hippodamos'un kentlerinde dikdörtgen plan kullanmıştır. Eğri büğrü sokaklar yerine birbirini dik açılarla kesen caddeleri planlamıştır. En büyük eseri Yunan kenti olan Piraeus şehri için yaptığı plandır. Hippodamos bu kenti iki bölgeye ayırmıştır. Bunlar; ticaret bölgesi ve yaşam bölgesidir. Yaşam bölgelerinde küçük gruplar halinde ve sıralar halinde iki katlı evleri planlamıştır. Piraeus kentinde kuzeyden güneye uzanan bu evler birbirinden duvarlar ile ayrılmaktaydı. Ticaret bölgesinin merkezine ise Agora'yı oturttu ve bunun çevresine zanaatkarları yerleştirdi.

Hippodamos yaptığı kentsel çalışmalar ile döneminde bir çığır açarak sonraki dönemlere de örneklemeler oluşturdu. İlk kent planlamacısı olmasının yanında iyi bir devlet adamı ve düşünürdü. Çalışmalarında yaşamı kolaylaştıran, basit ve anlaşılır uygulamalara yer verdi. Yaşayış üzerine de önemli çalışmalarda bulundu.

Eylöl 2015

MÜZELERİMİZ VE MÜZELER HAFTASI

Türkiye'de ilk müze 1891 yılında Osman Hamdi Bey tarafından kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde ise Atatürk'ün konuya verdiği önemle beraber kurulan müze sayısında büyük artışlar meydana gelmiştir. Geçmiş ile gelecek arasındaki en önemli köprülerden biri olan müzelerin sayısı günümüzde yeterli sayıya ve ziyaretçiye ulaşmış değildir. Oysa Türkiye turizm bakımından dünyanın önde gelen bir ülkesidir. Önder ülkelerden biri olmamıza rağmen tanıtım eksikliği, turizmi çeşitlendiremememe, vurdumduymazlık, kaynak yetersizliği gibi nedenlerle müzeciliği istenilen düzeye getirememiş bulunmaktayız. Bizimi ülkemizden çalınarak sergilenen bazı ülke müzeleri bizim ülke toplamımızdan daha çok ziyaretçi çekmektedir. Bunu aşabilmek, müzeciliğimize bir ivme kazandırabilmek için el birliği ile fikir üretmek ve çalışmak zorundayız.

18-24 Mayıs tarihleri arası her yıl Müzeler Haftası olarak kutlanmaktadır. İlimize oldukça önemli eserlerin sergilendiği birçok müze yer almaktadır. Ancak ilimizin tarihi ve doğal yapısı göz önüne alındığında mevcut müzelerin çok yetersiz olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Şu an itibarıyla en modern müze binamız Afrodisyas müzesidir. Özellikle yeni açılan bölümü görülmeye değer ender heykellerin bulunduğu bir müzedir. Yine aynı müzeye bağlı bulunan Karacasu Etnografya Müzesi ise Karacasu ilçe merkezinde bulunmaktadır. Çeşitli canlandırma kompozisyonlarının bulunduğu müze kültürel bakımdan zengin olmasına rağmen birçok kişi tarafından varlığı bile bilinmemektedir. Çine ilçesinde bulunan Kuva-yı Milliye Müzesi Kurtuluş savaşı döneminden kalan eserler ile etnografik ve arkeolojik eserleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu müzemizde yeni olması ve iyi tanıtılmaması nedeniyle pek çok kişi tarafından bilinmemektedir. Yenipazar Yörük Ali Efe Müzesi Kurtuluş Savaşı kahramanlarından Yörük Ali Efe'nin yaşadığı evin yeniden restorasyonu ile oluşturulmuştur. Bu müzemizde çok sayıda

etnografik eseri barındırmaktadır. Aydın ilinin en eski müzelerinden olan Milet Müzesi çok sayıda eseri barındırmasıyla önem arz etmektedir. Ancak eski Müze binasının depreme dayanıksız olması nedeniyle yerine yenisi yapılmıştır. Ancak ne hikmetse çok önemli arkeolojik eserleri barındıran bu müze üç yıldan beri hizmete sokulamamaktadır. Aydın Müzesi ilimizin ilk müzesidir. Yapımı çok önceleri planlanmış ise de yapımı 1959 yılında açılmıştır. Çok farklı bölümlerin ve eserlerin bulunduğu Aydın Müzesi'nin binası çok yetersiz kalmaktadır. Ilıcabaşı Mevkiinde yapılacak lan yeni müze ise yıllardır yapılamamaktadır.

Sonuç olarak; Aydın ilimiz potansiyeli çok yüksek bir tarihi alandır. Hemen hemen her döneme ait çok sayıda kalıntılar ve eserler bulunmaktadır. Dünya üzerinde ilimiz gibi zengin alanlar çok az bulunmaktadır. Bu kadar çok antik kent ve farklı tarihsel yaşam alanları bulunmasına rağmen mevcut müzeler az ve yetersizdir. Müzelerimizin sayısının arttırılması, mevcut müzelerin modernizasyonu ve bunların çok iyi tanıtımının yapılması gerekmektedir. Tanıtım için müzeler haftası ve diğer önemli günler eşitli etkinliklerle gerek yerel gerekse ulusal düzeyde tanıtım yapılmalıdır. Müzeler haftası farklı etkinliklerle çeşitlendirilerek her yıl farklı bir müzemizde gerçekleştirilebilir. Ama öncelikle müzelerimizin öğrenciler tarafından ziyaret edilmesinin sağlanması daha yararlı olacaktır. Bunun için gerekli olursa çeşitli sponsor kuruluşlar ile işbirliğine gidilebilmelidir. Yerelden genele tanıtım atağının mümkünse uluslararası boyuta taşımının ayrı bir önemi vardır. Özellikle ilimizin turistik ilçelerine gelen yerli ve yabancı turistlerin müzelerimize ziyareti planlanabilir. Böylelikle ilimiz müzelerinin daha işler hale gelebilmesi mümkün olacaktır. Bunun için ben dahil üzerine görev düşenler iş başına.

Mayıs 2016

AYDIN NASUHPAŞA KÜLLİYESİ

Aydın Köprölü Mahallesi'nde, Gazi Bulvarı üzerinde ve Bulvarın kuzeyindedir. Aydınlı Nasuh Paşa tarafından 1708'de küçük bir mescit, medrese, han ve hamamdan oluşan bir külliye konumunda yaptırılmıştır. Medresenin orijinali 27 hücreden oluŐmuŐ iken günümüze kadar 17 tanesi ayakta kalabilmiŐtir. Yakın tarihlerde medresesinin içerisinden yol geçirilmiŐtir. Mescit, medreseyi kesen yolun sonunda hamamın kuzeybatısındadır ve bu yoldan 1,5 m. Yüksekliktedir. Ana malzeme Moloz taŐtır. Ağırlığı yatay olarak dağıtmak ve çatlamaları önlemek için tuğla hatıllı olarak yapılmıştır. Kuzey yüzünün ortasında mermer kabartmalı yuvarlak kemerli kapının tam karşısında mihrap yer alır ve oyuk yapısı ile yedi kenarlı büyük bir niŐ Őeklinindedir. Külliyeinin ortasında oldukça geniş bir alan vardır. Doğu ucunda hamam, batısında da iki bölümden oluşan Nasuh Paşa Hanı (Zincirli han) bulunmaktadır. U Şeklindeki medresenin bir bölümü içerisinden yol geçilirken yıkılmıştır. Güney kısmındaki Mermer kabartmalı ve yuvarlak kapının içerisi Yunan işgali sırasında örölerek kapatılmıŐtır.

Nasuhpaşa Külliyesi onarım Őartlı ve kültürel amaçlı kullanım için Aydın Belediyesine 2004 yılında devredilmiŐtir. Restorasyon amaçlı ihaleye 2007 yılında çıkılmıŐtır. Aynı yıl içinde de restorasyon başlamıştır. Restorasyonun bitiş tarihi ise 2007 yılının son günü seçilmiş ve zamanında biteceği sanılmaktadır. Restorasyon için öncelikle bu alana yapılan evlerin istimlak edilmesi ve yıkımı tamamlanmıştır. Restorasyon alanında 21 dükkán, 1 mescit ve büyük bir Şadırvan yer alacaktır. Bittiğinde önemli ölçüde yerli ve yabancı turisti ağırlayacağı düŐünölmektedir.

Ölkemizin tarihi ve kültürel değerlerine sahip çıkılması hem kültürel mirasımız, hem de turizm için yerinde olacaktır. Aydın İli gibi ilçelerinde sayısız değerlerin bulunduğu bir merkezde bakımsız ve kullanılmayan değerlerin varlığı herkesi üzmektedir.

Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Aydın Belediyesi, Eski Eserleri sevenler derneği gibi çeşitli kurum ve kuruluşların başlattığı bu çalışmaların kesintisiz sürmesini istiyoruz. Fatma Hanım Sübyan Mektebi, Cihanoğlu Camii ve Külliyesi, Alihan Baba Türbesi, Ramazanpaşa camii restorasyonu tamamlanmıştır. Halen de Nasuhpaşa Külliyesi restorasyonunun yanında Eski Yeni Camii de restore edilmektedir. Umarım bundan sonra önemli bir yere sahip olan zincirli Han ile Gümrükönü Hanı ve diğer tarihi alanlar içinde aynı çalışmalar hızla yapılır.

Ekim 2007

MİLETOSLU THALES

Anadolu'nun yetiştirdiği filozofların ilklerindedir. Yaptığı bilimsel çalışmalar nedeniyle birçokları tarafından felsefenin ve bilimin kurucusu olarak ta adlandırılmıştır. Kendisinin yazdığı belgeler kabul edilen belgeler günümüze ulaşmamıştır. Kendisine atfedilen birçok olay ve hikaye bulunmaktadır. Her ne kadar bazı yazarlarca Finikeli olduğu söylene de doğum yeri Milet olarak kabul edilmektedir. M.Ö. 624 yılında doğduğu ve M.Ö. 546 yılında öldüğü kabul edilir.

Thales çok yönlü bir düşünürdür. Yalnızca Felsefe ile ilgilenmez. Birçok bilim dalı ve doğa olayları ilgi alanları arasındadır. Bu düşüncelerini ispat etmek için tarım ve ticaretle de uğraşmıştır. Bu konu ile ilgili anlatılan en önemli olay, hava şartlarındaki gelişmeleri tahmin edip zeytin ürününün çok olacağı hasat yılını önceden bilerek Miletos çevresindeki tüm zeytin ağaçlarını satın almış ve bu yolla zengin olmuştur.

Thales Din ve adalet üzerine önemli çalışmalarda bulunmuştur. Ona göre Tanrı iyi ve adildir. Tanrı iyi ve adil ise insanlarda öyle olmalıdır. Tanrının başlangıcı ve sonu yoktur. Bu düşünceleri günümüz tek Tanrılı din anlayışı ile bire bir örtüşmektedir. Thales'e göre her şey Tanrılarla doludur ve Tanrısaldır. Her şeyin gizli bir gücü vardır. Tanrı maddeye Ruh'u verir, ruh ta hareket sağlar.

Thales'e göre bir insanın mutlu olabilmesi için; bedeninin sağlıklı olması, becerikli olması ve çevresinde olan biteni öğrenebilen kişi olması gerekir. Bir insan düşmanın kötü durumda olduğunu biliyorsa kendini daha iyi hisseder. Erkekler kadınlara göre daha iyidir. Thales öğütler verir: acınacak insan olmayın imrenilen insan olun, anne babanıza ne kadar sevgi gösteriyorsanız çocuklarınızdan o kadar sevgi bekleyin, çevrenizdeki kişilerin sizi etkisi altına almasına izin vermeyin, zengin olun ama kötü yollardan değil, istemediğiniz davranışları başkalarına yapmayın, çok zengin de olsanız tembellik yapmayın, herkese güvenmeyin, ölçülü davranın, kendinize her şartta hakim olmasını öğrenin, eğitiminizi sürekli arttırın.

Thales'e göre ölümle yaşam arasında hiçbir fark yoktur. O'na göre en eski şey tanrıdır. En güzel şey; Tanrının ürünü Dünyadır. En büyük şey; içinde her şeyi barındıran gökyüzüdür. En hızlı şey ise düşüncedir. Yine Thales'e göre bilge kişinin ilk ve en önemli ödevi kendisini toplumun hizmetine vermektir.

Su maddenin ilk elemanıdır. Her şeyin aslı sudur. Suyun olmadığı yerde hayatın da olmayışı O'nun bu teorisini güçlendirmişti. Ayrıca su katı, sıvı ve gaz halinde bulunabilirdi. Hayvanların tohumlarının sıvı olduğunu, besinlerin özsu haline indirgenebileceğini de söyler. Suyun ilk eleman olması üzerinde yaşanan toprağın su üzerinde bulunması fikrini ortaya atmıştır. Böylece toprak su üstünde yüzdüğü için su dalgalandığında depremler meydana geldiğini söylemiştir. Buna gösterdiği bir başka delil ise; nehirlerin ağızlarında su sayesinde oluşan topraktır.

Thales Astronomi alanında birçok çalışmalar yapmıştır. Kendisine ilk Yunan astronomu adı verilmiştir. Gökyüzündeki yıldızları sürekli incelemiştir. Yürürken hep havaya baktığı için kuyuya düştüğü de söylenir. Güneş tutulmasını önceden hesaplayıp haber veren ilk kişi olmuştur. Ayın son gününe 30. gün adını da ilk O vermiştir. Yıl içindeki farklı mevsimleri ilk O bulmuştur. Ay ışığının Güneş ışığının yansımalarından olduğunu da söylemiştir. Nil nehrinin rüzgarlı havalarda yükselmesini de ilk O açıklamıştır. Mıknatıstan da ilk O söz etmiştir.

Thales ilk Yunan matematikçisi olarak tarihe geçmiştir. Matematik ve geometri alanında çığır açmıştır. Mısırlılardan öğrendiği temel geometri bilgilerinin üstüne yenilerini ekleyerek bugün bile kullanılan kavram ve teorileri ortaya atmıştır. Bunlardan bazıları: çap çemberi iki eşit parçaya böler, bir ikizkenar üçgenin taban açıları birbirine eşittir, iki doğrunun kesişme noktasındaki ters açılar birbirine eşittir, köşesi çember üzerinde olan ve çapı gören açı dik açıdır, tabanı ve buna komşu iki açısı verilen üçgen çizilebilir. Thales bir geminin karaya ne

kadar uzak olduğunu da iki dük üçgenin kenarları arasındaki orantıdan faydalanarak geometri yolu ile hesaplamıştır. Yine cisimlerin gölge boylarının kendi boylarına eşit olduğu varsayımını ortaya atıp Mısır piramitlerinin yüksekliklerini ilk ölçen kişi de Olmuştur.

Eylül 2009

EFE ZEYBEK KIZAN

Aydın ilimiz bata olmak üzere, Batı Anadolu'nun Kıyı Ege Bölümünde Zeybeklik kavramı tarihi çok eskilere dayanır. Zeybekliğin ortaya çıkışı hakkında, Türklerin Batı Anadolu'ya gelmesiyle, Aydın, Saruhan ve Menteşe Beylikleri döneminde akıncı olarak zeybeklerin ortaya çıktığını ileri sürenler çoğunluktadır.

16. Ve 17. Yüzyılda Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde meydana gelen Celali İsyanları düzeni son derece güvensiz hale getirmiştir. Düzenin bozulması, Osmanlı'nın Anadolu'daki hakimiyetinin azalması, yörenin dağlarında hızla çoğalan zeybek çeteleri dolaşmaya başladı. Osmanlı Devleti bir yandan iç huzur ve güvenliği sağlamaya çalışırken bir yandan da yasadışı ilan ettiği bu insanlara karşı toplu bir kırım ve yok etme politikası uygular. Aydın çevresinde oluşan ayaklanmaların bir kısmını oldukça sert önlemlerle bastırabilen Osmanlı, baskıya her zaman direnen, aşırı yaygınlaşan zeybekliğin önünü bir türlü alamaz. 19. yüzyılın birinci yarısında Atçalı Kel Mehmet Efe ile doruk noktasına ulaşan hareket, Atçalı Efe'nin Aydın'ı ele geçirip "Valiy-i vilayet, Hademe-i devlet, Atçalı Kel Mehmet" diye mühür kazıtıp, bağımsızlığını duyurmasıyla en parlak dönemine ulaşır. Ancak Osmanlı tarafından eşkiya olarak isimlendirilen bu zeybeklerin arkasında hep güçlü bir halk desteği bulunmuştur.

Anadolu'nun diğer bölgelerindeki eşkiyalardan farklı olarak uyguladıkları, Börklüce Mustafa isyanına kadar dayandırılan "cana, mala, namusa dokunmama/ dokundurtmama, zorda kalana yardımcı olma, zenginden alıp fakire dağıtma ilkeleri" onları halk gözünde birer kahraman yapmıştır. Bu zeybeklerin, yaşamları, serüvenleri, devletle olan mücadeleleri, sevdaları, diğer zeybeklerle olan kavgaları, yöre halkına eziyet eden gayri Müslimlerle olan mücadeleleri halk tarafından hep ilgiyle izlenmiştir. Dağlarda ekibiyle başıboş dolaşan, zenginden alıp yoksula vererek yaşayan bu insanlar,

yasalardan kaçarken, büyük halk desteğini arkalarına almayı başarmışlardır. Osmanlı Takip müfrezeleri hep peşlerindedir. Bu müfrezeler Arnavut, Rum gibi Türk olmayan askerlerden oluşturulmuştur.

EFE

Efe, zeybeklerin başıdır. Efe, tarihte Batı Anadolu'da özellikle Aydın, Denizli ve Muğla illeri ve Ödemiş ilçesinde yaşamış, silahlı ve mevcut düzene değişik nedenlerle başkaldırmış olan kişilere verilen isimdir. Efe aynı zamanda günümüzde yiğit, cesur, mert ve sözünün eri olan kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Efe yiğittir, özellikle Batı Anadolu yiğidi olarak tarif edilir. Efe olmak için zeybekler arasında yaşça büyük olmak önemli değildir. Yukarıda bahsettiğimiz Zeybek gruplarının başı Efe'dir. Efeler, Zeybekler arasında kahramanlık yapmış cesur ve mert kişiler arasından seçilir. Bu seçim genellikle kendiliğinden doğaçlama meydana gelir. Efelerin kendine özgü giysileri ve geleneksel yapıları bu dönemde ortaya çıkmaya başlar. Günlük giyimden ayrılan ve zeybek yaşamında rahat hareket etmeye yarayan giysi türü ve silahlar kabul görmüştür. Efe başlığı ile Zeybekten ve Kızandan ayrılır. Efeler nar çiçeği renginde fes giyerler. Efeler kollu ise cepken, kolsuz ise camadan adını alan üzeri siyah ipek işlemeli mavi ya da lacivert çuha ceketler giyerlerdi. Dönemine göre kısa sayılan bir tür pantolon olan potur ve yakın mesafe çatışmasında çok yararlı olan bir tarafı ve ucu keskin yatağan kaması gibi farklı giysileri ve silahları vardır. Efeler, Birinci Dünya Savaşından sonra Türkiye'nin işgalinde Yunan kuvvetleriyle karşı karşıya gelmiş ve dağdan inerek Milli Mücadeleye katılmışlardır. Cumhuriyetin ilanından sonra hizmetleri nedeniyle kendilerine ordu rütbesi ve İstiklal Madalyası verilen efeler, bu tarihten sonra yasadışı eylemlerini bırakarak tarihteki yerlerini almışlardır. En ünlü efeler arasında Yörük Ali Efe, Kılıoğlu Hüseyin Efe, Demirci Mehmet Efe, Mestan Efe, Atçalı Kel Mehmet Efe, Molla Ahmet Efe, Saçlı Efe, Gökçen Efe, Çakırcalı Mehmet Efe, İlgin Efe, Hacı Halil Efe, Çete Süleyman Efe gibi isimler yer almaktadır.

ZEYBEK

Ege denilince, Aydın denilince akla ilk gelen şüphesiz ki zeybeklerdir. Zeybekler efelik müessesesinin en temel elamanlarıdır. Zeybek'in Özbekçe'de "Silahlı Kişi" anlamına geldiği bilinmektedir. Zeybekler mert, cesur, atılgan, mazluma dost, haksızlığa düşman olarak tanınırlar. Onlar Türk köylüsünün tipik bir örneğidir. Kurtuluş savaşında gösterdikleri başarılar ünlerine ün katmıştır. Zeybek, kızanlara göre daha çok kahramanlık yapmış cesur kişilerdir. Zeybekler efenin emriyle kızanları yetiştirirler ve yönetirlerdi. Zeybekler, efelerin yanında birer kol beyi görevi görürlerdi. Zeybekler, iyi silah kullanan cesur kişilerdi. Zeybeklerin giysileri asla Efelerin giysilerinden gösterişli olamazdı. Örneğin, Efe'nin fesine karşılık zeybekler kalıpsız yapılan, festen uzunca "Kabalak" denilen başlık giyerlerdi. Zeybeklerin giydiği cepkenler ise sırmalı cepkenlerdir. Yakasız uzun kollu pul işlemeli mintanlar, bu cepkenlerin altındadır. Efelerin yakaları sürekli açık, zeybeklerin ise sürekli kapalı tutulurdu. Zeybekler, kimden gelirse gelsin her türlü haksızlığa karşı duran, zenginden topladığını fakire dağıtan, hatta köylüler ve hayvanları geçebilsin diye köprü onaran, gözü tok kişilerdir.

KIZAN

Zeybeklerin maiyetindeki gençlere Kızan denilir. Kızanlar aynı zamanda efenin buyruğundaki askerlerdir. Kızan çocuk anlamına gelmektedir. Buradaki çocuk terimi bizlere zeybeklik yönünden çocukluğu, yetişmekte olduğunu anlatmaktadır. Fakat bilinen o dur ki; kızanlar efelerin himayesine girerek onlarla düşmana karşı omuz omuza savaşmak isteyen gönüllülerdir. Kızanlıktan yetişmiş, üstün özellikleriyle dikkati çekmiş, nişancı, zeki ve çok cesur kişiler zeybek olabilirler. Efeler ve zeybekler askere ihtiyaç duyulduğunda köylere inip gönüllü asker toplarlardı. Toplanan gönüllüler acemi olduklarından zeybeklerin kontrolleri altında olurlardı. Zeybekler bu kızanları her konuda eğitirlerdi. Kızanlar silah atmasını, kama kullanmasını, Efelerin ve zeybeklerin yanında oturup kalkmasını zeybeklerden öğrenirlerdi. Aralarından en yiğitleri zamanı

geldiğinde zeybeklik yemini ederek Zeybek olma ünvanını kazanırdı. Kızanların; mintanlarının kolları uzundur. Giyimleri sade, cepkenleri sırma işlemelidir. Başlarının ortası tıraş edilir. Uzun namlulu silah olarak da “Martin” kullanırlardı. Efenin izni olmadan evlenemezlerdi.

Tüm bu kısa açıklamaların ardından, zeybekliğe geçiş töreninden de söz etmekte fayda var. Kızanlar belli kurallar çerçevesinde zeybekliğe geçerler. Yapılan törende halka olma, çok önemlidir. Yalnızca zeybek adayı kızan ayakta durur, yatağanını çeker, üç kez öperek efenin önünde diz çöker. Efe de aşağıdaki andı içerir:

- Bu koca dağların sahibi kim?
- Erimiz!
- Yiğidi kim?
- Efemiz!
- Yiğit kime derler?
- Sözünde durana, efesiyle ölene!
- Korkak kime derler?
- Sözünden dönüp, aman diyene!
- Varyemezlere acımalı mı, dayak mı haktır?
- Dayak haktır!
- Susuz derelerde kavak biter mi?
- Bitmez.
- Bitkisiz diyarlarda duman tüter mi?
- Tütmez.
- Âdem kuşağına bel bağlanır mı?
- Bağlanırsa ağlanır.
- Yiğitlerde ne yoktur?
- Merhamet yoktur.
- Sözünde durmayan kahpe bacının kızanı olsun mu?
- Olsun.
- Şu dualı yatağan böğrüne batsın mı?
- Batsın.
- Doğru söylediğine Nasuh tövbesi olsun mu?
- Olsun.

Bu ant içme bitince, efe kalkıp defne ağacının yanında durur. Zeybekler çevresine toplanırlar. Efe, zeybek adayının yatağanını defne ağacına saplar; zeybek adayı kızan, efesine sadık kalacağına ant içerek yedi kez yatağanının altından geçer.

Ardı sıra tüm zeybekler de geçerler. Efe yeni zeybeğin alnını, yeni zeybek de efesinin elini öper. Efe, yatağanı defne ağacından çekip yeni zeybeğe verir. Böylece kızan artık zeybek olmuştur.

Ekim 2012

AYDIN'DA BİR HAZİNE; PRIENE

Söke İlçemizin Güllübahçe mahallesinde bulunan antik kenttir. M.Ö. 1200'de kurulmuştur. İlk kuruluş yeri Dilek (Mykale) Dağı'nın etekleridir. 12 gelişmiş İyon kentinden birisidir. Tarım ve deniz ticareti ile döneminin en gelişmiş yerleşimlerinden birisi olmuştur.

M.Ö. 494 yılında İyon Birliği ile Persler arasında yapılan savaşa gemileriyle katılmış, savaşın yenilgiyle sonuçlanması ile Milet ile birlikte yakılıp yıkılmıştır. Savaştan 50 yıl sonra bugün bulunduğu alanda tekrar inşa edilmiştir. Konumu çok akıllıca seçilmiştir. Yeni kent 80 eşit parçaya ayrılmış ve bütün yollar birbirini dik açılarla kesmiştir. Eğimli yamaçlardaki yollar merdiven şeklinde dizayn edilmiştir. Miletli Hippodamos'un izgara planına göre inşa edilen kent arkeoloji dünyasında döneminin en güzel kentleri arasında gösterilmektedir. Bu özelliği ile bilinen ilk planlı şehir sisteminin öncüsüdür.

Dilek Dağı eteklerinde bulunan Priene'ye çıkıp etrafınıza baktığınızda eşsiz bir manzara ile karşılaşacaksınız. Gözlerinizi kapayıp 3 bin yıl önceye giderseniz manzaranın daha da mükemmel olduğunu görebilmeniz mümkün olacaktır. Eskiden iki limana sahip olan kent deniz ticaretinin en önemli noktalarından birisidir. Özellikle ticarete konu olan yağ, şarap, buğday gibi ürünlerin Söke Ovası'nda bol miktarda üretilmesi limanı daha değerli kılmaktaydı.

Konum itibarıyla eşsiz özelliklere sahip olması güvenlik açısından da Priene'ye önemli artılar katmıştır. Arkasında bulunan sert yamaçlı Dilek Dağı (Mykale) ile mükemmel örülmüş bulunan surlar burada yaşayan halkın güvenliğini sağlamıştır.

Priene Antik Kenti'nin en önemli yapılarından biri Athena Polias Tapınağı'dır. Tapınağın mimarı, dünyanın 7 harikası olan biri olan ve Bodrum'da yer alan Halikarnas Mozolesi'nin mimarı

Mimar Pythius'tur. Tapınak konumu itibariyle şehrin en güzel noktasındadır. Birçok tapınakta olduğu gibi Athena Tapınağı'nın içinde de Tanrıça Athena'nın heykeli bulunurdu. Tapınağın dışı ise bir sunak alanı olarak kullanılıyordu. Sunağın bazı parçaları İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır. Priene Antik Kenti'nin zirvesinde ayakta kalmış 5 sütunun bulunduğu yer o günkü Athena Tapınağı'nın bulunduğu yerdir.

Antik kentin 6500 kişilik yarım daire şeklindeki tiyatrosu ise MÖ 3. yüzyıla tarihlenmiştir. Yamaçtaki doğal bir vadi üzerine inşa edilen tiyatronun birinci oturma sırası, kentin ileri gelenleri için ayrılan özel mermer koltuklardan oluşur. 640 kişilik Bouleuterion, yani Divan Meclisi, yargı kararlarının verildiği yapı olarak kullanılırdı. Üç tarafı oturma sırasıyla çevrili olan yapının üstü ahşap bir çatı ile kapatılıyordu. Agora, Zeus Tapınağı, Demeter Tapınağı ve konutlar, antik kentin görülmesi gereken diğer yapıları arasında yer almaktadır.

Naucloshos isimli Liman Priene Antik Kenti'nin gelişmesinde büyük rol oynasa da Büyük Menderes Nehri'nin alüvyonları ile dolarak Büyük Menderes Ovası'nda kaybolmuştur. Priene Limanının kaybolmasıyla kent Bizans Dönemi'nde önemini yitirir ve M.S. 2. yüzyılda tamamen terk edilir. Kent Bizans döneminde Piskoposluk merkezi olmuştur. Klise, Roma Hamamı, su kemerleri gibi kalıntılar bu döneme aittir.

Priene'yi gezerken antik çağın en önemli yedi bilgesinden biri olan Bias'ın burada yaşadığı unutulmamalı, dini bir merkez olan Güzelçamlı Mahallesi'ndeki Panionion'un da buraya bağlı olmasının verdiği mistik hava hissedilmelidir. Günümüzde de sahip olduğu eşsiz doğa manzarası, eteklerine kurulu olduğu muhteşem Dilek Dağı (Mykale), çam ağaçları ve coğrafyası ile insanı büyülemektedir. İyi bir tanıtım atağı ile Aydın turizminin en önemli noktalarından birisi olabilecek potansiyele sahiptir. Elbette çalışmak ve inanmak şartı ile.

Yanılmamak için erken konuşmaktan nefret edin; ardından pişmanlık gelir. (Bias)

Temmuz 2017

AYDIN'IN BİLİNMEYEN ZENGİNLİĞİ; PANİONİON

Kuşadası Güzelçamlı'da bulunan Panionion; Dilek Dağı (Mykale) kuzey eteklerinde, Priene Antik kentinin kuzeyinde yer almaktadır. M.Ö. 700 yıllarında İyon şehir devletlerinin oluşturduğu federasyonun merkezi pozisyonundadır. Federasyonun geleceği, gücü, yapısı, alınacak savaş kararları, siyasi ve dini olayların görüşüldüğü meclistir. İçinde eski İzmir'in de yer aldığı 12 İyon kenti bu birliği kurmuşlardır. Kuruluş amacı, ekonomik, politik, dini ve siyasi amaçlıdır. Miletos, Myus, Priene, Efesus, Kolophon, Teos, Lebedos, Erythrai, Klazomenai, Phokaia, Samos, Chios birliği oluşturan kentlerdir.

Kurulduğu ilk günden başlayarak, İyon kentlerinin gelişmesini sağlayan bu merkez sayesinde İyonlar yalnız dünya tarihindeki en parlak kültürlerden birini yaratmakla kalmamış, aynı zamanda politik birleşmelerini de sağlayarak yerleşme bölgelerini ve etki alanlarını genişletmişlerdir.

Herodot'a göre Dilek Dağı (Mykale) anakarada yer alan ve Samos Adası yönünde batıya doğru uzanan bir burundur. Strabon'un anlattıklarında ise Panionion denizden üç stadion (bir stadion 192.04 metre) içeride yer alan İyon birlik arazisidir.

M.Ö. 700 yıllarında İyon Federasyonu'na bağlı kentlerden bir kısmı Melia'nın topraklarını bölüşmüşlerdir. Bu paylaşımda Poseidon, Helikonios Tapınağı İyon Federasyonu'nun malı haline gelmiştir. Tapınağın denetimi Priene kentinin denetimindeydi. Buranın yönetimi ve toplantılarda başkanlık Priene kenti temsilcileri tarafından yürütülmekteydi. Bundan sonra Panionion denilen Tapınak ortak kullanılmış ve Panionia Festivalleri burada kutlanmıştır. Bu festival çerçevesinde düzenlenen oyunlar Panegyrikos adı altında yapılmaktaydı. Diodoros festivallere dokuz kentin katıldığını, bazı kentlerin ise katılmadığını belirtmiştir. Bu kutlamaların zamanla gelenek hale geldiğini Herodot yazmıştır. Strabon'da bu festivalden söz edip Poseidon Helikonos onuruna kurbanlar sunulduğunu

belirtmiştir. Tapınağın kullanımı oldukça kısa olmuştur. Pers istilası döneminde tapınak büyük zarar görmüş, bu olay Panionion'un ve İyün birliğinin sonunu hazırlamıştır. Pers istilası döneminde Panionion'un dini faaliyetleri sekteye uğramıştır. Thucidides M.Ö. 5. Yüzyılın sonlarında festivallerin Efes'te düzenlendiğini yazmış, bu bilgiyi Diodoros'ta doğrulamıştır. Ancak daha sonraki Büyük İskender zamanında oyunlar ve festival yeniden Panionion'a dönmüş ve önemi azalsa da varlığını uzunca süre korumuştur.

Bölge bir temenos (duvarla çevrili kutsal alan) ve orta yerinde Poseidon sunağı olduğu düşünülen bir taş kaide bulunmaktadır. Sunağın güneybatısında küçük bir odeum (tiyatro binası) yer almaktadır. Bu odeum Panionion birliğinin toplantılarının gerçekleştiği konsey alanıdır. Sunak ile odeum arasında yeraltı mahzeni bulunmaktadır. Burada kurban törenlerinin gerçekleştirildiği düşünülmektedir.

Herodotos, "Panionion'da toplanan İyon'lar, kentlerini bizim yeryüzünde bildiğimiz en güzel gökyüzü ve en güzel iklimde kurmuşlardır. Ne daha kuzeydeki bölgeler, ne de daha güneyde kalanlar İyonya ile bir tutulabilir, hatta ne doğusu, ne de batısı; kimisi soğuk ve ıslak, kimisi sıcak ve kurak olur. Dile gelince, hepsi aynı ağız kullanmazlar; dört değişik konuşmaları vardır. Güneyden başlayarak ilk kentleri Miletos'tur; hemen sonra Myus ve Priene gelir; Karya'da kurulmuş bu kentler, aynı bölge dilini konuşurlar. Lidya'da Ephesos, Kolophon, Lebedos, Teos, Klazomenai, Phokaia vardır. Bunların dili daha önce saydığımız kentlerin diline hiç uymaz, hepsi de ortak bir bölge dili konuşurlar. Bunlardan başka üç İyon kenti daha vardır ki, ikisi Samos ve Chios adalarında, üçüncüsü Erythrai anakaradadır. Bunlardan Chios ve Erythrai aynı bölge dilini konuşurlar, Samosluların ise kendilerine özgü ayrı bir dilleri vardır. Böylece birbirinden ayrı dört bölge çıkmış olur ortaya", demiştir. Anadolu kıyılarındaki on iki şehir, isimlerinden şeref duyarlardı. Bunlar kurdukları siyasi ve dinsel nitelikli tapınak bölgesine

Panionion adını vermişlerdi. Bu konfederasyonu koruyan tanrısı Poseidon Helikonos'tu. Anadolu İyonları, Panionion 'un diğer İyonlu devletlere açık olmadığı ilan etmişlerdi. Panionion, İyon kent devletlerini M.Ö. 5. yüzyıla kadar her yönden Yunanistan'daki kentlerin çok üstünde yerleşimler haline getirdi. İyon yazısı M.Ö. 8. yüzyılda Yunanistan'da kabul gördü. M.. 403 'te Atina' da resmi dil ilan edildi. Önceleri ticari ilişkilerde kullanılan İyon yazısı M.Ö. 9. yüzyılın sonlarına edebiyat ürünlerinin yaygın dili oldu.

Antik çağda Anadolu'daki ilk spor organizasyonu olarak karşımıza M.Ö. 9. yüzyıldan beri devam eden Panionion oyunları çıkar. Herodot tarihi bu konuda şunları yazar; "İyonya birliğine bağlı site devletleri müşterek oyları ile belirlenen Panionion kutsal alanında her yıl kasım ayında Poseidon Helikonius onuruna oyunlar oynarlar, şenlikleri Prieneli rahipler gözetiminde organize ederlerdi. Her türlü spor oyunlarının yapıldığı bu etkinlikler pers saldırıları sırasında Efes'e taşınıp orada devam etti. Bu oyunların başladığı tarihten yaklaşık 100 yıl sonra devam ettiğini Diodoros ve Thukydidides eserlerinde belirtirler.

Güzelçamlı mahallesindeki Panionion döneminin en önemli merkezlerinden birisi ve güzel Aydınımızın tarihi değerlerinden birisidir. Bu toprakların her daim önemli olduğunun en önemli kanıtlarından birisidir. Değerini bilemesek bile.

Temmuz 2017

HEMŞERİMİZ, PRIENELİ BİAS

Priene Bias, Teutamus'un oğludur. M.Ö. 6.yy'a (doğumu M.Ö. 600, ölümü M.Ö. 530) damgasını vuran etkili bir filozoftur. Felsefenin en değerli yedi düşünüründen biri olarak kabul edilmiştir. Felsefenin temellerini oluşturan görüşler ve döneminin ilk kanunları O'nun tarafından düzenlendi. Priene'yi düşman işgalinden korumak için yapılan bir savaş sırasında öldüğü söylenmektedir. Ölürken söylediği, "Bütün servetimi yanımda taşıyorum" sözü günümüze kadar unutulmamıştır. Vatanseverliği, karakterinin asaleti ve efsane sözleri ile ünlüdür. Hayatın içinde bir düşündürdür. Antik dünyanın en gelişmiş şehirlerinden biri olan Priene'de politika ile uğraşmıştır.

Priene Bias çevresini her zaman adalete, doğruya, iyiye yönlendirmiştir. Haksızlığa tahammülü hiç olmamıştır. İnsanlara her zaman temkinli olmalarını tavsiye etmiştir. "İşe başlamak için acele etmeyin ancak işe başladığınızda sıkı sıkıya sarılın" demiştir.

Bias'la ilgili fazla bilgi yoktur, ancak kendisinden sonra yaşayan felsefeci ve tarihçilerin kaleme aldıklarından bilgi sahibi olabilmekteyiz. Efesli Heraklitos'un kaleminden Bias'ın aklının dönemin öteki felsefecilerinden daha büyük olduğunu öğreniriz.

Herodot ise Bias hakkında tarihe şöyle not düşer;"Persler Lidya kralı Croesus'u (M.Ö. 547'den sonra) mağlup ettiğinde, Bias'ın Küçük Asya rumlarına şehirlerini terk etmeleri ve en uzak batıya göç etmeleri ve Sardunya'da yeni bir şehir inşa etmeleri tavsiyesinde bulundu" der. Ayrıca Histories'in yazarı, bu önerinin çok akıllıca bir öneri olduğunu düşündüğünü de sözlerine ekler.

Aristoteles ise Bias'ın Priene ile Samos arasındaki sınır anlaşmazlığında yargıç olarak hareket ettiği bir geleneği

kaydeder. Platon da Bias'ın yedi üzümünden, yani yedi önemli düşünürden birisi diye söz eder. Şair Hipponax ise Bias'tan “güçlü bir savunmacı” diye bahseder.

Bias aklını muhakeme ve savunma yeteneğinde başarıyla kullanır. Bias'ı döneminin diğer bilgelerinden ayıran özellik, müthiş savunma yeteneğidir. Bu yeteneğini hep doğrunun, iyinin ve haklının tarafını tutarak ve haklıları savunarak hayata geçirmiştir. Bias'tan sonra, “hakimsen, bir Prieneli kararı ver” denilmeye başlanmıştır.

Bias'ın yolu iyi, doğru ve haklının yönünü gösterir. Bugün Vatikan Müzesi'nde çağdaş insanı büstüyle karşılayan Bias'ın insanoğluna öğütlediği birçok davranış ve yaklaşım tarzı vardır. Her şeyden önce Bias, iyi ve doğrudan yana olmayı telkin eder. Bias'la ilgili anlatılan meşhur hikâyelerden biri, haksız yere hapse giren kadınların serbest bırakılması için yüklü bir kefalet parası ödemesi ve onları kendi kızları gibi yetiştirmesi üzerinedir. Eğitimlerini tamamladıklarında da, babalarının evine göndermiştir.

Bias'ın günümüze gelen ve hayata bakışını özetleyen birçok sözü vardır. Çoğu sözü ahlak anlayışı, iyilik yapmak, haksızlığa karşı durmak gibi etik kuralları hatırlatır.

Bias'tan Öğütler:

Herkes ile iyi geçinin, kendinizi sevdirmeye bakın.
Dostlarınızı sevin, ama yarın düşmanınız olabileceğini unutmayın.
Düşmanlarınızın bile bir gün dostunuz olma ihtimali vardır.
Yanılmamak için erken konuşmaktan nefret edin; ardından pişmanlık gelir.
Ne iş yapıyorsanız yapın, yapabileceğinizin en iyisini yapın.
Ne ahmak olun, ne de kötü.
Yaptığınız şey üzerinde düşünün.
Çok dinleyin, yerinde konuşun.

Olmayacak şeyleri istemeyin, nasıl olsa olmayacaklar.
İkna ederek alın, zorlayarak değil.
Kendinizi gençken işe, ihtiyarken hikmete verin.
İyi bir iş yaptıysanız Tanrı'dan bilin, kendinizden değil.
Büyük servetler, birçok insana tesadüfen gelir.
Düşünmek üzere kabul ettiğiniz kursu seçin. Ama onu kabul ettiğinizde, o zaman sıklıkla sabredin.
Zenginlikleri nedeniyle utanç verici bir adamı övmeyin.
Her şeyi ikna ederek tedarik ettiklerini kabul edin, zorla değil.
Ne olursa olsun iyi şanslar sizi incitir, tanrılara bağlar.
Bilgiyi, gençlikten yaşlılığa geçiş aracı olarak dile getirin, çünkü diğer herhangi bir maldan daha kalıcıdır.
Her ne kadar bütün vatandaşları memnun etmek istiyor olsa bile eviniz cansız bir şehirde olabilir.
Vücudun gücü doğanın armağanıdır.
Çoğu erkek kötüdür.

Bias bu sözleriyle insanın özünü kavradığını gösterir. Üstelik döneminin insanıyla bugünün insanı arasında da büyük bir fark yoktur. Sözle o gün geçerli olduğu kadar bugünde geçerliliğini korumaktadır.

Ağustos 2017

LATMOS'UN ÇIĞLIĞI

Latmos, Aydın ile Muğla arasında, adı efsanelerle anılan Bafa Gölü'nün doğusunda, yine efsanelere konu olmuş Büyük Menderes Ovası'nın güneyinde, tarihin en önemli yerlerinden biridir.

Latmos, Aşk Tanrıçası Selene ile Çoban Enydmon'un hikayesinin yaşandığı muhteşem coğrafyadır. Hem doğal, hem de tarihi açıdan eşsiz bir bölgedir. Eşsiz kaya resimleriyle, çeşitli dönemlere ait tarihi kalıntılarıyla, çeşitli bitki ve hayvan türleriyle Dünya çapında bir değere sahiptir.

Latmos bu kadar eşsiz bir bölge olmasına rağmen talana da o kadar açık bir bölgedir. Ulusal ve uluslararası şirketlerin bitmek tükenmek bilmeyen hırsıyla şimdilerde bir trajedi yaşamaktadır. Latmos adeta karadan, denizden ve havadan kuşatma altına alınarak saldırıya maruz kalmıştır. Maden ocakları Başta olmak üzere çeşitli saldırılar karşısında çaresiz kalmış, adeta eli kolu bağlanmıştır. Kuşatılan Latmos'un çığığı artık tüm dünyadan işitilir olmuştur. Bu çığığı sağır sultan bile duymuş, ama bizim yetkili yöneticilerimiz duymaz olmuştur.

Yanan bir orman kendini yenileyebilir, bu yenilemeyi insan eliyle de olsa yapabilir. Düz alanlarda yapılan binalar yıkılıp altındaki toprak tekrar işlenerek tarıma açılabilir. Kuruyan bir göl yeni su kaynakları yaratılarak yeniden yaşama açılabilir. Kirlenen bir deniz temizlenebilir. Ama dağlık bir bölge olan Latmos giderse asla geri gelmez. Eğimli yamaçlardaki toprak giderse tarım olmaz, bitki yetişmez. Maden ocaklarının açtığı alanlarda ot bile yetişemez. Anadolu Parsı gibi yöreye özgü canlıların soyu tükendiğinde asla geri gelmez. Tarihin milyonlarca yılda ilmek ilmek şekillendirdiği Gnays kayalar yok edildiğinde asla geri gelmez. Endemik bitki türleri yok olursa asla geri gelmez. Binlerce yıl önce burada barış içinde yaşayan insanların kaya üzerlerine çizdiği kaya resimleri de yok edilirse asla geri gelmez. Doğa buraya oldukça cömert davranmış. Bu cömertlik insanların

tarih boyunca buralarda yaşamasını sağlamış. Bizler bu çevrede yaşayan insanlar olarak şükredeceğimiz yerde Latmos'un değerlerini yok etmek için adeta yarışıyoruz. Buranın korunması, gelecek nesillere aktarılması gerekli. Hatta burası Milli Park ya da Dünya Kültürel Miras Bölgesi ilan edilerek korunmalı. Yoksa insanoğlunun sonu gelmez hırsı burayı yok edecek. Latmos çığlık çığlığa bağırıyor. "Bana dokunmayın, kıymayın bana, kıymayın benim sahip olduğum değerlere" diyor.

Latmos için Aydın ve çevresinde, Muğla ve çevresinde bir grup insan çırpınıyor. Seslerini duyurmak için her yolu deniyor. Ama seslerini henüz duyan yok, yakın zamanda duyulacağı da benzemiyor. Yetkililer kör, sağır ve dilsiz. Başta maden şirketleri olmak üzere rant elde edenlerin gözleri kapalı. Sanki düşman ülkenin kaynaklarını yok ediyorlar. Bunu yaparken neredeyse hiçbir engelle karşılaşmıyorlar. Vatandaşlara çok zor aralanan kapılar, söz bu şirketler olduğunda nedense ardına kadar açılıyor. Doğanın binlerce yılda oluşturduğu ve binlerce yıldır koruduğu bu değerlere sahip çıkalım. Latmos'ın çığlığını duyalım, bu çığlığa duyarsız kalmayalım. Bu değerlerimizi görelim, koruyalım. Yarın çok geç olabilir.

Bir insan ne denli üstün zekalı ve bilgili olursa olsun, eğer duyarlılıktan yoksunsa; kafa açısından görkemli bir dev, duygu açısından zavallı bir cüceyse, ben neyleyim böyle bir adamın dostluğunu?
(Mina Urgan)

Eylül 2017

LATMOS'A RAHMET GELDİ VE STK'LAR

Geçen hafta içinde Hidayet Sayın Salonu'nda bir oyun izledim. "Latmos'a Rahmet Geldi". Oyun Latmos'a ve Latmos kaya resimlerini 30 yılda gün yüzüne çıkaran Arkeolog Anneliese Peschlow'a "Vefa Projesi" kapsamında ilk defa sahneleniyordu. Böyle bir projeye Aydın Valiliği, Efeler Belediyesi ve tam24 STK destek vermişti. Aydın gibi kişi ve grupların bir araya zor geldiği bir yerde bence büyük bir iş kotarılmıştı. Yeri gelişken tüm katılımcılara teşekkür etmek isterim.

Gelelim oyuna. Oyun Latmos'taki maden ocağında geçmektedir. "Tık, tık, tık". Maden ocaklarının çevreye verdiği zarar işlenmekte, ülkemizdeki madencilerin zor yaşam şartları gözler önüne serilmektedir. Oyun içinde Soma faciasına sık sık değinilerek madencilikte ne kadar ilkel şartlarda çalışıldığına ayrıca vurgu yapılmaktadır.

Başta Nazım Hikmet olmak üzere oyunda çeşitli şairlerin şiirlerine yer verilerek sanatın diğer bir dalına atıfta bulunulmuştur. Böylelikle oyun edebiyat yönü ile de ön plana çıkmayı başarmıştır. Şiirsel söylemler ve müzikli bölümler oyuna ayrı bir hava kattığı görüldü.

Oyunda Trallesli Seikilos'un eşinin mezar taşına yazdığı notalar ile oluşturulan müziğe ve şarkı sözlerine yer verilmesi oyuna ayrı bir anlam yüklemiştir. "Yaşadığın müddetçe dertsiz tasasız ol/Hiçbir şeyin seni üzmesine izin verme/Hayat çok kısa/Ve zaman her şeye gebedir". Keşke Seikilos'un eşi Euterpe'ye ait olan mezar taşı Danimarka'da değil de buradaki müzede olsaydı.

Latmos bölgesindeki kaya resimlerinden, nesli tükenen canlılardan, Ay Tanrıçası Selene ile Çoban Endymion'un aşkı gibi bölgeden dünyaya yayılan efsanelerden de söz edildi oyunda. Ayrıca, bölgedeki maden tozlarının köylüleri kanser yaptığı da es geçilmemişti. Bafa gölünün kirlilikten ölmek üzere olduğu da.

Oyunun bir bölümünde tiyatro sanatından, bu sanatın ticari düşünen kişilerce nasıl yozlaştırıldığından söz edildi. Böylece oyuna farklı sosyal mesajlar da yüklenmiş oldu.

Oyunun en can alıcı noktalarından biri de insanların bitmek tükenmek bilmeyen hırslarının kendi sonlarını hazırladıklarını anlatan bölümdü. Bir kısım insanların önüne koyulanlarla idare edilmeye zorlandığı, ama diğerlerinin para hırsı içinde boğulduğu anlatılıyordu.

Seikilos, Thales, Kuyucaklı Yusuf, Atçalı Kel, Çakırcalı, Torlak Kemal ve Telli Dede gibi yerel isimlere atıfta bulunulması oyunun geniş bir tarihi perspektife sahip olduğunu da izleyenlere gösterdi.

Sonuç olarak, oyunun “Vefa Projesi” kapsamında geniş bir katılımı sahnelenmesi ayakta alkışlanacak bir olaydı. Oyun içinde edebi örgüler içinde sosyal mesajlar verilmesi alkışlanması gereken ayrı bir durumdu. Umarım “Vefa Projesi” en kısa zamanda sonuçlanır ve başarı ile noktalanır. Aydınımızın böyle geniş katımlı çalışmalarına ihtiyacı var.

Son söz oyunculara. AYKARYAY oyuncularının yanı sıra Söke Biz Sanat Tiyatro Grubu da oyuna destek verdi. 10 kişilik oyuncu grubu 55 dakika süren tek perdelik oyunu mükemmel sahneledi. Oyunun çok kısa sürede sahneye hazırlandığı düşünülürse arada gördüğümüz küçük söz unutmalarını da hoş gördük. İyi ki varsınız, Aykaryay ve Söke Biz Sanat Tiyatrosu. Teşekkürler.

Tiyatronun seyircisine doğru tuttuğu ayna, onların düşkünlüğünü, dayanıksızlığını, eksikliğini, yetersizliğini istenç zayıflıklarını ve aşırı güçlü tutkularını dizginleyememelerinin nelere yol açabileceğinin ifadesidir. (Üstün Akmen)

Ekim 2017

TÜRK KANUNU MEDENİSİ VE KADINLARA GETİRİSİ

Medeni Hukuk, şahıslar arasındaki ilişkileri düzenleyen, şahısların doğumdan ölümüne ilişkilerini düzenleyen özel hukuk dalıdır. Tam 90 yıl önce, 17 Şubat 1926 tarihinde İsviçre'den alınan Türk Kanunu Medenisi Kabul edildi. Bu kanun ile ailede kadın ile erkek arasında eşitlik sağlandı, evlilikte resmi nikah zorunluluğu getirildi, tek eşle evlilik zorunluluğu getirildi, kadınlara istedikleri mesleğe girebilme hakkı tanındı, mahkemelerde tanıklık yapma, miras ve boşanma konularında kadın erkek eşit hale getirildi.

Osmanlı Dönemi kanunlarında kadın ile erkekler birçok yönden eşit değildi. İmam nikâhından önce resmi nikah zorunluluğu ile evlilikler devlet kontrolü ve güvencesi altına alındı. Tek eşle evlilik zorunlu duruma getirilerek aile yapısı sağlam temellere kavuşturularak modern bir hale getirildi. Kadınların istedikleri işlerde özgürce çalışabilmelerinin önü açılmış oldu. Mahkemelerde bir erkeğin tanıklığı kadının tanıklığından üstün tutulurken, bu durum ortadan kaldırılarak eşit hale getirildi. Miras paylaşımında erkekten daha az miras alan kadınların hakları korunmuş ve mirastan eşit pay almaları sağlanmış oldu. Boşanmalarda eski kanunlara göre hakları tam değil iken, kadınlara da erkeklerle eşit boşanma hakkı getirildi. Böylelikle cinsler arası var olan eşitsizliklerin önemli bir bölümü giderilmiş oldu.

Türk kadını Medeni Kanun'un kabulüyle ekonomik sosyal ve hukuksal alanlarda erkeklerle eşit haklara sahip olmuştur. Ancak siyasi ve demokratik alanda kadın-erkek eşitliğinin oluşması TBMM'nin daha sonra kabul ettiği farklı yasalarla gerçekleşmiştir. 1930'da Türk kadını belediye seçimlerine 1933'te muhtarlık seçimlerine 1934'te milletvekillerine katılabilme hakkı kazanmıştır. Böylece kadın ile erkekler her yönden eşit bireyler olmuşlardır.

Dünya'da Yeni Zelanda (1893), Avrupa'da ise Finlandiya (1906) bu konuda öncüdürler. Fransa (1944), İtalya (1946), Japonya (1945), Medeni Kanunu aldığımız İsviçre'de ise kadınlara seçilme hakkı 1971'de tanınmıştır. Suudi Arabistan'da da geçtiğimiz yıl ilk defa oy kullanmışlardır.

Mesela günümüzde kendimizi yakın hissettiğimiz birçok Ortadoğu ülkesinde kadınlar siyah çarşaf giymek zorundadırlar. Kadınların çalışma oranı bu ülkelerde dünyanın en düşüğüdür. Bu ülkelerin bazılarında kadınlar ve kızlar aile kısmı olmayan lokantalarda sıkıntı yaşamaktadırlar.

Suudi Arabistan'da Şimdiye kadar sadece 2012 Londra Olimpiyatlarında bir kadın sporcusu yarışmıştır. Bu ülkenin mahkemelerde kadınların tanıklık sorunu vardır ve sinemalara kadınların gitmesi yine sorundur. Bazı istisnai memurluklara ve yüksek dereceli memurluklara erişmeleri nerdeyse imkânsız gibidir. Kadınların boşanma ya da dul kalmalarında erkek çocuklarının velayetini 7 yaşına, kız çocuklarınkilerin ise 9 yaşına kadar alabiliyorlar. Benzer olumsuz örnekleri daha çokça yazabiliriz.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra Türk Medeni Kanunu'nu kabul ederek ne büyük bir iş başardığını anlayabiliriz. Kadınların neredeyse ikinci sınıf vatandaşlar olduğu bir dönemden, cinsler arası eşitsizliklerin ortadan kalktığı bir döneme geçilmiştir. Bu durumun oluşmasını sağlayan Mustafa Kemal Atatürk'e her kadın vatandaşımız borçludur. Kadınlarımız özgürce yaşayabiliyorsa, özgürce araba sürebiliyorsa, özgürce çalışıp özgürce evlenip boşanabiliyorsa, tüm bunları Medeni Kanunumuza ve sonrasında ilave olan yasalara borçludur. İnsanca ve özgür yaşayabilmek, modern ve demokratik kanunlarla mümkün olduğunun unutulmaması dileği ile.

Haziran 2015

CENNET KUŞADASI CEHENNEME DÖNMESİN

Kuşadası insanların rüyasını süsleyen, 5 bin yıldan beri yaşam merkezi olan, tatil denince akla ilk gelen güzel yurdumun cennet köşesidir. Ege Denizi'nin en güzel koyunda konumlanmış, her zaman gözde olmayı başarabilmiş, Antik çağlarda bile Anadolu'nun Akdeniz'e açılan liman kapısıdır Kuşadası.

Söz birliği etmişçesine tarihi, doğası, konumu, iklimi, havası, suyu, yer şekilleri, bitki örtüsü, kısacası her şeyiyle cennettir Kuşadası.

Bundan elli yıl önce Türkiye'nin en önemli markası olmayı başarmıştı Kuşadası. Yalnız Türkiye'nin mi? Dünyada bile Türkiye denince ilk akla gelen yerlerden birisiydi Kuşadası. Çekilen Türk filmlerin bile ana dekoruydu. Denizi, güneşi, tarihi dokusu ile vazgeçilmez bir film platosu özelliği taşıyordu.

Hele kruvaziyer turizminin başlaması ile bir adım daha öne çıkmıştı Türk turizminde. Yılda 5 yüzden fazla gemi, 500 binden fazla yolcu ile bir numarada yer almakta. Bu turizm türünde Türkiye'nin bir numarası olma özelliğini hiç kaybetmeyerek sektörde söz sahibi bir yer durumunda.

Dilek Yarımadası ile, Güvercin Adası ile Pygale ile Anaia ile, surları ve Kervansarayı ile, eski evleri ile, denizi ile, sahilleri ile, kaplıcaları ile adeta cennet olan Kuşadası şimdilerde ne durumda. Kuşadası turizmi kan kaybediyor. Türkiye'de öncü özelliğini çoktan kaybetti. Turizm umutlarını Efes ve Meryemana'ya açılan kapı olarak gemi turizmine bağladı.

Şimdi gelelim can alıcı sorulara.

Kruvaziyer turizmini Kuşadası'ndan çıkarırsak geriye ne kalır?

Turizm sektöründen yeterince verim alınabiliyor mu?

Efes ve Meryemana'yı kruvaziyer destinasyonundan çıkarırsak ne olur?

Mevcut binası ile kongre turizminden yeterince fayda sağlanabiliyor mu?

Deniz turizmine yönelen Kuşadası'nın sorunları çözülebilecek mi?

Doğal ve tarihi dokuyu yeterince koruyabiliyor muyuz?

Dilek Yarımadası Milli Parkı'ndan yeterince yararlanabiliyor muyuz?

Yeni destinasyon alanları yaratılamaz mı?

Aşırı nüfus baskısını turizm üzerinden kaldırabilir miyiz?

Yerel yönetimlerin turizme katkısı nasıl artırılabilir?

Üniversite turizme desteğin neresinde? Sadece eleman yetiştirmekle turizme verilen destek yeterli olur mu?

Yerel yönetimler, üniversite, odalar, borsalar, turizm ile ilgili kuruluşlar iş birliği içinde Kuşadası turizmi için neden bir araya gelemezler?

Çevre kirliliğinin boyutları tespit edilip çözüm yolları bulunabilir mi? Bu konuda hangi önlemler kimler tarafından alınmakta?

Kuşadası turizminin önderlikten ikinci sınıf turistik kasabaya dönüşmesinin sorumluları kimlerdir? Bu sorumlular artık bir şeyler yapma zamanının geçtiğini görmüyorlar mı?

Bu kişi veya kurumların turizm pazarlaması diye bir şeyden haberleri var mı?

Kuşadası'nın bir turizm kimliği var mı? Yoksa neden oluşturulmuyor?

Daha fazla turist, turist başına daha fazla gelir elde edebilmek için turizm çeşitlendirmesi yapmak bu kadar zor mu?

Daha onlarca soru sorulabilir. Sayfalarca fikir üretilebilir. Çözüm gayet basit. Cennet Kuşadası'nın cennet kalabilmesi için el birliği ile herkesin emek vermesi gerekir. Emek vermeden yemek beklersek hava alırız. Haydi Kuşadası, titre ve kendine gel. Yoksa yok olur gidersin. Cennet Kuşadası ise mazide kalır, bizler de kendi yarattığımız cehennemde hep birlikte ağlarız.

Nisan 2016

AYDIN'IN BİLİNMEYEN ZENGİNLİĞİ; AHMET GAZİ CAMİİ

Ahmet Gazi Camii'nin bahçe kapısından içeriye girdiğinizde içinizi mistik bir duygu kaplar. Basit ve göze hoş görünen mimarisi ile çevresiyle mükemmel uyum içerisinde. Arka bölümde bulunan Türbe Bölümü de aynı uyumu göstermektedir. Caminin içerisinde girdiğinizde yalın güzelliği göze çarpmaktadır. Bu özelliği ibadet edenlerin daha huzurlu olmasını sağlamaktadır. Cami birçok özelliği ile ön plana çıkmakta, benzerlerinden ayrılmaktadır.

Aydın Çine'ye bağlı Eski Çine Mahallesi'nde bulunan Ahmet Gazi Camii (Ulu Cami) Miladi 1308 yılında (XIV.yy'ın ilk yarısı) inşa edilmiştir. İnşaatı hakkında ayrıntılı bilgiler bulunmamaktadır. Tarihi belgelere bakıldığında Cami'nin Menteşoğlu Orhan Bey döneminde, oğlu Hızır Bey tarafından yaptırılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Ancak XIV. yy'ın ikinci yarısında Cami Menteşoğlu İbrahim Bey'in oğlu Ahmet Gazi Bey (1366'da Menteşe Bey'i oldu, 1390 yılında vefat etti.) tarafından iyileştirilerek tekrar canlandırılmıştır. (Babası İbrahim Bey'in ölümü M.S. 1358'dir.)

Ahmet Gazi Camii döneminin en geniş kubbeli camisidir. Aydın İli'nin bilinen en eski camisidir. Aynı zamanda Batı Anadolu'da ki ilk Türk ulu eserlerinden olup tam kare teşkil eden sahası 400 m² ve duvarları 1,70 metre kalınlığındadır. Cami hemen her yönü ile tipik beylik dönemi mimarisi özelliklerini taşımaktadır. Duvarları kesme taşlar üzerine moloz taşlardan inşa edilmiştir. Birincisi XIV. yy'ın ikinci yarısında Ahmet Gazi Bey tarafından olmak üzere çok sayıda onarım görmüştür. Vakıf eseri olması nedeniyle Vakıflar Genel Müdürlüğü bu onarım işlerini yaptırmıştır. Çok onarım görmesi cami mimarisinde değişikliklere neden olmuştur. Özellikle dış cephelerde bu değişimi çıplak gözle bile görüp ayırt etmek çok kolaydır.

Kare planlı ve tek hacimlidir. Dışarıda son cemaat bölümü ve revak tarzı yapıları yoktur. Dönemine göre 17 metre gibi oldukça geniş çaplı bir kubbe yapısı vardır. Kubbesi kaskak üzerinde üst üste iki kademeli ve on iki kenarlıdır. Bu kubbesi ile Beylikler Dönemi'nden Osmanlı Dönemi mimariye geçiş özelliği yansıtmaktadır. Pencereler; üst bölümde her yönde bir tane olmak üzere dört tane, alt bölümde ise dokuz tanedir (Batıda üç, diğer cephelerde ikişer). Biri kuzeyde, diğeri doğuda olmak üzere iki giriş kapısı vardır. Cami'nin ilk yapıldığı dönemde doğu kısmında bulunan bitişik nizamlı "Merdiven Minare" ise yakın zamanda yıkılarak ortadan kaldırılmıştır. Beylik döneminde pek uygulama alanı bulamayan bu tür merdiven minarenin yıkılarak ortadan kaldırılması ise ilginç bir durumdur.

Kuzey girişin üst kısmında mahfil yer almaktadır. Ahşap direkler üzerine yapılmış mahfilin iki yanında bulunan merdivenler üstüne çıkmak için kullanılmaktadır. Mahfilin orta kısmında güneye doğru bir çıkıntı bulunmaktadır. Cami'nin ahşap oyma minberi ajurlu oymalar halinde işlenmiş künde kari geçmeler halinde yerleştirilmiştir. Kenarlara stilize bitki motifleri, korkuluklara ayetler oyulmuştur. Kullanılan desenlerde çok çeşitli geometrik şekiller yer almıştır. Cami'nin iç duvarları gösteriştten uzak, oldukça sade bir sıva ile kaplanmıştır. Yapısı ile basit görünse de bünyesinde önemli yenilikler barındıran Camii mimarlık tarihimiz açısından önemli bir yere sahiptir. Bu tür yapıların korunması ve kullanımda tutulması önemlidir.

Kalabalıklar içerisinde yalnızlaştıran da, yalnızlığı mekânlarla kalabalıklaştıran da mimarlıktır.

Nisan 2017

DALAMA MEMİŞ AĞA KONAĞI

Aydın; tarih ve uygarlığın izlerini taşıyan, dünyanın ender yerlerinden birisidir. Bu özelliği ile tarihin çeşitli dönemlerindeki farklı kültür birikimlerinin açık müzesidir. Yerleşim yeri olarak M.Ö. 10.000'lere dayanan Aydın tarihinde çok önemli yerleşmeler kurulmuş ve yunan işgal döneminde yakılıp yıkılanları saymazsak günümüze oldukça fazla tarihi eser kalmıştır. Tarihi ve kültürel değerlerimiz ve doğal varlıklarımız, sadece bize geçmişten kalan bir miras değil; daha da önemlisi mutlaka gelecek nesillere ulaştırmamız gereken emanetlerdir. Bu emanetleri korumak ve geliştirmek bir zorunluluk, bunun gereği olarak ta bir toplumsal sorumluluktur. Özellikle kentsel dokunun korunması, geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve geçmişten devraldığımız mirasın bizden sonraki nesillere aktarılması önemli bir görevimizdir. Çünkü kültürel miras kolayca tahrip olan, bozulan ve bir kez yok olduğunda yerine yenisinin konması mümkün olmayan bir değerler bütünüdür.

Çok zengin bir kültür mirasına sahip ülkemizde geçmişten günümüze gelen ve Türk mimarlık tarihi evreleri açısından oldukça önem teşkil eden estetik değere sahip kültür varlıklarının yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, eserlerin onarımı ve korunması oldukça önemlidir. Restorasyonu gerçekleştirilen eserler buldukları çevreye ayrı bir değer ve önem katmaktadırlar. Bu eserler sayesinde turizm hareketliliği, turizme bağlı diğer sektörlerde hareketlilik ve bulunduğu çevreye katma değer yaratmaktadır.

Memiş Ağa Konağı, Efeler ilçemizin bir beldesi olan ve ilimizin Büyükşehir statüsü kazanması nedeniyle mahalleye dönüşen Dalama Mahallesi Metin Paker Caddesinde bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenmiş durumda olan Memiş Ağa Konağı, hafif eğimli bir alan üzerinde geniş avlulu ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. İnşasında taş ve tuğlanın kullanıldığı duvarların bir kısmı ile kırma çatısının büyük kısmı yıkılmış, duvarlarındaki sıvalar dökülmüş

durumdadır. “L” plan şemasına sahip konağın cepheleri dikdörtgen pencerelerle hareketlendirilmiştir. Yıkılan odaların tavan süslemeleri testere dişi formlardan oluşmaktadır. Bölme duvarlarında Bağdadi tekniği uygulanmıştır. Konağın bahçesindeki çok sayıdaki binaları ile mükemmel bir komplike yapı özelliği göstermektedir.

Mimari özellikleri bakımından döneminin özelliklerini yansıtan Memiş Ağa Konağı, 93 harbi sırasında İtalyan ustalara Memiş Ağa tarafından yaptırılmıştır. İki katlı, “L” şeklinde yapılan binanın yan tarafı dere yatağına bakar, dere yatağı aşağıda olduğu için oradan konağa ulaşmak mümkün değildir. Bir yokuşun üst tarafına yapıldığından ön bahçeden eve çıkılır, arka bahçe daha yüksekte kalır. Giriş kapısı büyük, iki kanatlıdır, atla girileceği zaman büyük kanat açılır, günlük hayatta bir kanattan açılmış küçük kapı kullanılır. Bahçeye girildiğinde karşıda (büyük bir bahçedir) ahır vardır. Sağa döndüğünüzde biraz ileride sağ duvara yakın büyük yuvarlak değirmen taşını ve üzerinde ortası delik büyük yuvarlak taşı görürsünüz, ortasından geçirilen bir sopa eşeğe bağlanarak buğday vs öğütülür.

Biraz ileriden bir ahşap kapıdan üst bahçeye geçilir, sağda mutfak vardır. Tam karşıda evin girişi vardır. Daha sonra evin girişinde sağ oda mutfaka çevrilmiştir. Alt katta iki oda, üst katta dört oda vardır. O tarihlerde evlenen çocuklarla bir evde yaşanırdı. Üst kattan “L” bölümüne geçildiğinde geniş bir alan ya da salon diyebileceğimiz bölüme iki oda bakar, burada bir de tuvalet vardır. Salonun bir köşesinde yerden bir kapak açılır, oradan merdivenle alt kata yemlikleri olan bahçedekinden daha küçük bir ahıra inilir. “L” bölümündeki bu geniş salonun bahçeye bakan iki penceresi ve altındaki duvarlarda eşkiya baskınlarına önlem olmak üzere dikine dikdörtgen şeklinde tüfek namlusu geçecek ve gözlenebilecek büyüklükte delikler vardır.

Bu arada bahçede yöreye has meyve ağaçları vardı, evin ön bahçesindeki karadut ağacı 2000 yılında hala meyve verir

durumdaydı. Evin yan tarafından arka bahçeye geçildiğinde ailenin ihtiyacını karşılamak üzere arı kovanları bulunmaktaydı. Arka bahçede narenciye ve muhtelif meyve ağaçları vardı. Yine büyükçe ahşap kapıyla yokuşun sonundaki tepeye çıkılırdı. Memiş Ağa, iki eşi ve çocukları konağın ilk sakinleridir. Yapıldıktan sonra neredeyse 100 yıl Memiş Ağa'nın soy ağacındaki kişiler tarafından kullanılmıştır.

Mahalle tarihinde oldukça önemli bir yeri olan ve birçok misyonu üstlenebilecek durumda olan bu konak, Dalama Belediyesi döneminde restore ettirilmek amacı ile kamulaştırılmıştır. Dalama Belediyesinin malları Efeler Belediyesi'ne geçerken bu konak diğer mallarla beraber belediyemizin envanterine geçmiştir. Böylelikle yıkılmaya başlamış ve kısa bir süre sonra tamamen yıkılacak olan bu konak Efeler Belediyesi'nin mülkü durumundadır. Efeler Belediyesi tarafından 2016 yılında müze denetiminde kazı çalışmaları yapılmıştır. Yapının restorasyon projesi halen devam etmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere birçok misyonu üstlenebilecek olan Memiş Ağa Konağı'nın, mülkiyet sorunu yoktur. Bu konak restore edilerek yeniden kazanılmalı ve kullanıma açılmalıdır. Adına birden fazla türkü yazılmış bu mahallemiz aynı zamanda birçok yönden Yörük Ali Efe ile de ilişkilendirilmektedir. Bu konak sayesinde ve bundan sonraki aşamalarda diğer tarihi ve turistik yerlerinde yeniden kullanıma açılması ile Dalama Mahallesi giderek küçülen bir mahalle özelliğinden kurtulabilecektir. Çünkü bu tür çalışmalar çevresinin kaderini değiştirebilen çalışmalardır. Böylece bu mahalleden başka merkezlere doğru yaşanan göç duracak, belki de tersine bir durum söz konusu olacaktır. Bu özelliği ile de bu proje yalnız bir restorasyon projesi değil, aynı zamanda sosyal bir proje özelliği de taşıyacaktır.

Kentin sağlıklı büyümesi, yerleşmeler arasında insan hareketliliğinin azalması, küçük yerleşimlerde yeni gelir

kaynaklarının ortaya çıkarılması oldukça önemlidir. Dalama Mahallesi'nin gelişiminin sağlanmasında, tarihi yapısının korunmasında dönüm noktası oluşturabilecek bu projenin ivedilikle hayata geçirilmesi oldukça önemlidir. Memiş Ağa Konağı'nın öncelikli olarak restoresinin sağlanması ve devamında diğer projelerinde hayata geçirilmesi oldukça yararlı olacaktır. Özellikle Yortuç ve Musalla bölgelerinin de düzenlenerek turizme kazandırılması iç turizm hareketliliğini artıracaktır. Musalla Bölgesindeki Namazgah aynı zamanda kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenmiş bir yerdir. Namazgah bölgesinin bir diğer özelliği de yağmur duası yapılan ve aynı anda keşkek yapılarak dağıtılan bir bölge olmasıdır. Ayrıca Aratepe ve Başmakçı diye adlandırılan bölgelerde bulunan kale kalıntıları ile bölgedeki çok sayıda bulunan su kemerleri de bu çalışmalarda değerlendirilebilecek diğer unsurlardır. Tüm bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde Memiş Ağa Konağı merkezli bir turizm alanı oluşturulmuş olacaktır. Bu konuda iki yıl önce Kent Konseyi'ne verdiğim dosyada da belirttiğim üzere bu tür çalışmalar yerel yönetimlerin yüz akıdır. Konunun değerlendirilmesi dileği ile.

Konak ile ilgili bilgi sağlayan Evrim Yağcı Bosnalı'ya teşekkür ederim.

Geçmişin yıkıntıları, bugünün uyarılarıdır. (George Bancroft)

Şubat 2017

KRAL DUMUZI VE AYDIN'DA Kİ DOMUZ ETLERİ

Kral Dumuzi Sümer kentlerinden Bad-Tibira'nın kralıdır. Sümer mitolojisine göre Aşk Tanrıçası İştar'ın (İnnana) eşi, çoban ve çiftçilerin tanrısıdır. Sümerce anlamı "gerçek oğul" demektir. Sümer inanişına göre, altı ay yeryüzünde, altı ay yeraltında yaşardı. Her yıl ilkbaharda yeraltından çıkışı yeni yıl törenleriyle kutlanırdı. Sümer dünyasında İştar ile Dumuzi'nin simgesel birleşimleri dönemin kralıyla bir rahibe arasında yapılan dinsel törenlerde canlandırılırdı. Eski Mısır ve Hitit tanrılar dünyasında da yer alan Dumuzi, Eski Yunan mitolojisine Adonis olarak geçmiştir. Hititlerin Bereket Tanrısı Telepinu ile Adonis efsanesi arasındaki benzerlik bu açıdan dikkat çekicidir. İbrani ve Arap takvimlerindeki temmuz ayı da çeşitli değişikliklerle Dumuzi adından gelir. Günümüz Türkçesine de bu yoldan ulaşmıştır. Mitolojide gerek Dumuzi, gerekse Adonis vahşi domuzlar tarafından öldürölür. Domuzu mitolojik öykülerde günahkar ve o dönemin Sümer din anlayışlarında da haram kılan bu "Tanrı Katili" ünvanıdır.

Bizim dinimizde de domuz eti haram addedilmiştir. Bakara 173. Ayet, Nahl 115. Ayet ve A'raf 157. Ayet konuyu açıklamıştır. Ayrıca konu ile ilgili hadislerde bulunmaktadır. İslamiyet'in başlangıcından bugüne konu tartışılsa da Ayet ve Hadisler açıktır. Ancak hangi nedenden dolayı haram edildiği konusunda tam bir açıklık bulunmamaktadır. Değişik düşünürler ve din adamları konuya farklı yorumlar getirebilmektedir. Domuz eti, dünyada en çok tüketilen et çeşitlerinden birisi, hatta en çok tüketileni (domuz %37, sığır %22) diyebiliriz. Geçmişi M.Ö. 5000'lere dayanan, insanoğlunun en eski besin kaynaklarından birisidir. Her ne kadar Yahudilikte ve İslam'da haram kılınmış olsa da Orta Doğu'da ya da Çin'de domuzların evcilleştirilip tüketilmeye başlandığı söylenebilir.

Domuz eti, sığır ve kuzu etine göre en düşük kaloriye sahip olanıdır. Ancak en az yağ oranına sahip olan et domuz etidir. En düşük kolesterol ve sodyum oranına da sahip olan ettir.

Potasyum, Magnezyum ve protein bakımından ise en zengin olanıdır. A ve C vitamini sadece domuz etinde vardır. En yüksek Kalsiyum ile D ve B6 vitamini oranına da domuz eti sahiptir. B12 vitamini yönünden ise fakir bir ettir. Birçok yönden iyi veya kötü diyebilirsiniz. Ancak bizim dinimizce haram edilmiş ve belirli şartlar dışında satışı ülkemizde yasaklanmış bir et türüdür.

Mevcut iktidar döneminde kasaplık havyan listesine dahil edilen domuz, gerekli belgeler hazırlandığı zaman üretilip satılabiliyor. Bu bağlamda ülkemizde 80'in üzerinde domuz üretim çiftliği var. İstatistiklerimize girmese de yılda bir milyon domuz kesimi yapıldığı biliniyor. Ayrıca ülkemizde en yoğun bulunan yaban hayvanlarından birisinin de domuz olduğu hesaplanırsa bu sayının ikiye katlanabileceği tahmin ediliyor.

Bu kadar üretimi yapılan, doğadan yakalanan hayvan varken elde edilen etler ne oluyor? Bunların hepsinin ihraç edilmesi söz konusu değil. Eğer böyle bir durum söz konusu olsa idi milyonlarca dolarlık bir döviz girdisinden söz edebilirdik. Yurt içinde yabancı turistlere hizmet veren işletmeler de bu kadar et tüketmiyorlar. O zaman bu kadar et ne oluyor? Salam, sucuk, sosis, lahmacun, köfte vs. Artık aklınıza ne gelirse. Yağlarından sabun, margarin, ilaç, kraker vs. Kılından bile boya fırçası yapılmakta. Derisi ayakkabı vs. Hatta bazı organları tedavi amaçlı hastanelere gittiği bile söylenmekte. Hatta kısa bir zaman sonra domuzdan elde edilen organların organ nakillerinin vazgeçilmez unsuru olacağı bilim adamlarında söylenmekte.

Aydın'da yıllardır bir kaçak domuz eti furyası var. Kırmızı etin fahiş fiyatlara ulaşması ile kaçak domuz eti satışlarında da aşırı artış var. Kilosu 40 TL yerine 4 TL'ye et kullanan uyanıkların sayısı da oldukça fazla ilimizde. Yakalanan kaçak domuz eti miktarının gerçek üretim miktarının çok küçük bir kısmı olduğu düşünülürse durumun oldukça vahim olduğu anlaşılakta. %99'u müslüman bir ülkedeyiz ve domuz eti bize haram. Ancak kaçak domuz eti işi yapanlar sanki bunu bilmiyorlar ki piyasaya

sürekli domuz eti sürüyorlar. Hem de ramazan falan dinlemeden. Amaçları ise aşırı kar elde etmek. Nasıl olsa mevzuattaki cezalar caydırıcı değil. “Ya yakalanmazsak” deyip millete domuz etini yediriyorlar. Yakalansalar ne olacak ki? Küçük cezalarla iş bitiyor. Yapanın da yanına kar kalıyor. Acilen bir mevzuat değişikliğine ihtiyaç var ülkemizde.

Uzun sözün kısası, bizim millette bu açgözlülük devam ettiği sürece, mevzuatta yeni değişiklikler yapılmadığı sürece basın daha çok kaçak domuz eti haberi yapar, bizlerde bu etleri afiyetle yeriz.

Dürüstlük pahalı bir mülktür. Her insanda bulunmaz.
(Hz.Ömer)

Haziran 2017

KADININ ADI VAR; MİLETOSLU ASPASİA

Aspasia, M.Ö. 470 yılında Miletos'ta dünyaya gelmiştir. İlkçağ felsefe tarihinde iz bırakan ender kadınlardan birisidir. Babası Miletos'un varlıklı kişilerinden olan Axiochus'tur. Annesi hakkında maalesefyeterince bilgiyoktur.

Miletos o dönemlerde "Filozoflar Kenti" olarak anılmaktadır. Felsefe tarihine yön veren Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes gibi düşünürler ile Hippodamos, Hekataios gibi düşünürler Miletos'un adeta bir okul olmasını sağlamışlardır. Bu düşünürler ve diğerleri Miletos insanlarının ve bunların etkilediği diğer insanların olayları sorgulayıcı olmalarını sağlamıştır. Bu sorgulamalar ile Miletos ve etki alanlarında kişilerin tarih, coğrafya, felsefe, matematik, geometri ve fen alanlarında bilgileri üst düzeye çıkmıştır. Şiirler ve öyküler yazılmaya başlanmıştır. Kısaca Miletos ve çevresi varlığını sürdürdüğü dönemde bilim ve sanatta en üst noktada idi. Ayrıca o tarihlerde diğer yunan kentlerinde kadınlar sokağa bile çıkamazlarken, sadece çocuk doğurma aracı olarak görülüyorken, Miletos ve çevre kentlerde kadına değer verilmekte, kadınlar eğitilmekte idi.

Aspasia, çok güzel, güzel olduğu kadar da zeki bir kadındır. Ailesinin ekonomik durumu iyi olduğu için bilim ve kültür merkezi Miletos kentinde çok iyi bir eğitim almıştır. Bu eğitim için evlerinde sürekli eğitimler, "eğitim için köleler" bulunmuştur. Bu eğitim sayesinde Aspasia her yönüyle kendini yetiştirmiş, mükemmel özelliklere sahip olan bir genç kız olmuştur.

Üstün zekalı, çok güzel konuşan, bilgili ve tecrübeli bu kız 20'li yaşlarında bilinmeyen bir nedenden dolayı Atina'ya göç etmiştir. Göç konusunda fazla bilgi bulunmasa da en çok rağbet gören hikaye II.Alcibiades'in hikayesidir. Bazı tarihçiler M.Ö. 460 yılında Atina'dan Miletos'a sürgün edilen II. Alcibiades ile bu göçü ilişkilendirirler. Atina'dan Miletos'a sürgün edilen II.

Alcibiades burada Axiochus'un büyük kızıyla evlenir. Burada 10 yıl kalır ve iki erkek çocukları olur. Sürgün dönemi bittiğinde ise karısı ve karısının yetim kız kardeş ile birlikte Atina'ya döner. Bu dönüŖe az bir zaman kala Aspasia'nın babasının ölmüş olma olasılığı oldukça yüksektir. Aspasia'nın burada yalnız kalmasını istemeyen Alcibiades O'nu da yanına alarak Atina'ya döner. Aspasia Atina'ya geldiği 20'li yaşlarından öldüğü M.Ö. 401 yılına kadar Atina'da yaşar.

Devlet Adamı Perikles'in de Aspasia ile tanışmasının Alcibiades'in evinde gerçekleştiği söylenir. Burada güzelliği ile felsefe bilgisiyle ve çok güzel konuşmasıyla herkesin, dolayısıyla dönemin popüler devlet adamı Perikles'in de dikkatini çekmiştir. Perikles, o dönemin en büyük devlet adamlarından birisidir. Zeki, iyi bir politikacı ve iyi bir hatiptir. Kanun yapıcıdır.

Antik Yunan'da kadınlar; köleler, evli kadınlar ve fahişeler olarak sınıflandırılmıştır. Aspasia, aldığı eğitimle, edindiği kültür birikimi ile bu sınıflandırmanın dışında kalan ender sayıdaki kadınlardan birisidir. O'nun evi, Atina'da iyi eğitim görmüş elit sınıf kadınların bir sığınağı ya da uğrak yeri olmuştur. Evinde açtığı salon dönemin ileri gelen erkeklerin de düşünsel olarak beslendiği, felsefe tartışmalarının yapılabildiği bir akademi gibi yıllarca hizmet vermiştir. Sokrates gibi birçok filozof burada kendini yetiştirme ve geliştirme olanağı bulmuştur. Birçok tarihi belgede Sokrates'in bu evde kendini geliştirdiğini ve Aspasia'dan övgü ile söz ettiğini yazmaktadır.

Aspasia Devlet adamı Perikles'in ikinci eği olmuştur."M.Ö.445" Perikles, evli ve yasalar gereğince yabancı bir kadınla evlenmesinin yasak olmasına karşın, kendinden 30 yaş küçük Aspasia'yı kendine eđ edinmiş, Onu koruması altına almıştır. Perikles M.Ö. 450-451 yıllarında bu yasayı da kendisi koymuş olmasına karşın yasağı yine kendisi bozmuştur. Bu evlilikte Aspasia'nın güzelliğinden çok onun bilgeliği ve zekası önemli rol oynamıştır. Ondan olan oğluna da Perikles adı

verilmiştir. Vatandaşlık hakkı verilmeyen bu çocuk, tarihte "Genç Perikles" olarak bilinir. Ancak Perikles'in ölümünden hemen önce yarı Atinalı sayılan Genç Perikles'in hem yurttaş hem de yasal varis olması sağlanmıştır. Genç Perikles babasının ölümünden üç yıl sonra general oldu. Ancak Spartalılarla yapılan bir deniz savaşını kaybedince diğer generallerle birlikte yenilgiden sorumlu tutulup Halk Meclisi tarafından idam ettirildiler.

Aspasia, Perikles ile evlendikten sonra evleri, üst düzey insanların eşleriyle toplantılara katıldıkları kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. Platon, Sokrates, Archimedes, Anaxagoras, Sophokles gibi birçok filozof, düşünür, devlet ve sanat adamı bu evde düzenlenen toplantılarda bulunmuşlardır. Ünlü filozof Sokrates "İki kadın hocam oldu. Birisi Diotima, diğeri Miletli Aspasia'dır." der. Aspasia'nın Perikles'in kimi konuşmalarını kaleme aldığı bilinmektedir. Bunların en tanınmış Peleponnes Savaşları'nda ölenler için yapılan törendeki konuşmadır. "Epitaph" olarak adlandırılan ve Aspasia'nın kaleminden çıkan bu metin, iyi bir hatip olan Perikles tarafından çok güzel okunmuş ve büyük yankı uyandırmıştır. Aspasia evindeki toplantılarda sadece ev sahipliliği yapmamış, fikirleriyle tartışmaları yönlendirmiştir. Aldığı iyi eğitim korkusuzca fikirlerini açıklamasında önemli rol oynamıştır. Aspasia'nın kadın hakları için ilk hareketi başlattığı kabul edilir.

Aspasia, Perikles'in M.Ö. 429 da veba hastalığından ölümünden sonra, aile dostları Lysikles ile evlenir. Lysikles bir yıl sonra savaşta ölür. Yalnız kalan Aspasia, evindeki toplantıları devam ettirir. Üst düzeyde diyalektik ve retorik "güzel söz söyleme sanatı" eğitmeni olarak aranan en önemli kişi olmayı da bu süre içinde sürdürür. Atina'ya gelmesinden öldüğü M.Ö. 401 yılına kadar birçok hatibi eğittiği bilinmektedir.

Aspasia sadece konuşma değil, mahkemeler için savunma yazan ve bunu öğreten kişi olarak ta bilinmektedir.

Sokrates, Aspasia'nın her Şeye karşın bu toplantıları devam ettirmesinin ve kazandığı mevkie korumasının saygı duyulması gereken bir davranış olduğunu söyler. Ksenophon "Sokrates'den Anılar" adlı yapıtında Aspasia'dan saygıyla söz eder. Tarihçiler Aspasia'yı kadın filozofların içinde sayarlar. Anadolu'lu bir kadın olan Aspasia, Sokrates gibi bir bilginin "Hocam" dediği bir seviyeye ulaşmıştır. Evinde bilimsel toplantılara ev sahipliği yapmış, bilim ve sanatın koruyucusu olmuştur. Aspasia döneminin iyi yetişmiş ender kadınlarından birisi olarak çevresini de aydınlatmış, bilgilendirmiştir.

Kadınlarını okutmayan millet yıkılmaya mahkmdur.
(Hacı BektaŐ-ı Veli)

Mart 2017

KUVA-YI MİLLİYE, MALGAÇ BASKINI VE DUYARSIZ YÖNETİCİLER

Önümüzdeki Cuma günü Malgaç Baskını'nın 98. yıl dönümü. Kurtuluş mücadelemizin ve Kuva-yı Milliye hareketinin en önemli dönüm noktalarından biri. Bu nedenle konuya değinmek istedim.

Kuva-yı Milliye, Anadolunun Yunan, İngiliz, Fransız, İtalyan birliklerince işgal edildiği ve Mondros Mütarekesi ile ağır koşulların dayatıldığı dönemde çeşitli yörelerde Osmanlı ordusunun silahlarının alınıp dağıtıldığı günlerde doğan milli direniş örgütlerine verilen isimdir. Kuva-yı Milliye, Kurtuluş Savaşı'nın ilk savunma kuruluşudur. Kuva-yı Milliye adını verdiğimiz bu kuvvetler, düşmana karşı ülkenin korunması ve savunmasının pekiştirilmesi, birlik ve beraberliğin sağlanmasını hedeflemiştir. Bu yüzden de, vatanın işgali karşısında halkın malının, canının, dininin, ırz ve namusunun korunması, kısaca ülkeye karşı olabilecek her türlü saldırıya karşı eski askerî komutan ve askerler ile bunlara katılan kişilerin kendi aralarında oluşturdukları savunma birliklerine "Kuva-yı Milliye" denilmektedir

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçmesinden sonra 8 Ağustos 1919'da yayınlanan bir bildiri ile memleketi haksız yere işgal eden İtilaf Devletleri'ne karşı, Türk bağımsızlığını korumak için, ulusal kuvvetlerin kurulması ve ulusun kendi iradesiyle egemenliğine sahip çıkması duyuruldu. "Ulusal sınırlar içinde vatan bir bütündür", ilkesi ile yeni Türk vatanının sınırları belirtilmeye çalışılıyordu. Kuva-yı Milliye ise vatanseverlik ve Türklük duygusuna dayanıyordu.

Mustafa Kemal Paşa'nın anlatımına göre; Düşmanların çemberi altında olan hükümetin emirlerini ordu yerine getirecek durumda değildir. Bu yüzden ki vatani savunma ve korumadan ibaret olan esas görev, doğrudan doğruya milletin kendisine yönelmiş bulunmaktadır. Millet, orduya kendi içinden teslim ettiği bireylerinin, düşman saldırısına uğrayan bölgelerinin savunmasına, düşman saldırısına uğrayan kardeşlerinin

hayatlarının korunmasına görevli kılmayı mecbur kılmıştı. İşte buna “Kuva-yı Milliye” diyoruz. Bütün evren de böyle diyor. Ayrıca, silâhın söz konusu olmadığı ülkenin en ücra köşelerinde bile ortaya çıkmış, doğrudan doğruya yasal ve çağdaş, sosyal ve genel yaklaşımla siyasî bir dernek olarak da “Müdafaa-i Hukuk” Örgütü vardır(1).

Özellikle, İzmir’in işgalinden (15 Mayıs 1919) itibaren istilâcı güçlere karşı birlikte hareket etmek için, batı cephesinde olduğu kadar, güney ve güney doğu bölgelerinde de “Kuva-yı Milliye” adını verdiğimiz bu direniş birlikleri kurulmuştur.

Malgaç Baskını, Yörük Ali Efe ve arkadaşlarının 16 Haziran 1919 tarihinde Sultanhisar ile Atça Arasındaki Malgaç Deresi’nin üstünde bulunan, Malgaç demiryolu köprüsü yanındaki Yunan karakoluna yaptıkları baskındır. Baskın sonunda 20 kişilik üstün silahlarla donatılmış karakol tümüyle imha edildi, cephane ve erzaklar ele geçirildi. Bu baskın Batı ve güney Anadolu’da düzenli, bilinçli ve milli şuurla düşmana yapılan ilk baskın olarak kabul edilmektedir.

Kuva-yı Milliye direnişinin en önemli eylemlerinden biri olan Malgaç Baskınının Milli Mücadele tarihi açısından önemli bir yere sahip olmasının nedeni, işgal kuvvetleri üzerine yapılan ilk örgütlü çete eylemi ve işgal kuvvetlerinden bir birliğin ilk kez baskın yapılarak imha edilmesi hareketi olmasıdır. Baskın, Yunan ordusunun ilerleyişi karşısında içine kapanmış, moral değerlerini yitirmiş Türk halkında büyük heyecan yaratmış, Yunan askeri gücünün mağlup edilebileceği düşüncesi yeni eylemlerin de alt yapısını hazırlamıştır.

16 Haziran 1919 tarihi, Aydınli vatanseverlerin istiklalini kazandırmak uğrunda girişilen uzun ve yorucu mücadelesinin başlangıç tarihidir. Yörük Ali Efe ve Arkadaşlarının emperyalizme meydan okuduğu bir tarihtir. 16 Haziran Aydın’dan başlayan bağımsız yaşama isteğinin Türk ulusunun emperyalizmin kışkacından kurtulacağı günün başlangıcıdır. 16 Haziran “Ya istiklal ya ölüm” diyen Kuva-yı Milliyecilerin günüdür.

Bu topraklar ilk Kuva-yı Milliye hareketinin, düşmana karşı ilk direnişin doğduğu topraklardır. Kurtuluş mücadelemizde bu toprakların önemini her karış toprağında yatan şehitlerimiz anlatmaktadır. Çine, Söke, Germencik, Sultanhisar, Atça, kısaca ilimizin her karış toprağı bu mücadeleye katılmıştır. Ancak Kuva-yı Milliyeyi anlatacak Müzeler Çine haricinde yoktur.

Samsun, Sakarya ve Balıkesir'de bulunan Kuva-yı Milliye Müzesi maalesef Aydın'da yok. Söke'de yok. Germencik'te yok, Sultanhisar'da yok, Nazilli'de yok. Bir tek Çine'de var.

Söz açıldığında mangalda kül bırakmayan belediye başkanlarımız, oda başkanlarımız ve ilgili kişiler iş başa düşünce dut yemiş bülbüle dönüyorlar. Bu mu vatanseverliğiniz? Bu mu kurtuluş mücadelemize saygınız? Bu mu duyarlılığınız? Efe ismi ile anılmak, bırakın efeliğı, zeybek ya da kızan olmak o kadar kolay değildi bu topraklarda. Siz de elinizden geleni yapın, tarihimize sahip çıkın. Bu topraklara olan borcunuzu bir şekilde ödeyin. Gün, o gündür artık.

Efelik bilekte değil, sözdedir.

(1) Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları, c. 1, Ankara, 1985, (24 Nisan 1920-21 Şubat 1921), sh. 6-7. Mayıs 1920-İsyanlar, Cepheler, Askeri ve Siyasî Durum, İstanbul, 1987, Belgelerle Türk Tarihi D., sayı. 25, sh. 7.

Haziran 2017

AYDIN'IN BİLİNMEYEN ZENGİNLİĞİ; ORTHOSIA

Orthosia, Aydın İli Yenipazar İlçesinin 5 km. doğusunda bulunan Donduran Köyü'nün 2 km. güneyindedir. Madran Baba Dağları'nın kuzey bölümünden kaynaklanarak Büyük Menderes Akarsuyuna ulaşmaya çalışan küçük bir derenin çıkış bölgesi ve çevresindeki vadi yamaçlarına kurulmuş bir yerleşim yeridir. Konumu savunmaya çok elverişli bulunmakta ve Büyük Menderes'in verimli toprakları Orthosia Antik Kentine büyük değer katmaktadır. Antik yerleşimin büyük bölümü toprak altında bulunmaktadır. Birçok antik kentte olduğu gibi surlar yer üstünde görülen en önemli unsurlardır. Temel olarak Muğla Dalaman Çayı ile Büyük Menderes Akarsuyu arasında yayılış gösteren Karia Antik Bölgesi'nin kuzey kesiminde yer almaktadır.

Orthosia Hellen dilinde Artemis'e yakıştırılan isimlerden biri olup "dürüst, doğru ve adil" anlamına gelmektedir. Büyük olasılıkla bu sözcük Luwi veya Karia dillerinden alınarak Hellen diline uyarlanmıştır.

Strabon, Orthosia'dan "Karya yerleşmesi" olarak söz etmektedir. Tarihçesi oldukça eskiye dayanmakta olsa da kesin tarihçesi bilinmemektedir. Ancak tarihsel süreç içerisinde birçok kez işgale uğrayarak yönetimi el değiştirmiştir. Bilinen kayıtlara göre ilk olarak, M.Ö. 7.yy.da Kimmerlerin saldırısına uğrayan kent, Lidya Kralı Alyattes'in Kimmerleri yenmesi sonucu Lidyalıların eline geçmiştir, MÖ 6.yy.da ise İyonya Birliğine katılmıştır. Bu durum fazla uzun sürmemiş ve aynı yüzyıl içinde birçok Anadolu kenti gibi Perslerin egemenliğine girmiştir.

Yapı kalıntıları arasında çok sayıda tonozlu yeraltı odaları bulunmaktadır. Bu yapılara vadinin üç tarafındaki yamaçlarda da rastlamak mümkündür. Ama asıl yapıların büyük çoğunluğu derenin çıkış bölgesi etrafında yoğunlaşmaktadır. Tonozların çoğunluğunda değişik boyutlarda nişler bulunmaktadır. Derenin çıkış bölgesi ve vadi çevresinde sağlam duvarlarla gelebilecek saldırılara karşı koruma sağlanmıştır. Bu duvarlar üzerinde de

nişler bulunmaktadır. Tonozlu yapıların giriş yönleri birbirinden farklılık göstermektedir. Bazı tonozlar arasında iç bağlantılar bulunmaktadır. Çok sayıda lahit ve kaya mezarı da Orthosia Antik Kenti'nde yer almaktadır.

Ana yapı malzemesi olarak çevrede bol miktarda bulunan şistli kayalar kullanılmıştır. Vadi çevresindeki hakim tepelerde kalın duvarlı yapılar görülmektedir. Bunlar güvenlik amaçlı yapılan surlardır. Mermer türü malzemenin fazla kullanılmaması yerleşimin ekonomik yönden çok güçlü olmadığını göstermektedir. Öyle olsa da Orthosia Antik Kenti'nin taşları çevre yerleşmelerde kullanılmak için sökülerek götürülmekten kurtulamamıştır. Her yerde olduğu gibi burada da kaçak kazı yapan defineciler büyük oranda tahribata sebep olmaktadır.

Orthosia Antik Kenti yerleşim alanı Doğu Roma Dönemi'nde bugünkü Donduran Köyü sınırları içerisine kadar genişlemiştir. Bu alanda bulunan taban mozaiklerinde çeşitli Roma Dönemi figürleri tasvir edilmiştir. Mozaiklerde de yüksek işçilik ve kalite göze çarpmaktadır. Kuğu şeklindeki Zeus ve Leda, bir kuşun üzerinde miğferli şekilde stilize edilen Athena figürü, Herakles'in Stymphalos kuşunu öldürme sahnesi, Triton ve Amphitrite figürleri bu mozaiklerin en önemlileridir. Tarih olarak bu mozaikler MS. 2.yy'ın sonları ve 3.yy'ın başlarına tarihlenebilmektedir.

Orthosia'nın bence en en önemli hikayesi bölgede yaşayan insanlarla ilgilidir. Burada ortaya çıkan bir salgın hastalık insanların büyük bir kısmını yok etmiştir. Salgın hastalıktan kurtulanlar şimdiki Yenipazar'a gelip yerleşerek bu yerleşimin ilk halk kitlesini oluşturmuşlardır. Ne derece doğru bilinmez ama bölgenin farklı kültürlere ve insan gruplarına ev sahipliği yaptığını göstermesi bakımından önemlidir.

Tarihten edindiğimiz en iyi şey, onun uyandırdığı coşkudur.
(Wolfgang Van Goethe)

Şubat 2017

KUŞADASI NEAPOLİS (SCALA NUOVA)

Neapolis (Scala Nuova) Antik Kenti, Aydın ili Kuşadası ilçesinin 1 km güneyinde, Yılanıcı Burnu olarak ta bilenen ve denize doğru çıkıntı yapan bir kara parçası üzerinde yer alır. Hemen kuzey kısmında üzerinde kale olan bir adacıkla (Güvercinada) komşudur. Bu adacık yakın zamanda kıyı ile bağlanmıştı. Helenistik Dönemde liman kenti olarak zenginleşen yerleşim, Roma Devrinde de gelişimini sürdürmüştür. Kentin ismi Hellen dilinde “Yeni Kent” anlamına gelmektedir. Antik dönem yazıtlarında Neapolis'ten ilk olarak Ephesos yönetiminde bir kent olarak bahsedilir. Helenistik dönemde çok önemli bir liman olan Neapolis'ten günümüze ulaşan hiçbir eseryoktur.

Neapolis Antik Kenti hakkında bilgiler veren Pauly Wissowa ve Strabon, Samos Adasında yaşayan Samoslular ile Ephesoslular arasında ki bir anlaşmadan söz ederler. Bu anlaşmaya göre Samoslular Marathesion kentini Ephesoslulara verip, kendilerine daha yakın olan Neapolis kentini onlardan alarak iki şehir arasında değiş tokuş yapmışlar. Kent hakkında bilinenler bu kadar. Strabon eserinde buradaki Neapolis'e şöyle değinir: “..Sonra önceleri Neapolis gelir. Şimdi burası Samoslularındır ve burasını, daha yakın olduğu için Marathesion ile değişmişlerdir” diye yazmıştır.

Ancak Neapolis çoğu kez de Marathesion ile karıştırılmış, bazen her ikisinin de aynı kent olduğu düşünölmüştür. Neapolis ile Marathesion'un birbirine çok yakın iki ayrı kent olmaları çok daha mümkündür. Ancak Marathesion, Abbar Tepe olarak bilinen yerdedir. Burası da günümüzde Fransız Tatil Köyü olarak bilinen yerin yanındaki Nötestik sitesinin olduğu yerdir. Burası ile Neapolis arasında Samos'a göre yakınlık uzaklık o kadar da farklı değildir. Samoslular işlerliği fazla liman için burasını Neapolis ile takas etmişlerdir.

Pauly Wissowa, “Marathesion önce Sisamlılara ait küçük bir kent olup, Ephesos ile Neapolis arasındadır. Sonradan bu kenti Sisamlılar kendi bölgelerine daha yakın olan

Ephesos'luların Neapolis'i ile takas etmişlerdir" diyerek konuya açıklık getirmiştir.

Ayrıca Coğrafya Uzmanı Heinrich Kiepert (1818-1899), 1890 tarihli Ege haritasında da Kuşadası'nın güneyinde Neapolis'in yerini işaret etmiştir, Ardından 1911'de yapmış olduğu diğer bir çalışmada da Neapolis'i bugünkü Aslan Burnu'nun olduğu yerde göstermiştir. W.M.Calder ile George E.Bean de aynı yer konusunda birleşmişlerdir.

İlk Çağdan günümüze yapı kalıntıları gelemeyen Neapolis, Hellenistik çağda liman kenti olarak en yüksek konumuna gelmiştir. Art bölgesinde bol miktarda yağ, şarap ve tahıl üretiminin olduğu liman büyük bir önem kazanmıştır. Kent Orta Çağda sönükleşmiş, Venedik ve Cenevizlilerin yöreye hâkim oldukları yıllarda yine gelişmiş ve buradan Scala Nuova (Yeni İskele) olarak söz edilmiştir. Yerleşimin Osmanlı döneminde de çok önemli bir konuma sahip olduğu bilinmektedir.

Aralık 2017

KUŞADASI PYGELA

Pygela antik kenti, Aydın ili, Kuşadası ilçesinin 3 kilometre kuzeyinde yer almaktadır. Antik devirlerde burası muhtemelen liman olarak kullanılmıştır. Günümüzde bu limanın olduğu bölge turistik plaj olarak kullanılmaktadır. Günümüze kadar ulaşan bir yapı yoktur. Liman ve çevresi le ilgili çeşitli efsaneler bulunmaktadır. En önemli efsaneye göre Pygela, Truva savaşları sırasında yorulan askerlerin dinlenmesi ve sürekli kürek çeken askerlerin oturmaktan dolayı oluşan yaraların iyileşmesi ve gemilerini onarması amacıyla Agamemnon tarafından kurulmuştur. Agamemnon'un askerleri daha sonra alınmak üzere buraya bırakılmışlar ve bu kenti kurmuşlardır. Şehirdeki şifalı sular askerlerin kısa sürede sağlıklarına kavuşmasına yardımcı olduğu çeşitli yazarlar tarafından doğrulanmıştır.

Pygale kentinin adı ilk olarak meşhur tarihçi Strabon' un antik Anadolu coğrafyasını konu alan "Geographika" adlı kitabında rastlanılmaktadır. Strabon zamanındaki inanca göre, Truva Savaşı sonunda kaba etlerine hastalık bulaşan meşhur komutan Agamemnon'un askerlerine bazı kahinler burada tedavi edilerek iyileşebileceklerini tavsiye etmişler ve bunun üzerine Agamemnon'un ve askerleri burada bir süre kalıp tedavi olmuşlar ve antik bir kent kurmuşlardır. Antik Yunan dilinde kalça anlamına gelen "Pyge" ismi kente verilmiş ve Pygale olarak anılmaya başlanmıştır. Burada yapılan arkeolojik araştırmalarda elde edilen bulgular kent tarihinin Eski Tunç Çağı'ndan Bizans Dönemine kadar kesintisiz bir liman kenti olarak devam ettiğini doğrulamaktadır. Bu da kentin Truva Savaşı'ndan sonra kurulduğunun kanıtıdır.

Pygela kenti içinde bulunduğu çağda Attika Delos Birliği'nin üyelerindedir. Strabon'a göre; kasaba özelliğine sahip Pygela'da Artemis Mynykhia Tapınağı bulunmaktaysa da günümüzde bu yapıdan herhangi bir unsur görülmemektedir. Yapılan araştırmalar Pygela'da yerleşimin Protogeometrik Döneme (Yunan sanatının ilk anıtsal yapıların görüldüğü dönem)kadar uzandığını ortaya koymaktadır; ancak Tümülüs adı ile bilinen yapı dışında başka bir kalıntı mevcut değildir.

Kurulduğu dönemde sağlık merkezi olarak kurulan Pygela İlerleyen dönemlerde tüm bölgeyi eline geçiren Büyük İskender 'in askerlerinin de dinlenme ve eğlence merkezi olmuştur. Kazılar sırasında Hellenistik döneme ait birkaç sur duvarı bulduysa da kentin kurulduğu zamana ait bir bulguya ulaşmak mümkün olmamıştır. Civardaki bazı kaya mezarlarının o dönemden kalmış olabileceği düşünülmektedir. Bu yerleşim bazı kaynaklar tarafından dünyanın ilk sağlık şehri olarak kabul edilmektedir.

Pygela kentinde yapılan kazılar sonucu elde edilen bulgulara göre kentte bulunan tarihi yerleşim alanı plajın güney sınırını kaplayan tepenin üzerindedir. Roma ve Bizans dönemlerinde kentin yerleşim yerinin bugün Kuştur Tatil Köyü'nün bulunduğu düzlükte yer almıştır. Geç Roma ve Bizans dönemlerinde, koyun kenarındaki limanın çevresinde yoğun nüfuslu bir mahallenin varlığıyla ilgili bilgilere de ulaşılmıştır. Pygela'da bir antik kentte bulunması gereken tiyatro, stadyum, hatta büyük cadde kalıntısı yoktur. Bu da yerleşimin küçük bir yer olduğu izlenimini vermektedir. Deniz içinde kalan bölümde ise Bizans Dönemine ait üç nefli bir kilisenin de varlığı belirlenmiştir.

Pygela, Ege Denizi'ne uzanan bir burun üzerinde ve manzarasıyla, doğal güzellikleriyle dikkat çekmektedir. Burası eski içmeler bölgesi diye de anılmaktadır. Kentin bulunduğu kıyılar günümüzde de çok sayıda ziyaretçi ağırlamaktadır. Günümüzde bataklık görünümündeki alan, Pygela'nın limanı ve gemi bakım yeri idi. Yöre güzel plajıyla şimdi de Kuşadası'nın cazip ziyaret noktalarından biri, ziyaretçiler ayrıca antik kalıntılar eşliğinde Ege'yle buluşma olanağı yakalamaktadır. Son yapılan düzenlemeler ile bataklık halinde olan bölge eskiden olduğu gibi denizle bağlantılı bir göl haline getirilmiş, yapılan çevre düzenlemelerle mesire alanı özelliği kazanmıştır.

Aralık 2017

NYSA'DA MECLİS TOPLANTISI

Aydın tarihi ile, doğası ile Dünyanın en özel yerlerinden birisidir. Uygun şartların varlığı ile çok önemli kültürlerin boy gösterdiği bir alan olmuştur. Tarihteki birçok ilkin burada yaşandığını söyleyebiliriz. Bu coğrafya için "En güzel gökyüzünün altındaki en güzel yeryüzü" diyen Heredot durumu en iyi açıklayan kişi olmuştur. İşte bu en iyi yeryüzünde kurulan medeniyetler çok sayıda eserini bu topraklara bırakmışlardır. 23 Antik kentten biri olan NYSA bunların en önemlilerinden birisidir.

Tarihi ve doğal güzellikleri tanıtmak, bunları ekonomik değer olarak kullanmak önemli ve gereklidir. Tarihe sahip çıkmak ve bu değerleri gelecek nesillere aktarabilmek, daha çok sayıda insanın buraları görmesini sağlamak önemlidir. 2000 yıla yakın bir tarihi olan bir mekanda Belediye Meclisini toplamak, dikkatleri buranın üzerine çekmek önemli bir başarıdır. Bu türden bir düşüncüyü eyleme dönüştüren Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Özlem Çerçioğlu'nu alkışlıyorum.

Ancak, Nysa'nın kent dokusunun mükemmelliği, kütüphanesi ve tiyatro alanı ile bir kültür merkezi olması da bir bilinen gerçektir. Burada meclis toplanması tek başına yeterli değildir. İçinde bulunduğumuz kentlerin de dokusunun Nysa kadar mükemmel olması, kültürel yapılarının da Nysa kadar çoğalması gerekmektedir. Kentin dokusunu düzeltmeden, kültürel yapılarını çoğaltmadan Nysa'da toplantı yapmak sadece özentidir.

Yine de toplantının burada yapılması dikkatlerin buraya çekilmesine yardımcı olacaktır. Ancak bundan sonrada bu tür çalışmaların yapılması daha da önemlidir. Süreklilik bu tür çalışmaların olmazsa olmazıdır. Sabun köpüğü gibi tek seferlik çalışmaların başarıya ulaşma şansı yoktur. Hatta bu çalışmaların diğer belediyeler, ticaret odaları, sanayi odaları, esnaf odaları, kültür müdürlükleri, milli eğitim gibi diğer kuruluşlar tarafından da desteklenmesi gerekir.

Örneğin: müzeler haftası, tiyatrolar haftası gibi günlerde açılış toplantıları, açılış kokteylleri gibi etkinliklerin antik alanlarda yapılması, tarihi doku ve yapıya zarar vermeyecek şekilde diğer kültürel faaliyetlere yer verilmesi bu çalışmalarda katılımın mümkün olduğu kadar geniş tutulması, bu uygulamaların ulusal basına yansıtılması oldukça önemlidir. Böylelikle bu yerlerin varlığı geniş kitlelere ulaşır. Bu tür yerlerin varlığı ne kadar geniş kitlelere ulaşırsa o kadar çok tanıtım yapılmış olur. Elbette bu alanların ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde düzenlenmesi gerekir. Adı ister bilim kurulu olsun, ister danışma kurulu olsun, isterse koordinasyon kurulu olsun bir kurul oluşturulmalı, tarihi ve doğal alanların tanıtımı kontrol altında tutulmalıdır. Bu kurul tüm çalışmaları kontrol altında tutmalı, pazarlama ve tanıtım çalışmalarına önem vermeli, keyfi tutum ve uygulamaların önüne geçilmelidir. Elbette bunu tek başına belediye yapamaz. Bu işle ilgili tüm kurum ve kuruluşların desteği bulunmalı, demokratik kitle örgütleri de bu çalışmaları desteklemelidir.

Ayrıca yerel tarih çalışmaları desteklenmeli, üniversite olayın içine çekilmeli, konferanslar ve bilgilendirme toplantıları yapılmalı, çalışmalarda çeşitlilik sağlanmalıdır. Böylelikle başarı yakalanıp gelişme sağlanabilir. Aydınımızın da bu tür çalışmalara ihtiyacı vardır. Çünkü, Aydın henüz ekonomik kimliği olmayan bir kenttir. Ne sanayi kentidir, ne tarım kentidir, ne de turizm kentidir. Aydın'a bir kimlik kazandırmak öncelikle seçilmiş yöneticilerin sorumluluğu altındadır. Sayın Çerçioğlu'da Aydını turizm kenti olma yönünde hazırlamaya bir adım atmıştır ve devamını da getirmelidir. Son söz; Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz.

Eylül 2015

ZİNCİRLİHAN OTELİ AYDIN'A DEĞER KATACAK MI?

Farabi Sokak Projesi içinde yer alan ve restorasyonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen Zincirlihan Aydın Büyükşehir Belediyesince hizmete açıldı. Tarihi yapıların ayağa kaldırılıp öncelikle ekonomiye kazandırılması tüm dünyada gözde projeler arasında gösterilmekte. Tarih bakımından Dünyanın en özel yerlerinden biri olan Aydın'da bu tür alanların ekonomiye ve turizme kazandırılması oldukça önemlidir. Hele hele Aydın gibi henüz kent kimliğini oluşturamamış kentler için bu durum daha da önem kazanmaktadır.

Bir otelin kaliteli sayılabilmesi için çok lüks değil, özgün ve karakterli olmasının ve iyi pazarlanmasının gerekliliği herkes tarafından bilinmektedir. Mimari olarak Dünyanın en iyi otelini yapsanız da, bu oteli özgün kılacak çalışmalarınız yoksa, günümüz şartlarına uygun pazarlama taktiklerini bilmiyorsanız oteli batırırsınız.

Bir otel yalnızca " Konaklama tesisi " olarak düşünülemez ve düşünülmemelidir. Yaşayan mekanlar olan oteller, özellikle de şehir otelleri, aynı zamanda birer sosyal tesis olarak da ön plana çıkmalıdır. Otelcilik normları çerçevesinde, hem otel müşterilerine hem de belirli kotalarda dışarıya açık mekanlar yaratılmalıdır. Örneğin, müdavimlerine kaliteli lezzetler sunan bir otel restoranı, o memnun müşteriler vasıtasıyla konaklama yüzdelerine de mutlaka dolaylı olarak katkı sağlamış olacaklardır. Ayrıca otelle bağlantılı satış noktalarının da otel konseptine uygun olması, otelin projeksiyonuna uygun davranması gerekir. Otantik ürünler satan bir satış ofisinin en görünen yerinde kocaman bir ufo ısıtıcı kullanırsanız yaratmak istediğiniz algı daha baştan çuvallar.

Otelinizi nasıl pazarlıyorsunuz? Dijital çağda elbette mobil teknolojiden ve internetten yararlanmanız gerekir. Dünya çapında pazarlama ve tanıtım açısından bu teknolojiden yararlanmak çok büyük bir fırsat yaratacaktır. İnternet ve mobil teknolojileri doğru kullanılarak, tamamen maliyetsiz veya

kısmen para harcanarak etkin bir şekilde değerlendirilmelidir. İnternet dünyasında pazarlama da, şu anda gerçek hayat gibi karmaşa ve rekabetin yoğun olarak yaşandığı bir dünya haline gelmiştir. Fakat, bu konuda farklılaşarak, değişik yöntemler ve projeleri hayata geçirerek yurt içi ve yurt dışında etkin projelerle tanıtım ve reklam yapılmalıdır.

Öncelikle açılıştan sonra yerel basına yönelik bir tanıtım toplantısı düzenlenmeli, yerel düzeydeki etkin basın kuruluşlarının temsilcileri davet edilmelidir. Bu tanıtım toplantısının ardından yerel tur rehberleri davet edilmeli, devamında ulusal basın temsilcileri, ulusal tur rehberleri ve turizm firmalarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Eğer otelinizin uluslararası standartlarda olmasını istiyorsanız, uluslar arası tur operatörlerine yönelik çalışmaları da yapmalısınız.

“ Otel yönetimi veya pazarlamada ekibi, internette yer alan bazı önemli pazarlama, paylaşım ve iş hayatı sitelerinde “ etkin “ olarak yer almalıdırlar.”

Olması gereken bu kuvvetli turizm acenteleri ile ilişkilerinin yanı sıra, otel yönetimi acenta ya da acentacı gibi de düşünebilmelidir. Türkiye'nin herhangi bir şehrinde bulunan bir acentacı durup dururken “ hadi Aydın'a tur düzenleyelim, oradaki Zincirlihan'da kalalım “, demeyebilir veya plan ve programlarında Aydın turu gibi bir şey de olmayabilir. Fakat otel olarak, pazarlama ekibi olarak 5 – 6 alternatifli ve etkileyici bir Aydın gezi programı oluşturup, bir de Aydın'dan yerel rehber desteği vererek ve bu programı ve teklifi Türkiye genelindeki acentelere sunarak Aydın ve Zincirlihan için bir kıpırdanma yaratabiliriz.

Özetle, bir konaklama tesisinin, önce bir pazarlama stratejisine, iyi bir tanıtıma, buna bağlı olarak bir fiyat politikasına, iyi bir personele ve yönetime ihtiyacı vardır. Hiçbir müşteri kötü personelle yönetilen bir otelde konaklamak istemez. Şimdi göreceğiz, Büyükşehir burayı hangi mantıkla işletecek? Oteli yaşatıp Aydın Turizmine katkı sağlamak için mi? Yoksa öylesine işletip batırmak için mi? Umarım birincisi olur da hem kent kazanır, hem de vatandaşın parası boş yere harcanmış olmaz.

Ocak 2016

ASPASIA, MİLET OKULU VE AKADEMİA

Şimdi size Aspasia'yı sorsam, önemi nedir desem? Pek çoğunuz tanımaz, bilmez. Sadece felsefeye merak saran ve ilkçağ tarihçilerinin bildiği kişiliktir bu. Aspasia, iki farklı okul dönemi arasında geçiş noktasıdır diyebiliriz. Tarihte bilinen birçok şey Aspasia ile değişmiştir. Gelelim okul olayına.

Birçok tarihi kaynakta M.Ö. 427 yılında Atina'da dünyaya gelen Platon M.Ö. 387 yılında ilk felsefe okulu olan Akademia'yı kurmuş olduğu yazılır. Platon, M.Ö. 469 yılında Alopeke'de (Atina) doğmuş olan Sokrates'in tam 8 yıl öğrencisi olmuştur. Sokrates'in izinden giderek batı felsefesini bugün bile şekillendirmekte olan felsefe ekolünün kurucusu olmuştur. Aristoteles M.Ö. 384 yılında Stagira'da doğmuştur. Aristoteles ise tam 20 yıl Platon'un öğrencisi olmuş ve O'nun okulunu ölümünden sonra devam ettirmiştir. Daha sonraları ise okul önemini kaybetmiştir.

Tarihte Platon ve Aristoteles ekol olmuştur. Bunların okulları çığır açmıştır. Ama bunların da okul açmasında ve başarılı olmalarında Sokrates'in öğretileri büyük rol oynamıştır. Eğer Platon tam sekiz yıl Sokrates'in öğrencisi olmasaydı Akademia'nın açılması sonraki dönemlere kalabilirdi.

Thales M.Ö. 624 yılında Miletos'ta dünyaya gelmiştir. İlk matematikçi olarak kabul edilir. Milet Okulu'nu kurmuştur. Öğretileri ile matematik, geometri, astronomi ve felsefede çığır açmıştır. Yine M.Ö. 610 yılında Miletos'ta doğan Anaksimandros uzunca bir süre Thales'in öğrencisi olmuş, Thales'in ölümünden sonra Milet Okulu'nu yönetmiştir. Anaksimandros aynı zamanda astronominin kurucusu kabul edilmektedir. M.Ö. 585 yılında yine Miletos'ta doğan Anaksimenes ise Anaksimandros'un öğrencisi olmuştur. Felsefenin yanı sıra doğa bilimleri ile yakından ilgilenmiştir. Milet Okulu'nun en genç ve en son yöneticisidir. Yine M.Ö. 570 yılında Samos adasında doğan Pisagor matematik alanında ekol olmuştur. Pisagor'un Matematik alanında gelişmesinde Milet Okulu'nun etkileri vardır.

Bu iki farklı okul döneminin arasında ise farklı bir kişilik Miletoslu Aspasia bulunur. Miletoslu Aspasia M.Ö. 470 yılında Miletos'ta dünyaya gelmiştir. Aspasia Milet Okulu'na yetişememiş olsa da Milet Okulu'nun temel öğretileri ile yetişmiştir. Alcibiades'in yardımı ile 20 yaşında buradan Atina'ya gitmiş ve Atina'da bir okul görevi gören evini kurmuştur. Bu evde Perikles ile tanışıp evlenmiştir. O dönemki Atina'da kadınlar ikinci sınıf insan olarak görülürken bu yargıyı yıkmış, evinde birçok erkeğin kendini geliştirmesini sağlamıştır. Birçok belgede Sokrates'in kendini Aspasia'nın evinde geliştirdiğini yazmaktadır. Sokrates'te aynı konuda fikir beyan etmiş ve gelişiminde Aspasia'nın önemini vurgulamıştır.

Yani iki dönem arasındaki geçişi Aspasia sağlamış, Sokrates bağlantılı olarak Platon ve Aristoteles'in okullarının açılıp gelişmesinde etkili olmuştur. Sonuç olarak Platon'un Akademia'sı ilk felsefe okulu olarak adlandırılrsa da tarihteki ilk açılan okul olarak adlandırılan yer bu topraklarda kurulan Thales'in kurduğu Milet Okulu'dur. Bu toprakların kıymetini bilin, gelecek kuşaklara sağlıklı olarak aktarılmasını sağlayın.

Kasım 2017

ATATÜRK'ÜN ARAMIZDAN AYRILIŞI

Atatürk'ün hastalığı şiddetli olarak 1938 Ocak ayında Yalova'da belirti verdi. Vücudunda kaşıntılar ve kanamalar başladı. Doktorlar hemen siroz hastalığından şüphelendiler. Fransızlar Hatay sorununun çözümünde geri adım atar düşüncesiyle hastalık basına yansıtılmadı. Atatürk sorumlu devlet adamı düşüncesiyle normal programını da aksatmadı. Hasta haliyle Mersin seyahatine çıkıp askeri birlikleri bile acılar içinde denetledi.

Ağustos 1938'de hastalık iyice ilerlemişti. Prof. Mim Kemal Öke Atatürk'ün karnında biriken suyu Eylül ayının 7'si ve 22'sinde şırınga ile iki defa aldı. Bu sıvı almalar Ekim ve Kasım aylarında da peyderpey devam etti. Hastalığı süresince devlet adamlığını elden bırakmak istemiyor, gelen konuklar karşısında yatalak görünmek istemiyordu. Elinden geldiğince devlet işlerini yürütüyor, başta kadın heyetleri olmak üzere gelen heyetleri acılar içinde olsa bile kabul ediyordu. O'na göre devleti temsil hastalıkta bile bitmez, Türkiye Cumhuriyeti'ne yakışır şekilde yapılmalıydı.

Mide bulantıları, kusmalar, öğürtüler, ağızdan kan gelmesi, halsizlik, uykusuzluk, kaşıntılar, kanamalar artık sıradanlaşmıştı. Son 3 ay her gün tarifi imkansız acılarla boğuştu. Sürekli doktor kontrolünde olsa da hastalığın seyri iyiye gitmiyordu. Bazı zor durumlarda doktorlara; "ne gerekiyorsa yapın, olacağın önüne geçemeyiz", diyordu.

Son dönemde gerçekleştirilen su alma operasyonunun sonunda rahatlamıştı. Nedense o operasyondan sonra canı enginar çekmişti. Ama o tarihte İstanbul'da enginar bulunmadığı için Hatay'a sipariş verildi. Ama gelen o enginarları yemek nasip olmamıştı.

Atatürk yobaz takımının İddiaların aksine mason doktorlar tarafından da zehirlenmedi. O yıllarda idrar söktürücü

olarak civalı ilaçlar kullanılıyordu. 1950 yılına kadar da civa içermeyen bir idrar söktürücü üretilmedi. Atatürk'ün ölüm nedeni sirozdu. Ani bir şekilde ölmediği için otopside yapılmadı. Atatürk 8 Kasım 1938 akşamı son kez "Aleykümesselam", dedi. Bu son sözlerinden sonra komaya girdi ve 10 Kasım 1938 saat 09.05'e kadar bir daha konuşmadı.

1881 yılında başlayan yaşamı 10 Kasım 1938 saat 09.05'te, arkasında en büyüğü Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere binlerce eser bırakarak aramızdan ayrıldı. 57 yıllık yaşamında tüm dünyaya örnek olacak başarılar elde etti. En kesif düşmanlarının bile takdirlerini kazandı. Hiçbir lidere nasip olamayacak itibar kazandı. Tüm dünya O'nun önünde saygı ile eğildi ve eğilmeye de devam ediyor. Işıklar içinde uyu Büyük Atatürk. Başta Cumhuriyetimiz olmak üzere bütün eserlerine ilelebet sahip çıkacağız.

27 Ekim 1978 tarihli, 152 ülkenin oybirliği ile alınan UNESCO kararında şöyle yazar; "Atatürk ululararası anlayış, işbirliği, barış yolunda çaba göstermiş üstün kişi, olağanüstü devrimler gerçekleştirmiş bir devrimci, sömürgecilik ve yayılcılığa karşı savaştan ilk önder, insan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsü, bütün yaşamı boyunca insanlar arasında renk, dil, din, ırk ayırımı göstermeyen, eşi olmayan devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu", der.

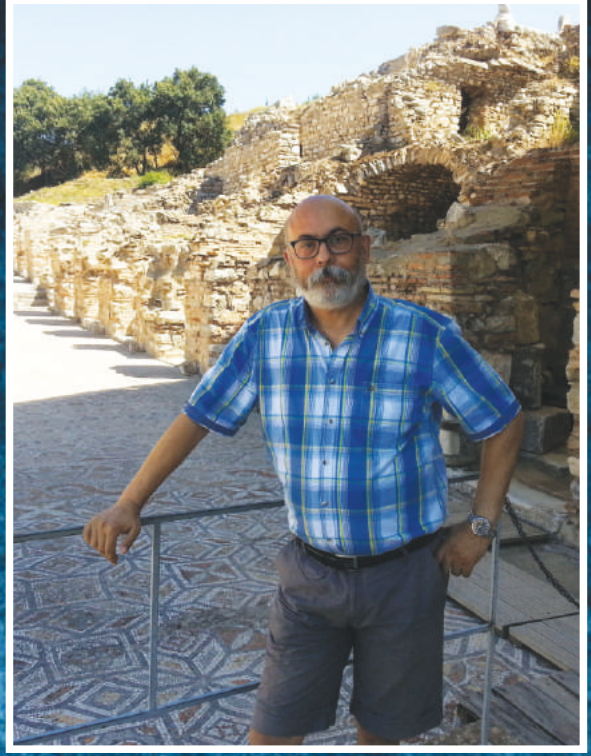
Kasım 2017

ZEYBEK YEMİNİ

- Bu koca dağların sahibi kim?
- Erimiz!
- Yiğidi kim?
- Efemiz!
- Yiğit kime derler?
- Sözünde durana, efesiyle ölene!
- Korkak kime derler?
- Sözünden dönüp, aman diyene!
- Varyemzelere acımalı mı, dayak mı haktır?
- Dayak haktır!
- Susuz derelerde kavak biter mi?
- Bitmez.
- Bitkisiz diyarlarda duman tüter mi?
- Tütmez.
- Âdem kuşağına bel bağlanır mı?
- Bağlanırsa ağlanır.
- Yiğitlerde ne yoktur?
- Merhamet yoktur.
- Sözünde durmayan kahpe bacının kızanı olsun mu?
- Olsun.
- Şu dualı yatağan böğrüne batsın mı?
- Batsın.
- Doğru söylediğine Nasuh tövbesi olsun mu?
- Olsun.

Hüseyin ASAR

05.02.1966 tarihinde Aydın-Söke'de doğdu. Kocagözoğlu İlkokulunu, Söke lisesi Orta kısmını ve Söke Endüstri Meslek lisesi Elektrik Bölümünü bitirdikten sonra, Ege üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünü 1987 yılında bitirdi. Aynı yıl öğretmenlik için gerekli olan formasyon eğitimini de tamamladı. 1988 yılında askerlik görevini tamamladıktan sonra Ağrı'da öğretmenlik görevine başladı. Öğretmenlik görevini sürdürmekte. Çeşitli gazete ve dergilerde hikaye ve yazıları yayımlandı. Halen bir haber sitesinde köşe yazarlığı yapmakta. Evli ve bir kız çocuk babası.

444 80 09

0533 706 01 09

www.efeler.bel.tr

0256 227 09 98

efeler@efeler.bel.tr

twitter.com/EfelerBelediye

instagram.com/efelerbelediyesi

facebook.com/EfelerBelediyesi

youtube.com/efelerbelediyesi

Yedi Eylül Mah. İzmir Bul. No:5 Efeler / AYDIN

ISBN: 978-605-66404-5-2

9 786056 664045 2